T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

KAYSERİ ERCİYES ÜNİVERSİTESİ KADİR HAS MERKEZ KÜTÜPHANESİ HAKKI ATAMULU SANATÇI EVİ ESERLERİ

Hazırlayan
Aslıhan YURTLU

Danışman
Prof. Dr. Celil ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi

Aralık 2020
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

KAYSERİ ERCİYES ÜNİVERSİTESİ KADİR HAS MERKEZ KÜTÜPHANESİ HAKKI ATAMULU SANATÇI EVİ ESERLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Aslıhan YURTLU

Danışman
Prof. Dr. Celil ARSLAN

Aralık 2020
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Aslıhan YURTLU

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

"Kayseri Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı Atamulu Sanatçı Evi Eserleri" adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	Danışman
Aslıhan YURTLU	Prof. Dr. Celil ARSLAN

Sanat Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Murat Sultan TOPCU

Prof. Dr. Celil ARSLAN danışmanlığında Aslıhan YURTLU tarafından hazırlanan "**Kayseri Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı Atamulu Sanatçı Evi Eserleri** " adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

…….. /…… / ……..

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Celil ARSLAN .....

Üye : ....

Üye : ....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ……...… tarih ve ……..…… sayılı kararı ile onaylanmıştır.

……. /……../ ……

Prof. Dr. Kenan GÜLLÜ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Hakkı ATAMULU; Türk Cumhuriyet Heykel sanatında önemli bir yeri olan heykeltıraştır. Anıt heykel, figüratif heykel ve soyut heykel uygulamaları ile dönemine katkı sağlamıştır.

"Kayseri Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi Eserleri" tez konusu olarak tercih edilmiştir. Sanatçı Evi'nde bulunan eserleri ve koleksiyon eserleri ile ilgili daha önce çalışmalar yapılmışsa da kapsamlı bir çalışma yapılamamıştır. Bu çalışma, Sanat Tarihi ve Heykel Sanatı ile ilgili çalıma yapmak isteyen araştırmacılara kaynak oluşturmaktadır.

Çalışmalarım boyunca farklı bakış açıları ve bilimsel katkılarıyla beni aydınlatan, yakın ilgi ve yardımlarını esirgemeyen ve bu günlere gelmemde en büyük katkı sahibi sayın hocam Prof. Dr. Celil ARSLAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgilerini benim ile paylaşan ve yardımlarını esirgemeyen hocalarıma ve Öğr. Gör. Recep ÖZER'e teşekkür ederim.

Sanatçı evi ile ilgili çalışmalarım sırasında karşılaştığım sorulara cevap bulmama yardımcı olduklarından dolayı Osman AYTEKİN'e, Halis ATAMULU'ya, Aydın ATAMULU'ya ve Derinkuyu Belediye Başkanı Bülent AKSOY'a teşekkür ederim.

Ayrıca; çalışmam süresince sabır göstererek beni daima destekleyen aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Aslıhan YURTLU

Kayseri 2020

KAYSERİ ERCİYES ÜNİVERSİTESİ KADİR HAS MERKEZ KÜTÜPHANESİ HAKKI ATAMULU SANATÇI EVİ ESERLERİ

Aslıhan YURTLU

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Aralık 2020
Danışman: Prof. Dr. Celil ARSLAN

ÖZET

Türk heykel sanatına ait örnekler Göktürkler Dönemi'nde öne çıkmaktadır. Fakat İslam dinine geçiş ile gelişme göstermemiş, Osmanlı Dönemi'nde çeşitli padişahların Avrupa seyahatleri sonucu batı sanatına ilgi göstermeleri ile başlayan süreç Sanayi Nefise Mektebi'nin kurulmasına kadar sürmüştür. Cumhuriyet Dönemi ile heykel sanatı gelişmeleri hızlanmıştır. Devlet tarafından Avrupa'ya gönderilen sanatçıların eğitimleri desteklenmiştir. Yabancı heykeltıraşlar ülkemize davet edilmiştir. BELLİNG bu eğitmenlerden birisidir. Hakkı ATAMULU'nun içinde olduğu kuşak, Cumhuriyet sonrası Türk Heykel Sanatının temellerini atan ve şekillendiren kuşak olmuştur.

"Kayseri Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı Sanatçı Evi Eserleri" adlı bu çalışmada Cumhuriyet dönemi ilk heykeltıraşlarından olan ATAMULU'nun yaşamı, sanatı ve eserleri incelenmiştir. Hayatının son dönemlerindeki çalışmalarının büyük bir kısmını Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı Sanatçı Evi'nde toplayan Hakkı ATAMULU'nun eserlerini ve sanatını daha iyi anlayabilmek adına yaşadığı yer olan Derinkuyu'daki evi, kültür parkı ve diğer şehirlerdeki verdiği eserlerde dâhil edilerek soyut, figüratif, anıt heykelleri olmak üzere alt başlıklarında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hakkı ATAMULU, Cumhuriyet, Heykeltıraş, Kayseri, Sanatçı Evi.

KAYSERİ ERCİYES UNIVERSITY KADİR HAS CENTRAL LIBRARY HAKKI ATAMULU ARTIST HOUSE WORKS

Aslıhan YURTLU

Erciyes University Institute of Social Science
Postgraduate Thesis, December 2020
Supervisor: Prof. Dr. Celil ARSLAN

ABSTRACT

The examples of the art of Turkishs culpture be came prominent in Gokturks Period. Nevertheless, it did not make progress with the passing to Islam, the duration which started with the interest of various sultans in Ottoman Period which was the result of their trip to Europe lasted until the establishment of Sanayi Nefise Mektebi. Theim provements of art of sculpture accelerated in the Republic Period. The education of artists who were sent to Europe was supported. Foreign sculptors were invited to our country. Belling is one of these sculptor. The generation in which Hakkı ATAMULU exists is the generation which layed the foundationand shaped the art of Turkish Sculpture after the Republic.

It was elaborated the life, art and Works of ATAMULU who was one of the first sculptors in the Republic Period in this study titled "Kayseri Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı Sanatçı Evi Eserleri". In order to grasp better the worksand life of Hakkı ATAMULU who collected his most works in his last years in Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı Sanatçı Evi, it was examined in cluding his home in Derinkuyu, kültür parkı (cultural park) and the examples in other cities with in subtitle stitled abstract, figurative and monuments.

Keywords: Hakkı ATAMULU, Republic, Sculptor, Kayseri, monument, artist's house.

İÇİNDEKİLER

KAYSERİ ERCİYES ÜNİVERSİTESİ KADİR HAS MERKEZ KÜTÜPHANESİ HAKKI ATAMULU SANATÇI EVİ ESERLERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**

TURNİTİN SAYFASI ..... **ii**

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI ..... **iii**

KABUL VE ONAY ..... **iv**

ÖNSÖZ ..... **v**

ÖZET ..... **vi**

ABSTRACT ..... **vii**

İÇİNDEKİLER ..... **viii**

KISALTMALAR ..... **xi**

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ ..... **xii**

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı 1

1.2. Konunun Amacı 1

1.3. Konunun Önemi 2

1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları 2

1.5. Kaynaklar ve Literatür Değerlendirmesi 3

1.6. Heykel Sanatı 4

1.6.1. Heykel ile İlgili Kavramlar 12

1.6.1.1. Doku 12

1.6.1.2.Biçim (Form) 13

1.6.1.3. Espas 13

1.6.1.4. Renk 13

1.6.1.5. Ritim 14

1.6.1.6. Hareket 14

1.6.1.7. Denge 14
1.6.1.8. Zıtlık (Kontrast) 15
1.6.1.9. Bütünlük 15
1.6.1.10. Armoni (Uyum) 15
1.6.1.11. Oran 16
1.6.2. Türk Heykel Sanatı 16
1.6.2.1. İslamiyet Öncesi Türk Heykel Sanatı 16
1.6.2.2. İslamiyet Sonrası Türk Heykel Sanatı 20
1.6.2.3. Cumhuriyet Dönemi Türk Heykel Sanatı 31

II. BÖLÜM

2. HAKKI ATAMULU

2.1. Hakkı ATAMULU'nun Hayatı 42
2.1.1. Siyasi Kişiliği 43
2.1.2. Koleksiyoner Kişiliği 45
2.2. Hakkı ATAMULU'nun Yetiştiği Çevre 46
2.2.1. Derinkuyu Yöresi 46
2.3. Hakkı ATAMULU'nun Sanatçı Kişiliği 48
2.3.1. Soyut Heykel 49
2.3.2. Anıt Heykel 51
2.3.3. Figüratif Heykel 52

III. BÖLÜM

3. KATALOG

3.1. Soyut Heykel Örnekleri 53
3.2. Figüratif Heykel Örnekleri 125
3.3. Anıt Heykel Örnekleri 189

IV. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME 222

V. BÖLÜM

SONUÇ 229

ÖZGEÇMİŞ 241

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı Geçen Eser

M.Ö. : Milattan Önce

s. : Sayfa

C. : Cilt

S. : Sayı

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. The Lion Man 6
Fotoğraf 2. WillendorfVenüsü 7
Fotoğraf 3. Kuros Figürü 9
Fotoğraf 4. Antependium, Santa Maria Della Solute Vellice 10
Fotoğraf 5. Dört Nehir Çeşmesi 11
Fotoğraf 6. Erkek Figürlü Balballar 17
Fotoğraf 7. Diz Çökmüş Adam Heykeli 19
Fotoğraf 8. At Başı 19
Fotoğraf 9. Kusyr Amra Saray Duvarından Kadın Fresko 21
Fotoğraf 10. Niğde Hudâvend Hatun Kümbeti Kuzey Cephe Pencere Üstü kısmi görünüşü, Siren Kabartması 23
Fotoğraf 11. Davulun Kısmi Görünüşü: Çift Başlı Kartal Kabartması 23
Fotoğraf 12. Soyut(Hareket) 54
Fotoğraf 13. Soyut(Hareket) 54
Fotoğraf 14. SoyutHeykel 55
Fotoğraf 15. Soyut (Simetri) 56
Fotoğraf 16. Soyut (Simetri) 57
Fotoğraf 17. Soyut Heykel 57
Fotoğraf 18. Soyut 58
Fotoğraf 19. Soyut 59
Fotoğraf 20. Soyut 59
Fotoğraf 21. Soyut (Zıtlık) 60
Fotoğraf 22. Soyut (Zıtlık) 61
Fotoğraf 23. Soyut (Zıtlık) 61
Fotoğraf 24. Soyut Heykel 62
Fotoğraf 25. Soyut Heykel 63
Fotoğraf 26. Mezar Taşı 64
Fotoğraf 27. Mezar Taşı 65

Fotoğraf 28. Soyut (Boşluk).....66
Fotoğraf 29. Soyut(Boşluk).....67
Fotoğraf 30. Soyut (Boşluk).....67
Fotoğraf 31. Soyut (Zıtlık).....68
Fotoğraf 32. Soyut (Zıtlık).....69
Fotoğraf 33. Soyut (Zıtlık).....69
Fotoğraf 34. Soyut (Zıtlık).....70
Fotoğraf 35. Soyut (Denge).....71
Fotoğraf 36. Soyut (Denge**)**.....72
Fotoğraf 37. Soyut (Denge).....73
Fotoğraf 38. Soyut (Denge).....74
Fotoğraf 39. Soyut (Denge).....75
Fotoğraf 40. Soyut (Denge).....75
Fotoğraf 41. Soyut (Işık-Gölge).....76
Fotoğraf 42. Soyut (Işık-Gölge).....77
Fotoğraf 43. Soyut (Simetri).....78
Fotoğraf 44. Soyut (Simetri).....79
Fotoğraf 45.Soyut (Simetri).....80
Fotoğraf 46. Soyut.....81
Fotoğraf 47. Soyut Heykel.....82
Fotoğraf 48. Soyut (Simetri).....83
Fotoğraf 49. Soyut (Simetri).....84
Fotoğraf 50. Soyut (Boşluk).....85
Fotoğraf 51. Soyut (Boşluk).....86
Fotoğraf 52. Soyut (Doluluk).....87
Fotoğraf 53. Soyut (Doluluk).....88
Fotoğraf 54. Soyut (Kadın Figürü).....89
Fotoğraf 55. Soyut (Kadın Figürü).....90
Fotoğraf 56. Soyut (Kadın Figürü).....90

Fotoğraf 57. Soyut (Ritim)....91
Fotoğraf 58. Dörtlü Kompozisyon....93
Fotoğraf 59. Dörtlü Kompozisyon....94
Fotoğraf 60. Soyut(Devinim)....96
Fotoğraf 61. Soyut (Devinim)....96
Fotoğraf 62. Soyut....97
Fotoğraf 63. Soyut....98
Fotoğraf 64. Soyut (Hakkı ATAMULU)....99
Fotoğraf 65. Soyut....100
Fotoğraf 66. Kâinat ve Dünya....101
Fotoğraf 67. Kâinat ve Dünya....102
Fotoğraf 68. Soyut (Denge)....103
Fotoğraf 69. Soyut (Denge)....104
Fotoğraf 70. Soyut (Üçlü Kompozisyon)....105
Fotoğraf 71. Soyut (Hareket)....107
Fotoğraf 72. Soyut (Ritim)....109
Fotoğraf 73. Balıklı Çeşme....111
Fotoğraf 74. Beşli Soyut çalışma....113
Fotoğraf 75. Beşli Soyut çalışma (Fotoğraf 74'ten detay)....114
Fotoğraf 76. Soyut (Doluluk)....115
Fotoğraf 77. Soyut (Doluluk)....116
Fotoğraf 78. Soyut....117
Fotoğraf 79. Soyut....119
Fotoğraf 80. Soyut....121
Fotoğraf 81. Soyut (Boşluk)....123
Fotoğraf 82. Balerin....125
Fotoğraf 83. Balerin....126
Fotoğraf 84. Balerin....126
Fotoğraf 85. Kadın Büstü, Fotoğraf86. KadınBüstü (Farklı açıdan)....127

Fotoğraf 87. Kadın Büstünün Gövde Kısmı Karşı Cepheden Görünüş 128
Fotoğraf 88. Kadın Başı Rölyefi 129
Fotoğraf 89. Kadın Başı 131
Fotoğraf 90. Kafra Heykel ve Sfenks 132
Fotoğraf 91. Hakkı Atamulu Büstü 133
Fotoğraf 92. Hakkı Atamulu Büstü 134
Fotoğraf 93. Hakkı ATAMULU Büstü 134
Fotoğraf 94. Atatürk Büstü 135
Fotoğraf 95. Atatürk Büstü 136
Fotoğraf 96. Atatürk Büstü 136
Fotoğraf 97. Ayakta Kadın Figürü 137
Fotoğraf 98. Ayakta Kadın Figürü 138
Fotoğraf 99. Ayakta Kadın Figürü 138
Fotoğraf 100. Balerin 139
Fotoğraf 101. Balerin 140
Fotoğraf 102. Balerin (farklı açıdan) 140
Fotoğraf 103. Disk Atan Adam 141
Fotoğraf 104. Disk Atan Adam 142
Fotoğraf 105. Erkek Figürü 143
Fotoğraf 106. Erkek Figürü (farklı açıdan) 144
Fotoğraf 107.Erkek Figürü 144
Fotoğraf 108.Oturan Kadın 146
Fotoğraf 109. Oturan Kadın 147
Fotoğraf 110. Oturan Kadın 147
Fotoğraf 111. Flüt Çalan Genç 148
Fotoğraf 112. Flüt Çalan Genç 149
Fotoğraf 113. Flüt Çalan Genç 149
Fotoğraf 114. İkili Kompozisyon 150
Fotoğraf 115. İkili Kompozisyon 151

Fotoğraf 116. İkili Kompozisyon 151
Fotoğraf 117. Oturan Adam 152
Fotoğraf 118. Oturan Adam 153
Fotoğraf 119.Kompozisyon 154
Fotoğraf 120. Oturan Adam 154
Fotoğraf 121. İplik Eğiren Kadın 155
Fotoğraf 122. İplik Eğiren Kadın 156
Fotoğraf 123. İplik Eğiren Kadın 157
Fotoğraf 124. Proje 158
Fotoğraf 125. Proje 159
Fotoğraf 126. Proje 159
Fotoğraf 127. Stilize Kadın Figürü 160
Fotoğraf 128. Stilize Kadın Figürü 161
Fotoğraf 129. Stilize Kadın Figürü 161
Fotoğraf 130. Saz Çalan Kadın 162
Fotoğraf 131. Saz Çalan Kadın 163
Fotoğraf 132. Saz Çalan kadın 163
Fotoğraf 133. Uzanmış Kadın 164
Fotoğraf 134. Uzanmış Kadın 165
Fotoğraf 135. Uzanmış Kadın 166
Fotoğraf 136. Oturan Kadın 167
Fotoğraf 137. Oturan Kadın 168
Fotoğraf 138. Oturan Kadın 168
Fotoğraf 139. Stilize Kadın Rölyefi 169
Fotoğraf 140. Kadın Büstü 170
Fotoğraf 141. Soyut 173
Fotoğraf 142. Soyut 174
Fotoğraf 143. Atatürk Rölyefi 176
Fotoğraf 144. Anıtkabir 23 Nisan Kulesi Kadın Kabartması 178

Fotoğraf 145. Kadın Rölyefi (Hakkı ATAMULU).....180
Fotoğraf 146. Kadın Başı(Hakkı ATAMULU).....182
Fotoğraf 147. Kadın Başı (Hakkı ATAMULU).....184
Fotoğraf 148. Kadın Başı (Hakkı ATAMULU).....186
Fotoğraf 149. Kadın Başı Kabartması.....188
Fotoğraf 150. Atatürk ve Erzurum Kongresi Anıtı.....190
Fotoğraf 151. İnönü Anıtı.....194
Fotoğraf 152. Atatürk ve Gençlik Anıtı.....196
Fotoğraf 153. Atatürk ve Gençlik Anıtı.....196
Fotoğraf 154. Atatürk ve Gençlik Anıtı.....197
Fotoğraf 155. İstanbul Üniversitesi Atatürk ve Gençlik Anıtı.....198
Fotoğraf 156. Damat İbrahim Paşa Heykeli.....201
Fotoğraf 157. Damat İbrahim Paşa Heykeli.....202
Fotoğraf 158. Damat İbrahim Paşa Heykeli.....203
Fotoğraf 159. Atatürk Heykeli.....204
Fotoğraf 160. Samsun İlk Adım Anıtı.....207
Fotoğraf 161.Samsun İlk Adım Anıtı.....208
Fotoğraf 162. Atlı Atatürk Anıtı.....210
Fotoğraf 163. Atlı Atatürk Anıtı.....211
Fotoğraf 164. Atlı Atatürk Anıtı.....212
Fotoğraf 165. Ürgüp El Sanatları Üçlemesi.....214
Fotoğraf 166. Ürgüp El Sanatları Üçlemesi.....215
Fotoğraf 167. Ürgüp El Sanatları Üçlemesi.....216
Fotoğraf 168. Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı.....217
Fotoğraf 169.Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı.....218
Fotoğraf 170. Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı.....219
Fotoğraf 171. Park Cami.....220
Fotoğraf 172. Park Cami Kitabesi.....221

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı

Hakkı ATAMULU, anıt heykel, figüratif heykel ve soyut heykel çalışmaları ile Cumhuriyet Dönemi Sanatçısı olarak dönemine damga vuran heykel sanatçılarından olmuştur. Cumhuriyet Dönemi reformları ve eğitim hayatı ışığında heykel sanatına yön vermiştir. Sanatçının siyasi ve sosyal hayatında edindiği birikimler eserlerine yansımış, Türkiye'nin birçok yerinde soyut, figüratif ve anıt heykeller yapmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde; Hakkı ATAMULU'nun heykellerini anlamlandırmaya yönelik heykel sanatı ve heykel ile ilgili kavramlar, Türk Heykel Sanatı içerisinde İslamiyet Öncesi Türk Heykel Sanatı, İslamiyet Sonrası Türk Heykel Sanatı, Cumhuriyet Dönemi Türk Heykel Sanatı ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Hakkı ATAMULU'nun hayatı, Hakkı ATAMULU'nun yetiştiği çevre, Hakkı ATAMULU'nun sanatçı kişiliği üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Hakkı ATAMULU'nun yapmış olduğu heykeltıraşlık eserleri, soyut, figüratif ve anıt heykel örnekleri ele alınarak incelenmiştir. Bu eserler kültürel yapıları yansıtmakta olup yeni bir literatür olarak ele alınmıştır.

1.2. Konunun Amacı

Bu yüksek lisans tezinde Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde bulunan eserler ele alınmıştır. Sanatçı Evi eserleri; sanatçının figüratif ve soyut heykel çalışmalarından meydana gelmektedir. Ayrıca sanatçının diğer eserleri de kataloğa alınarak incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Hakkı ATAMULU'nun yapmış olduğu heykelleri detaylı olarak fotoğraflar ile belgelemek ve dönem özelliklerini belirlemektir. Bunu yaparken, eğitim aldığı okul, hocaları, sosyal çevresi, Cumhuriyet Dönemi sanat anlayışı ve sanatçıları ile ilişkilendirilerek elde edilen veriler ışığında heykel sanatı tarihi, Türk Heykel Sanatı ve özellikle Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatı açısından irdelenmektedir.

1.3. Konunun Önemi

Cumhuriyet dönemi ilk heykeltıraşlarından olan Hakkı ATAMULU, Türk heykel sanatına önemli katkılarda bulunmuştur.

Bu araştırma Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphane Sanatçı Evi'nde bulunan eserleri ile ilgili bütüncül bir araştırma yapılarak tek bir çalışma altında toplanacak olması bakımından önem taşımaktadır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları

Sanatçı Evi'nde bulunan heykeller incelenip fotoğrafları çekilerek üslup ve malzeme teknik açıdan değerlendirilmiştir. Araştırma konusunu oluşturan eserlerin dönem özellikleri, dönemine katkıları ve eserlerin güncel durumları hakkında bilgiler verilmiştir.

Öncelikle saha çalışması yapılarak konu kapsamındaki heykeller belirlenmiştir. Bu çalışmada ATAMULU'nun Kadir Has Merkez Kütüphanesi Sanatçı Evi'nde yer alan eserlerin sınırlaması yapılarak çalışmanın çerçevesi çizilmiştir. Heykeller ve koleksiyon eserler hakkında kaynak tespiti yapılmış, yerinde görülüp incelenmiş, eserlerin ölçüleri alınıp fotoğrafları çekilmiştir. Belgeler ve dönem kaynaklarında mevcut olan kayıtlar ve resimler araştırılarak bugün ki durumlarıyla karşılaştırılmıştır. Heykellerdeki çeşitler, teknikler, kullanıldıkları yerler açısından incelenerek; ATAMULU'nun kendi heykel sanatı, Türk Heykel Sanatı içerisinde özellikle Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatı açısından katkısı değerlendirilmiştir.

Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'ndeki eserlerle ilgili çalışmalar sınırlıdır. Çalışmada Hakkı ATAMULU ile ilgili olarak literatür taraması yapılmış; eserlerde, dergilerde ve internet sitelerinden faydalanılarak incelenmiştir. YÖK Tez Merkezi'nin veri tabanı elektronik bilgi kaynaklarından da faydalanılmıştır. Çalışma, ilgili yazımlardan alıntılarla desteklenmiştir.

1.5. Kaynaklar ve Literatür Değerlendirmesi

Berk, N., Gezer, H. (1973). *50 Yılın Türk Resim ve Heykeli*. (Birinci Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.(Heykelcilik alanı ve sanatçının almış olduğu eğitime dair gelişim safhaları ve toplum içerisinde yer alışı hakkında bilgiler verilmektedir.)

Elibal, G. (1973). *Atatürk Resim ve Heykel*. (Birinci Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.(Atatürk dönemi ve sonrası heykel sanatının gelişimlerinden bahsedilmiştir.)

Arslan, N. (2008). *Hakkı ATAMULU: Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (genişletilmiş baskı). İstanbul: Yem Yayınları, 150-151. (Önemli görülen sanatçının hayatından kesitler ayrıntılı olarak verilmiş fakat eserlerine yeterince değinilmemiştir.)

Pelvanoğlu, B. (2008). *Hakkı ATAMULU: Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (Genişletilmiş 2.baskı). İstanbul: Yem Yayınları. (Hakkı ATAMULU'nun hayatı ve eserleri hakkında bilgi ve araştırmalar ile her alanda bilgilendirerek ele alınmıştır.)

Koçer, A. (2010). *Türk Heykel Tarihinde, Rudolf Belling Kuşağı Heykeltıraşların Eserleri Arasında Anıtkabir Heykellerinin Yeri*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri. (Cumhuriyet Tarihi ele alınarak ve Cumhuriyet Dönemi sonrasında heykelcilik sanatının sosyal hayatı nasıl etkilediği alanlardan örnekler ile sanatçının yapıtları desteklenmiştir.)

Ünal, F. (2010). *İdeoloji Sanat İlişkisi Çerçevesinde Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatının İncelenmesi (1923-1950)*.Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.(Heykel sanatının gelişimi, kültür üzerindeki etkileşimleri ve millî duyguların sanat üzerinden insanlara aktarılmasından bahsetmektedir.)

Karakoç, Ö. (2011) "Cumhuriyet Dönemi Değişen Kültür Ortamında Derinkuyulu Bir Heykeltıraş: Hakkı ATAMULU", *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri,* C. 6, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir.

Recep Özer, "Heykeltıraş Hakkı ATAMULU", *International Fine Arts Symposium,* Konya, 2011.(Hakkı ATAMULU'nun eserlerinin genel özelliklerinden bahsedilmiştir.)

Yüksel H., İlden Y.S., "Heykeltıraş Hakkı ATAMULU",*1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri,* C. 6, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir. (Nevşehirli bir heykel sanatçısı olarak ATAMULU ile yapılmış röportaj sonucu genel olarak sanatından bahsedilmiştir.)

Karataş, A. (2013). "Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.(ATAMULU'nun heykel sanatına katkısı anlatılmıştır.)

Çetin, N. (2015). *Hakkı ATAMULU Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar*, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Cumhuriyet Dönemi anıt heykel sanatçıları ve Hakkı ATAMULU'nun eserlerinden bir kısmı incelenmiştir.)

Çalışmanın hazırlanması aşamasında literatür taraması yapılarak bugüne kadar yapılmış olan çalışmalara ulaşılmıştır. Bu çalışmalar, materyal olarak kullanılmıştır. Ayrıca Sanat Evi'nde bulunan tüm eserler fotoğraflanmış, çalışmanın ilgili yerlerine eklenerek gerekli açıklamalar yapılmıştır.

1.6. Heykel Sanatı

İnsanlık tarihi var olduğundan bu yana kültürlerini oluşturmak için yüzyıllar boyu çalışılmıştır. Buzul çağında mağara duvarlarına yapılan resimlerden günümüze kadar kültürlerin yaşadıkları korku, sevinç, inanç, heyecan gibi kavramlar; gelenek, destan, yönetim vb. gibi olguları biçimlendirme isteği sanatı meydana getirmiştir. Coğrafi şartlar ve maddi olanaklar malzemenin tür ve çeşitliliğini etkilemiştir. İnsanlık tarihinin algılanması içi yapılan araştırma ile kazılar bizi sanat ve sanatın tarihi üzerine düşünmemiz konusunda yönlendirmiştir.[1]

Sanat, insana has bir özellik olarak, kişinin kendisini ifade etmek için seçtiği metotlardan biri olarak tanımlanır.[2] İnsanlık, tarih boyunca hayatlarında karşılarına çıkan olumsuz şartları önlemek amacıyla sanat ürünleri meydana getirmiş ve bunları gündelik hayatlarında kullanmışlardır.[3]

Alman Kunstwissenschaft, sanatı bir bilim olarak nitelendirmiştir. Güzel sanatları ise

---

1 E.H. Gombrich; *Sanatın Öyküsü*, (Çev. Bedrettin Cömert), 4. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004, s. 41.

2 Selçuk Mülayim; *Sanata Giriş*, 3. baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 2008, s. 17.

3 Bayram Akdoğan**;** "Sanat, Sanatçı, Sanat Eseri ve Ahlak", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 42, Sayı: 1, 2001, s. 215.

tarihsel bakış içerisinde incelemiştir. Sanat yapıtlarını kendi oluştuğu kültür ve diğer kültürlerle iletişimini inceleyen, sanatçıların eserlerinin, biçimi ve içeriğini oluşturan bilim dalı olarak tanımlamıştır.[4]

Thomas Munoro sanatın, estetik oluşturmak ve dürtü yaratmak üstüne kurulduğunu ifade etmiştir.

Güzel olma önemli değildir. İlkel toplumlara ait buluntularda dâhi güzel olma düşüncesinin sanat eseri vermede hareket noktası olduğunu gösteren kesin bir buluntu yoktur. Sanat, ilk çağlarda korkma nefret gibi duyguları ifade etmiştir.

Rönesans sanatı ile en güzel olma amaç olmuştur. Zamanla çağdaş anlayış, sanat eserinin ayırt edici özellik olmasında etkin olduğu görülmüştür.[5]

Görsel bir sanat dalı olan heykel, farklı yorumlarla tanımlanmıştır:

Heykel, Arapça kökenli bir kelimedir.[6]Genel olarak üç boyutlu sanat yapıtlarına verilen isimdir. Çok iri boyutlu nesne veya büyük tapınak anlamına da gelmektedir. Tek figür ile oluşan, genellikle ayakta heykelleri ifade etmek için Latince kökenli olan "statue" kullanılmaktadır.[7]

Heykelin kökeni paganizme kadar iner. Bu nedenle var olma, doğa, büyü ve sonsuzluk kavramlarını içermektedir.[8]

Günümüze geldiğimizde ise, iletişim ve teknolojik olanakların artması plastik sanatlar arasında bir etkileşim ve yakınlaşma sağlamıştır. Böylelikle tüm dünyada ortak bir kültür oluşturma çabasını meydana getirmiştir. [9] Heykel sanatındaki gelişmelerin belirleyicisi resim sanatındaki gelişmeler olmuştur.[10]

---

4 Adnan Turani, *Sanat Terimleri Sözlüğü,* 13. baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul 2007, s. 123.

5 Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, 5. baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul 1999, s. 208.

6 Akdoğan, *Sanat, Sanatçı, Sanat Eseri ve Ahlak,* s. 215.

7 Ali Germaner; "Bazilika" maddesi, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, YEM Yayın, İstanbul,1997, C: II, s. 780.

8 Ayla Koçer; *Türk Heykel Tarihinde, Rudolf Belling Kuşağı Heykeltıraşların Eserleri Arasında Anıtkabir Heykellerinin Yeri*, Erciyes Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010, s. 7.

9 Alpaslan Kaya, *Cumhuriyet Sonrası Çağdaşlaşma Sürecindeki Türk Heykeltıraşları*, T.C. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim iş Eğitimi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2000, s.3.

10 Arnold Houser; *Sanatın Toplumsal Çöküşü*, (Çev. Yıldız Gölönü), 2. bs., Remzi Kitapevi, İstanbul 1995, s. 18.

Heykel, sözcük olarak yukarıdaki belirtilen amaçlar ile büyüklük malzeme ve tekniğine bakılmaksızın, tüm yapıtlara verilen genel bir isimdir.[11] Farklı malzemelerle (mermer, taş, demir, maden, ağaç, kil, alçı, fildişi vb.)yapılabilir.

Heykel, hacim sanatıdır. Estetik yaşantılar oluşturması hedeflenen üç boyutlu nesne ve yapıtların büyüklük, malzeme ve teknikleri farklı olabilir.[12]

İlkel insanlar ürünlerini oluştururken asıl amaçları yaşamsal ihtiyaçlarını gidermek olmuştur. Öncelik sırasını belirleyen bu durumdur. Barınma ihtiyacını karşılayan kulübe veya imgesel bir ürün arasındaki fark sadece görevleridir. Kulübe onları fiziksel doğa şartlarının olumsuz etkilerinden korurken, resim ve heykellerinde kullandıkları imgeler ise ruhsal güçlerden korumuştur. Farklı bir ifadeyle bu imgeler onlar için büyü demektir.[13]

Üst Paleolitik(40.000 yıl öncesi)döneme ait "Lion Man of the Hohlenstein Stadel" isimli aslan başlı insan vücutlu heykel, mamut dişine oyulmuş dini inançlar için yapılan ilk heykel örneklerinden biri olarak kabul edilir (Stadel Mağarası, Baden- Württemberg, Almanya, 40.000 yaşında Ulmer Müzesi).[14] (Fotoğraf:1).

Fotoğraf 1. The Lion Man[15]

[11] Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, 5.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999, s.104.
[12] Sözen ve Tanyeli, 104.
[13] Ernst Hans Gombrich; *Sanatın Öyküsü*, (Çev.: Bedrettin Cömert), Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009, s. 40.
[14] The Lion Man, 10 October 2017, The Lion Man: an Ice Age masterpiece, https://blog.britishmuseum.org/the-lion-man-an-ice-age-masterpiece (Erişim Tarihi: 14.12.2019).
[15] https://blog.britishmuseum.org/the-lion-man-an-ice-age-masterpiece, (Erişim Tarihi: 14.12.2019).

Birçok kültürde tasvirlerine yer verilen "ana tanrıça" figürleri, tarihte tarımla ve aile kavramı ile açıklanmıştır.[16]

Tarihî gelişim içerisinde ilk başta, hayvan dişi, ahşap, taş, mermer, ilerleyen zamanlarda pişmiş topraktan ve madenden yapılan tasvirler, kırık çizgiler, basamaklar ve iç içe geçmiş daire motifleriyle süslenmiştir.[17] Bereket tanrıçaları eline beslenmeyi sağlayan o bölgedeki insanların beslenme ihtiyacını sağlayan bir ürün ile tasvir edilmiştir.[18]

Ana tanrıça tasvirleri iri memeli, büyük karınlı, geniş kalçalı tanrıçalar olarak bereketi simgelemektedir. En eski örneklerden biri olan Viyana Doğa Tarihi Müzesi'nde bulunan, kireç taşından yapılan Willendorf Venüsü M.Ö. 30.000-25.000 döneminden kalmıştır. (Fotoğraf:2).[19]

Tapınmak amaçlı yaptıkları bu heykellerde, kadın figürü doğurganlığı temsil etmektedir. Neslin devamını sağlayan bir varlık olarak kutsanır. Hayat verir, hayat alır. Tapınılan adak nesnesidir. Yerin ve göğün koruyucusudur.[20] Buna benzer anlamlar yüklenmiştir.

Fotoğraf 2. WillendorfVenüsü[21]

---

16 Mülayim, 107.
17 Mülayim, 108.
18 Ayşe Gökçen Çetres, *Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatında Pietro Canonica ve Eserleri*, Erciyes Üniversitesi, SBE Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2015, s. 9.
19 Çağatay Yücel; "Tarih Öncesi İnsan Biçimli Figürünler Hakkında Genel Bir Değerlendirme." *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 21, 2018, s. 336.
20 Seher Selim Özmen; "Anadolu'da Ana Tanrıça Kybele Kültü", *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:7, 2016, s. 385, 387.
21 Çağatay Yücel; "Tarih Öncesi İnsan Biçimli Figürünler Hakkında Genel Bir Değerlendirme." *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (21), 2018, s.338.

Yeni taş çağında sanat İ.Ö. 5.000 ve 3.000 arası Ortataş Çağı sanatına oranla artistik anlatım olarak büyük değişiklik göstermiştir.[22]

Mezopotamya da heykel, genel olarak silindir, koni ve geometrik formların hâkim olduğu yuvarlak yüzeye sahip hacimler ön planda olmuştur.[23]Cepheden anlatım vardır. Simetri, paralellik söz konusudur. Bacaklar paraleldir. Vücut dar bir şekildedir. Örnek verecek olursak, yapılan heykellerin kolları, gövdeye fazlaca bitişiktir. Geniş yüzeylerde kübik anlatım vardır.[24]

Napolyon'un 1788-89 Mısır seferi batı dünyasının Mısır sanatını tanımasına neden olur. Yanına o dönemdeki Fransa'nın en iyi bilim adamlarını alır. Bu bilim adamlarının yaptığı araştırmaların sonucu Egypt hologie denilen "Mısır ilmi" doğmuştur. Böylelikle o zamana kadar kabul gören Grek (Yunan) sanatının yerini, ilgi bakımından Mısır sanatına bırakmıştır.

Mısır medeniyeti mezar yapımı mimarlığı çok önemlidir. Cepheden görünüşü hep kullanılmıştır. Kollar yanda bitişik şeklinde form çok kullanılan bir öğedir. Gerçekçi bir bakış açısı kendisini göstermiştir. Firavunlar, sanatı şekillendirmiştir.[25] Mısır sanatında öne çıkan özelliklerinden birisi bütün heykel, resim veya mimari biçimlerin mekânda yer almasıdır. Bu durum Mısır sanatında belli bir üsluptur.[26]

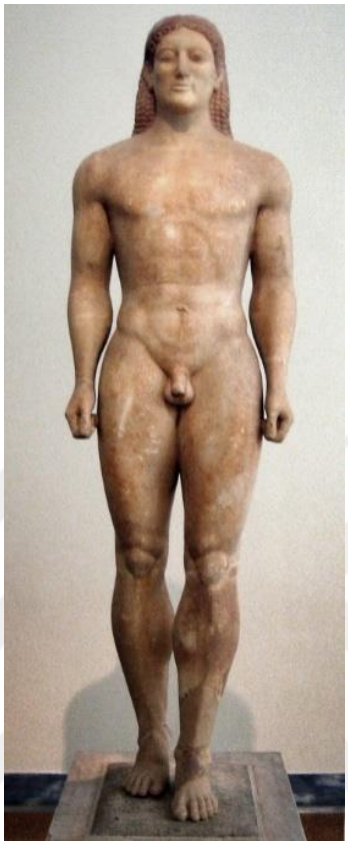
Yunanlı sanatçılar, Mısırlı ve Asurlu sanatçıların izinden gitmişler. Mısır heykel sanatını örnek aldıklarını görülmektedir. Mısırda, ayakta duran adam figürü, vücudun farklı uzuvları ve bunları tutan kasları göstermeleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Mısırlılar sanatlarında bilgiyi esas almışlar. Yunanlı sanatçılar, araştırmalarında insan figürünü yeni teknikler, yeni yollar bularak imgeleştirmişlerdir.[27]

Yunan Arkaik Devri Heykeli'nde ideal vücut esastır. Güzel olma, doğa, zarafet, ölçü önemlidir. Yunan arkaik dönem heykel sanatı ürünleri Kore (kadın heykelleri) ve Kuros

---

[22] Adnan Turani, *Dünya Sanat Tarihi*, 13.Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul 2007, s. 35.
[23] Çetres, s. 17.
[24] Turani, s. 75.
[25] Germain Bazin, *Sanat Tarihi, Sosyal Yayınlar,*(Çev. Üzra Nural ve Selahattin Hilav), 1. baskı, İstanbul 1998, s. 42.
[26] Gombrich, *Sanatın Öyküsü*, s. 65.
[27] Gombrich, *Sanatın Öyküsü*, s. 78.

(erkek heykelleri) (Fotoğraf:3) dur. Mısır Sanatını çağrıştırmaktadır. Alınsallık ağır basar.[28] Vücutta atletik bir anlatım söz konusudur.[29]

Fotoğraf 3. Kuros Figürü[30]

Yunan Helenistik Sanatında ise saray ön plana çıkmaktadır. (İ.Ö. III. – I. yy.) Klasik değerler, dışa vurumculuk ve natüralizm benimsenmiştir. Sanatçılar acı, uyku, ölüm, sakatlık gibi duyguları incelemişler. Klasik heykeldeki sakin, kuvvetli insan yerine duygularını gösteren hırçın, asabi, ihtiraslı figürler yer almıştır.[31]

Roma sanatında, ilk başlarda sanatçıların Yunan asıllı olması nedeniyle Yunan etkisi görülmekte, koleksiyonerler Yunan sanatçıların eserlerini satın almaktadırlar. Fakat zamanla Roma dünya lideri olunca *sanatta* farklılaşmalar olmuştur. Sanatçılar kendi yöntemlerini oluşturmaya başlamışlar. Romalılar, inşaat mühendisliği alanında ilerlediği alan olmuştur. Sanatçılar, ölünün yüz kalıbını kullanıp böylelikle insan başının yapısı

[28] Sözen ve Tanyeli, s. 56.
[29] Turani, s. 142.
[30] http://birgunbiryerde.blogspot.com/2014/07/yunan-heykel-sanatnda-kouros.html (Erişim Tarihi: 20.01 2020)
[31] Çetres, s. 15.

hakkında bulgular elde etmişlerdir.[32] Özellikle portre alanında önemli ürünler verilmiştir.[33]

Bizans döneminde gerileme vardır. Figürler gülünç, oldukça kısa ve kötüdür. Bu geriye gidişin nedenin büyük bölümünü ikonoklazma krizi açıklamaktadır. Ortaçağ Avrupası'nda heykel sanatında büyük çıkışlar olmadığı gibi antik heykellerin büyük kısmı da tahrip edilmiştir.[34] Bu çağda insan tasviri yasaklanmıştır. Bitkisel figürler ön plana çıkmıştır.[35]

Fransa'da, XI. yüzyılın ilk yarısında roman sanatı ortaya çıkmıştır.[36]

Roman heykelinde tasvirler minyatürle ilişkilendirilmiştir. Heykel-rölyef de ilk olarak işlenen konular, cennetten kovulma, günah, gibi dinsel temalardır. Altarlar, farklı değerli taşlarla süslenmiştir. Antependium adı verilen, altar masasının ön tarafın da heykel-rölyef süslemeleri yer almıştır.[37] Antependium, Santa Maria Della Solute Vellice ile örneklendirilebilir (Fotoğraf:4).

Fotoğraf 4.Antependium, Santa Maria Della Solute Vellice[38]

[32] Gombrich, *Sanatın Öyküsü*, s. 123.
[33] Sözen ve Tanyeli, s. 203.
[34] Mülayim, 65.
[35] Sözen ve Tanyeli, 47.
[36] Bazin, 42.
[37] Turani, 217.
[38] http://www.newliturgicalmovement.org/2012/01/antependium-santa-maria-della-salute.html) Erişim Tarihi: 01.02.2020)

XIII. yüzyılda başlayan Gotik Sanatta ise; elbiseli figürler yer almaktadır. Bu figürler gotik heykel ile başlamıştır. Elbise kıvrımlarında (S) şeklinde bir form vardır. Fakat Gotik heykelin sütun formlu figürleri ve eski Yunan sanatında sütun işlevini üstlenen heykelleri (Karyatid) arasında üslup olarak benzerlik vardır. Son dönem insan betimlemelerinde uzatma, inceltme gibi ekspresyonist deformasyonlar görülmektedir.[39]

XVII. yüzyılın ilk yarısında İtalya'da Barok üslubu ortaya çıkmıştır. Rönesans'ın durağanlığına karşı çıkış olmuştur.[40] Binaların inşası ve bunların süslenmesi hakkında şaşkınlık uyandıran yeni fikirler üretilmiştir. Üst üste yığarak süslemeler yapılmıştır. Böylece etkileyici olunmuştur.[41]

Barok sanatı gelişirken sanatta sıklıkla tartışmalar oluşturan imgelerinde etkisi oldukça fazladır. Barok sanatı heykellerinde üslup olarak abartı hâkimdir. Hareketlerde, kıyafetlerle tasvirlenen figürlerde kıvrımlar ve duyguların anlatımında abartı söz konusudur. Barok sanatçılarının figürlerinde, yüz ifadelerinde duygularını adeta kendilerinden geçmiş bir şekilde heyecan ve coşku gözlemlenmiştir. Bernini'nin heykelleri bu dönemin en iyi örneklerindendir.[42] (Fotoğraf:5).

Fotoğraf 5. Dört Nehir Çeşmesi[43]

[39] Sözen ve Tanyeli, 92.
[40] Sözen ve Tanyeli, 36.
[41] Gombrich; *Sanatın Öyküsü*, 435.
[42] Gombrich; *Sanatın Öyküsü*, 438-440.
[43] http://www.tert.am/news_images/613/1836030_3/f563b171916fcd_563b171917007.jpg (Erişim Tarihi: 05.02.2020).

1900'lerden önce heykel, doğayı seçerek görülebilir bir biçim içerisinde taklit etmektir. Temel düşünce, daima insan olmuş; heykel sanatını oluşturan tek öğe figürdür. Bütün heykeltıraşlar bu kurallara bağlıdır.[44]

Yunan heykelinden etkilenilmiştir. Simgeleri ve kıyafetleri ile isimlendirilen güzel olma amaçlı figürler yapılmış. Sanatçılar jest ve mimikler ile ifade vermeye çalışılmıştır. Kutsal kitap, edebiyat, tarih konu edinilmiş. Toplumun düşüncesi her şeyin üstündedir.[45]

XIX. yüzyılda heykeltıraşlık, Antikçağın etkisi ile yenilenemez. Empire ve Restoration dönemi heykeltıraşları olan, Basio, Lemot ve Cortot bu dönemin sanatçılarıdır.[46]

1.6.1. Heykel ile İlgili Kavramlar

Sanatçılar tasarım elemanları ve tasarım ilkeleri ile eserlerini oluşturmuşlardır. Tasarım elemanları olarak çizgi, doku, leke, form-şekil, boşluk, renk, valör (değer); tasarım ilkeleri olarak ritim, hareket, denge, vurgu, kontrast (zıtlık), birlik, çeşitlilik,[47] uyum, oran olmuştur.[48]

1.6.1.1. Doku

Madde de doğal olarak var olan yapının dış yüzeyinde görünümüdür.[49] Maddeye dokunmadan zihnimizde bıraktığı dokunma izlenimidir. Her nesne bir dokuya sahiptir. İlk olarak dokunarak öğrendiğimiz dokular sonradan ezberimiz olur. Örneğin kumaş parçasına ilk dokunduğumuzda edindiğimiz izlenim ile daha sonra ona hiç dokunmadan onun kumaş olduğunu bilmekteyiz. Kumaş hissedilen bir doku haline gelir. Işığın yönü şiddetini etkilemektedir. İşlevini belirleyen yapısıdır. Bu yapı maddenin dış yüzeyi ile ilgilidir. Yüzeylerindeki derinliğin algılanması ışığın belirleyici etkisi ile olur. Düzenli tekrarı ise ritmi oluşturur.[50]

---

[44] Nilgün Bilge*; Modern ve Soyut Heykelin Doğuşu*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2000, s. 3.
[45] Bilge,3.
[46] Germain Bazin; *Sanat Tarihi,* (Çev. Üzra Nural, Selahattin Hilav), 1. baskı, Sosyal Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 430.
[47] Vedat Özsoy ve Abdullah Ayaydın; *Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2016, s. 132.
[48] Serap Buyurgan ve Ufuk Buyurgan; *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Pegem Kitapevi, Ankara 2012, s. 11-12.
[49] Serap Buyurgan ve Ufuk Buyurgan; *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Pegem Kitapevi, Ankara 2018, s. 134.
[50] Özsoy ve Ayaydın, 60-61.

1.6.1.2.Biçim (Form)

Eser, form vasıtasıyla somut hale gelir. Yoksa sadece proje olarak kalır. Hangi sanat türü olduğu fark etmeksizin ortak amaç bir biçim oluşturmaktır. Çizgi, ışık ve renkten meydana gelir. Biçim bir resmin dış hatlarını belirler.[51] Formda geometrik/organik ve köşeli/yuvarlak formlar olmak üzere gruplamalar vardır.[52] Form, üç boyutlu biçimler için kullanılır. Geometrik ve organik olarak iki ayrı grupta incelenmektedir. Geometrik formlar kare, üçgen, dikdörtgen vb. gibi geometrik şekillerden oluşmaktadır. Organik formları ise insan, bitki, hayvan vb. gibi varlıklar oluşturur.[53]

1.6.1.3. Espas

Espasın kelime anlamı aralık ve boşluk olarak tanımlanır.[54] Tasarımda boşluk çok önemlidir. Gerektiği yerde kullanıldığı zaman, tasarımın en mühim bölümü hâline gelir.[55] Konunun etkin anlatımı için boşluk, doluluk (konu-mekân) ilişkisi doğru ayarlanmalıdır.[56] Nesnelerin ve maddelerin arasında bulunan boşluktur. Değişik unsurların belli noktalarda yoğunlaşmasına karşılık birtakım noktalarda azalması ya da hiç bulunmaması espası oluşturur. Sanatçının bilerek bırakmış olduğu boşluklardır.[57] Yüzeyler arasında ilgi çekici ve farklı yüzeyler bulunmalıdır. Bunun sayesinde izleyicilerin duygu ve düşüncelerinin eser üzerinde toplanması sağlanmaktadır.[58]

1.6.1.4. Renk

Rengin temeli ışığa dayanır. Işık yoksa renkte yoktur. Şiddeti, dayanıklılığı ve parlaklığı ışığın kuvveti sayesinde belirlenir. Tabiatta rengin birçok çeşidi ve tonu görülebilir. En iyi ifade biçimi renktir. Çünkü duygularımızı doğrudan etkiler. Renkler insan psikolojisini de etkiler.[59] Boyutları olduğundan büyük ya da küçük yapılan eserde gerçek görünümünü kaybeder.[60]

---

51 Özsoy ve Ayaydın, 130.
52 Özsoy ve Ayaydın, 132.
53 Buyurgan ve Buyurgan, 2018, 137.
54 Özsoy ve Ayaydın, 144.
55 Özsoy ve Ayaydın, 139.
56 Buyurgan ve Buyurgan, 2018, 139.
57 Özsoy ve Ayaydın, 145.
58 Özsoy ve Ayaydın, 139.
59 Abdullah Ayaydın, Didem Üstün Vural, Serdar Tunave Melek Gökay; (Ed: Ali Osman Alakuş, Levent Mercin Yılmaz), *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 116.
60 Gombrich, *Sanatın Öyküsü*, 326.

1.6.1.5. Ritim

Görsel sanatlarda ritim; bir bileşkede değişik unsurların bir dize ile birbirini izlemesidir. Tüm sanat kollarında ritim vazgeçilemez bir koşuldur. Özü yineleme eylemine dayanır.[61] Her sanatçının kendine has bir ritim şekli ve tarzı vardır.[62] Tekdüzeliği engeller ve bunun sayesinde izleyici eserden kopmaz.[63]Farklı, göz yorucu, çok çeşitli ritimler duygu durumumuza ters düşer. Zıtlık ile oluşabileceği gibi benzerlikler ile de oluşabilir.[64] Hareketten farkı, düzenli tekrardır. İki elin çarpması hareket iken, düzenli tekrarı ritimdir. Tasarımda eseri monoton olmaktan kurtarır.[65]

1.6.1.6. Hareket

Hareket, tüm canlıların tabiatında vardır. Seyirci de eserde hareket görmeyi bekler. Esere ve seyirciye canlılık katar.[66] Sanatçılar aracılığıyla izleyicileri eserlerine çekme için kullanılır.[67] Eserin gerçeğe yakın olmasını sağlar, tek dizelikten kurtarır.[68] Yön değişikliği, zıtlık, çizgi gibi elemanlarla oluşturulabilmektedir.[69]

Eğer ki eser yön zıtlıkları ile üç boyutlu bir pozisyonda değilse, hareketten mahrum demektir.[70]

1.6.1.7. Denge

Bir tasarımın konusu fark etmeksizin dengeye ihtiyacı vardır. Sanatta temel bir ilkedir.[71] Eseri meydana getiren unsurların birlik sağlaması gerekir. Tezatlıkların bulunduğu yerdedir.[72] Bir eserde denge göz ardı edildiği takdirde, eser istenen tesiri elde edemez.[73] Eş veya farklı unsurlar arasında bulunan düzenli bağlantıdır.[74]

---

61 Özsoy ve Ayaydın, 158.
62 Özsoy ve Ayaydın, 160.
63 Özsoy ve Ayaydın, 163.
64 Recep Özer, *Dans*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1990, s. 21
65 Buyurgan ve Buyurgan, 2018, 145.
66 Özsoy ve Ayaydın, 170.
67 Özsoy ve Ayaydın, 145.
68 Özsoy ve Ayaydın, 173.
69 Özsoy ve Ayaydın, 174.
70 Özsoy ve Ayaydın, 146.
71 Özsoy ve Ayaydın, 182.
72 Ayaydın, Üstün Vural, Tuna ve Gökay, 121.
73 Özsoy ve Ayaydın, 146.
74 Özsoy ve Ayaydın, 145.

Unsurların nizamlı bir şekilde dağılımıdır.[75]Simetrik(bakışımlı),asimetrik(bakışımsız), dairesel denge olmak üzere üç çeşit denge bulunmaktadır.[76]

1.6.1.8. Zıtlık (Kontrast)

Sanatsal unsurlardan yararlanarak ortaya çıkan farklılık olarak tarif edilebilir. Resimde yapacağımız bir zıtlık veya bir hareket resmi tekdüze olmaktan kurtarır.[77] Kontrast'ın dengeleyici (tamamlayıcı) bir yönü vardır. Zıt kavramlar birbirlerinin var olma nedenidir. Renk, zıtlık, biçim, çizgi, doku, renk, miktar, yön, vb. öğeler eseri monotonluktan kurtarır.[78]

Zıtlık sanat eserine bir hareket kazandırır. Esere çekicilik katar, canlılık getirir. İzleyicinin esere karşı alakasını artırır. Ilımlı kılar.[79]Bazı zamanlar esere uyum katar. Kontrast, uyuşmazlık, farklılık ve çelişki ile oluşturulabilir.[80]

1.6.1.9. Bütünlük

Öğelerin uyum içerisinde bir araya toplanmasıdır. Bir tasarımı oluşturan elaman ve ilkeleri arasındaki ilişki ve dengeyi sağlar. İfadeyi dağınık olmaktan kurtarır. Ritim Sağlayabilmek için bütünlüğü sağlamak gereklidir. Nesneleri birleştirerek ifade kazandırır. Konun ve mesajın algılanmasını sağlar. Dağınıklığı engelleyerek parçalar arasındaki tutarlılığı sağlar. Zıtlık, Armoni, benzerlik vb. bütün öğeler bütünlük etkisini güçlendirir.[81]

1.6.1.10. Armoni (Uyum)

Bir bütünü oluşturan parçalar arasındaki ahenk olarak tanımlanır. Tasarımda uyumdan bahsetmek için şekiller arasında uyum olmalıdır. Nesnelerin ortak yönleri izleyici üstünde hoş bir etki oluşturur. Benzerlikler ve zıtlıklar etkiyi güçlendirir. Bu durum renk, biçim yön, doku vb. kavramlarla etkisini gösterir. Armoni sanatçının üslubunu bize yansıtır. Ahenk, boşluk, benzerlik yapı taşlarıdır.[82]

---

75 Özsoy ve Ayaydın, 183.
76 Özsoy ve Ayaydın, 184-187.
77 Ayaydın, Üstün Vural, Tuna ve Gökay, 124.
78 Buyurgan ve Buyurgan, 2018, 148.
79 Özsoy ve Ayaydın, 207.
80 Özsoy ve Ayaydın, 210.
81 Buyurgan ve Buyurgan, 2018; 214, 219.
82 Buyurgan ve Buyurgan, 2018, 228.

1.6.1.11. Oran

Parça ile bütün arasındaki ilişkidir. Parçaların büyüklüklerinin birbirini değerlendirmesidir. Oran amaç ile paraleldir. Her parçanın matematiksel bir ölçüsü vardır. Ölçüyü doğru kullanmak oranı etkiler. İnsan ölçüleri temeldir. Eserlerin boyutları psikolojik etkiyi şekillendirir. Örnek vermek gerekirse korkunç yaratıklar genellikle büyük yapılır. Konuyla arasındaki bağın güçlü olması esere değer katar. Vurgu, çeşitlilik ve denge hissi uyandırır.[83]

1.6.2. Türk Heykel Sanatı

1.6.2.1. İslamiyet Öncesi Türk Heykel Sanatı

Yapılan araştırmalar Türklerin İslam öncesi dönemlerden bu yana toprak ve taş malzemelerinin yardımıyla bazı biçimler yapmış olduklarını göstermektedir. Türklerin yaşadığı Orta Asya'da Baykal Gölü dolaylarında, Tarım havzası ve Mâverâünnehir civarında, Amerikalı ve Avrupalı araştırmacılar tarafından yapılan araştırmalar Türklere ait olduğu tespit edilen heykel ve oyma sanatlarından bazı örnekler bulunmaktadır. Kingan Dağları ve Karpatlara kadar var olan geniş bir coğrafyada taştan yapılan heykellere rastlanılmıştır. Bir eli göğsüne uzanmış olarak yapılan bu heykellere "Balbal" adı verilir[84] (Fotoğraf:6).

Orhun Yazıtları'nda "Babam Kağan öldüğünde, heykelin diktik" cümlesinden hareketle heykel mezarın sahibi içindir denmiştir. A. N. Berniştam ölüyü temsil etmek amaçlı balbal dikildiğini söylemektedir. Denilebilir ki balbal, öldürülen düşmanı simgeler ve öteki dünyada mezarın sahibi savaşçıya hizmet eder, onu korur. [85]

Türklerde ölünün hayatta iken öldürdüğü düşmanları adedince balbal mezarın çevresine dikilmiştir. [86] Balbalların büyük bir kısmı VII. ve VIII. yüzyılda Göktürkler Döneminden, diğerleri ise VIII ve IX. yüzyılda Uygurlardan kalmıştır.[87]

---

[83] Buyurgan ve Buyurgan, 2018, 236-237.

[84] Celal Esad Arseven; *Türk Sanatı Tarihi: Menşeinden Bugüne Kadar Heykel ve Oyma*, Cilt 3, Fasikül 1, Maarif Basımevi, İstanbul 1971, s. 3.

[85] İsrafil Mutlu; *Kırgızistan Tokmak-Burana'daki Taş Balballar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2015, s. 1, 3.

[86] Eyüp Polat; *Kırgızistan Bişkek'teki Taş Balballar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2015, s. 20.

[87] Oktay Aslanapa; *Türk Sanatı*, Remzi Kitapevi, 8. Baskı, İstanbul 2007, s. 9.

Fotoğraf 6. Erkek Figürlü Balballar[88]

Orta Asya'da Minusinsk bölgesinde taş ve kayaların üzerine yontularak yapılan anıtlar vardır. Bunlar biçim ve görünüş olarak Göktürk ve Uygur anıtları ile benzerlik göstermektedir.[89]

M. Tallegren M.Ö. 700'lü yıllara ait olan bu insan ve hayvan tasvirlerinin ve oyulmuş olan taşların, Türk ırkına mensup Sarmat ve İskitlere ait olduğunu ifade etmiştir.[90]

Göktürk döneminde taştan yapılmış heykeller yaygındır. Bu tip heykeller, erken tarihlerde var olan heykel şeklinin devamı olarak ortaya çıkmıştır.[91]

Kül Tigin abidesi bir kaplumbağa şeklinde heykelin üzerine oyularak yerleştirilmiştir.[92]

Buda heykel sanatının gelişimini Yunan, Çin ve Hint sanatı etkilemiştir. Uygur sanatında ki realist yaklaşım diğer heykel sanatlarından ayrılmasını sağlamıştır.[93]

---

88 http://www.serenti.org/wp-content/uploads/2016/12/balbal.jpg) (Erişim tarihi:06.02.2020)
89 Beyhan Karamağaralı; *Ahlat Mezar Taşları*, Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü, Ankara 1972, s. 52.
90 Metin Sözen; "Türklerde Anıt", Mimarlık Dergisi, 1973, 117:7-8,.
91 Yaşar Çoruhlu; *Erken Devir Türk Sanatı ABC'si,* Kabalcı Yayınları, İstanbul 1998, s. 198.
92 Aslanapa, 14.
93 Aslanapa, 14.

Uygur resim sanatında işlenen konular, heykel ve kabartmalarında devam eder. Ana tema dindir. Amaç dinsel ikonografinin tasvir edilmesidir. Bulunan kabartmalarda Buda ve Budizm'e ait diğer tanrılar, rahipleri, kahramanları, cinler ve çeşitli hayvanların betimlendiği heykeller yapıldığını Buda'nın hayatından sahneler, kültürlerine ait efsaneler ve destanlarını konularının işlendiği görülmektedir.[94]

Uygur şehirlerinde çıkarılan kalıntılarda, Greko-Budik üslubunda toprak ve taş malzemeyle yapılan birçok Buda heykeli hanedan tasvirleri vardır.[95]

Orta Asya Uygur coğrafyasında yapılan araştırmalarda, Hotan, Kuça, Handbar, Turfan gibi şehirlerinde rastlanan heykel ve kabartmalar Budilik devrine tanımlanıp, Greko-Budik adı verilen Çin-Hint ve Yunan karakteri görülür. Bu ve heykel ve kabartmalarda gerçekçi bir anlatım kendini gösterir.[96]

Özellikle Kızıl'da bulunan, 47 cm. uzunluğunda diz çökmüş bir şekilde, omzunda yük taşır bir şekilde verilen alçı malzeme ile yapılmış heykel, VIII. ve IX. yüzyıl Uygur heykel sanatının karakteristik özelliğini göstermektedir. Beyaz tenli, saç veya başlığı koyu renktedir. (Fotoğraf: 7). Sorçuk'ta yer alan başka bir örnekte kalıbı alınmış iki hayvan heykeli vardır. Bunlardan birincisi at başıdır, yele ve perçinlerinde ve özellikle fazlaca olgun olgun çizgilerle sahip ifadeli bir yüzü bulunmaktadır (Fotoğraf:8). Burada Hunlara kadar devam eden Türklerin hayvan heykellerinde üslubun devamı görülür. İkinci heykel ise fil başıdır. 38 cm. boyundadır. Ayrıca bu bölgede yapılan araştırmalarda, Uygurlara ait biçimlenmiş saç şekilleri, gözlerin çekik, kaşların ince olan stilize edilmiş heykel başları ve büstleri bulunur.[97]

İnsan figürünü Uygur duvar resimlerinde, Göktürk çağına ait balballarda sonraki dönemlerde metal işleri, minyatür, alçı kabartma ve taş süsleme gibi örneklerde ortaya çıkmıştır.[98]

---

94 Aslanapa, 14.
95 Arseven, III, 9.
96 Sözen, *Türklerde Anıt*, 117:11.
97 Aslanapa, 14.
98 Kuban, 403.

Fotoğraf 7. Diz Çökmüş Adam Heykeli[99]

Fotoğraf 8. At Başı[100]

[99] https://okuryazarim.com/uygurlarda-sanat/ (Erişim Tarihi: 27.04.2020).

1.6.2.2. İslamiyet Sonrası Türk Heykel Sanatı

Türkler, İslamiyet'i kabul etmeden önce Müslüman Araplarla mücadelelerde bulunmuşlar, İslam dini hakkında bilgi sahibi olduktan ve kendi inanç sistemleriyle örtüştüğünü anladıktan sonra Müslümanlığı tercih etmişlerdir.[101]

Türklerin toplu halde Müslümanlığı kabul etmesi X. yüzyılda Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han zamanında olmuştur. Böylelikle 12 asırdır süregelen Şamanlık devri kapanmıştır. İslam dinin etkisi Karahanlılar devrinde kendisini göstermiş ve toplumsal yapıyı etkisi altına almaya başlamıştır.[102]

İslam dinine geçiş Türk heykel sanatı gelişimini olumsuz etkilemiştir.[103]

Türklerde özellikle kabartma ve oyma işçiliği gibi süsleme sanatları gelişmiştir. Buna rağmen Emevi, Abbasi halifeleri ve Selçuklu sultanları zamanında taştan ve kil malzemeleriyle yapılmış olan insan ve hayvan heykelleri bulunmuştur. Kuseyr Amra Sarayında Stukadan yapılmış bazı heykel ve kabartmalar vardır. (Fotoğraf: 9). Bu kabartmalardan bazıları boyalı olup av ve spor sahneleri tasvir edilmiştir.[104] Kabul salonunda erkek resimleri, av sahneleri, soğukluk kısmında raks eden kadın, turna, maymun vb. gibi tasvirlere rastlanılmıştır. Bu resimler Suriyeli veya Arami ressamlara bağlanmıştır.[105] Emevi Dönemine ait Kasr-el Hayr-el Garbi, Kirbetül Mefcer gibi çöl saraylarında da canlı tasvirlerine rastlanılmıştır.[106] Emevi halifelerine ait çöl saraylarında bulunan bu tasvirlere karşı camilerde canlı varlıklar resmedilmemiştir.[107] Ayrıca yapılan araştırmalarda, Bağdat ve Samara'da Abbasilerin dönemine ait heykeller bulunmuştur.

---

[100] https://okuryazarim.com/uygurlarda-sanat/ (Erişim Tarihi: 27.04.2020).
[101] Çağdaş Duman ve Fahri Atasoy; "Türklerin İslâmiyeti kabulü ve Mevali meselesi", *Türk Yurdu Dergisi*, Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi, 2013.
[102] Haseki, 7.
[103] Nusret Çam; *İslam'da Sanat Sanatta İslam,* Akçağ yayınları, Ankara 2008, s. 59; Arseven, *Türk Sanatı Tarihi*, III, 10.
[104] Gönül Öney; *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1992, s. 46.
[105] Çam, 212.
[106] Sezer Tansuğ; *Resim Sanatının Tarihi*, Remzi Kitapevi, 4. Baskı, İstanbul 1999, s. 130.
[107] Çam, 212.

Fotoğraf 9. Kusyr Amra Saray Duvarından Kadın Fresko[108]

Emevi saraylarında bulunan heykel örneklerinde Antik ve Sasani sanatı etkisi görülmektedir. İnsan ve hayvan figürlü kabartmaları İslam sanatından sonra gelişmiş ikonografik bir program izlemiştir. XII.-XIII. yüzyılda Büyük Selçuklu ardından İlhanlı el sanatında fazlaca biçim içeren figür örnekleri görülmektedir.[109]

"Sarayla ilgili av, dans, polo, çalgı sahneleri, içki alemleri tahtta oturan hükümdar ve saray ileri gelenleri, ayakta dizili muhafızlar, hizmetkarlar, İran edebiyatından alınan aşk ve kahramanlık konuları, gezegen burç tasvirleri, sfenks, çift başlı kartal, ejder gibi yaratıklar, tavus kuşu, aslan, kartal gibi sembolik hayvanlar, İslam dünyasının yarattığı belirli bir programla ahşap, seramik, metal, fil dişi gibi kullanma araçlarında ve mimaride süsleme unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir."[110]

Selçuklu devri heykel sanatı kabartma-friz biçimlerinde kendisini göstermektedir. Bu konuda oldukça gelişmişlerdir. "Rondabosse" adı verilen, etrafında dolaşılabilen, açık havada yer aldığında gölgesi canlı yaratıklarında olduğu gibi yere düşebilen heykel türü dışında taş veya tahtanın üzerine oyulan, yontulan tasvirler olarak kendisini göstermektedir. Üslup ve stilleri özellikle yapıların dış yüzeylerinde görülür. Selçuklu

[108] www.5harfliler.com/emevi-saraylarinda-kadin-resim-ve-heykelleri/emevi-saraylarinda-kadin-resim-) (Erişim Tarihi: 15.02.2020)
[109] Öney, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları,* 47.
[110] Öney, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları,* 47.

heykel sanatında kabartmalar, Batı, Roma ve Gotik sanatlarında olduğu gibi mimari ile bütünleşmiştir. Stilizasyon sürekli bir dinamizm, durmayan bir hareket ile kaynaşmış bir şekilde verilmiş.[111]

Yapılan insan figürlerinin gezegenleri simgelediği de söylenir. Kayseri Karatay Han taç kapısında (1240), Niğde Hüdavent Hatun türbesinde (1312)(Fotoğraf:10-11). Diyarbakır Kalesinde kitabelerin arasına yerleştirilmiş insan ve hayvan kabartmaları görülür. Selçuklu devri hayvan figürlerinde ve heykellerde işçilik kabadır. Kütleler hareketsizdir. Gövdeler başa oranla küçüktür. Bu durum kaba yüzeylerde kübik görünüş oluşturur. Gözler iri ve badem şeklindedir. Kaş ise burunla birleşir. Burun büyük ve yassıdır. Ağız açık ve iridir. Yanaklar şişmandır.[112]

Aşağıda verilen takvimde her yıl bir hayvanla temsil edilmektedir.

1. Ay: Sıçan, fare.

2. Ay: Sığır, öküz, boğa, inek.

3. Ay: Panter, aslan, tilki.

4. Ay: Tavşan.

5. Ay: Ejder, kertenkele, kuş.

6. Ay: Yılan.

7. Ay: At.

8. Ay: Koyun, oğlak, koç.

9. Ay: Maymun.

10. Ay: Tavuk, horoz.

11. Ay: Köpek, balık.

12. Ay: Domuz, yaban domuzu, keçi.

Bu figürlere en çok Cizre Köprüsü'nde, Emir Saltuk Kümbeti'nde, (Erzurum), Kayseri Karatay Han Türbesi'nde rastlanmaktadır.[113]

---

[111] Nurullah Berk ve Hüseyin Gezer;*50 Yılın Türk Resim ve Heykeli*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1973.

[112] Gönül Öney; "Selçuk Mimarisinde Figürlü Kabartma ve Heykel", *Sanat Dünyamız Dergi*si, 1976, İstanbul Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, II: 6.

[113] Öney, *Selçuk Mimarisinde Figürlü Kabartma ve Heykel*, 31-58.

Karatay Han taç kapısında kemerin üzerinde, köşe sütuncelerin üst kısmında, boynuzlu boğa başı maske şeklinde yer alan insan başı yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir. Kemerde ise iki çıplak çocuk figürü bulunmaktadır. Bunlar rumi dallara oturur ve eğilir şekilde tasvir edilmiştir. Karatay Han'ın cephesinde yer alan iki çörtenden birinde boğanın önüne doğru oturmuş insan figürü diğerinde ise aslan başı bulunur. Anadolu Selçuklu sanatında bağdaş figürü gezegenleri simgelemektedir.[114]

Fotoğraf 10. Niğde Hudâvend Hatun Kümbeti Kuzey Cephe Pencere Üstü kısmi görünüşü, Siren Kabartması[115]

Fotoğraf 11. Davulun Kısmi Görünüşü: Çift Başlı Kartal Kabartması[116]

Anadolu Selçuklu mimarisinde XII. ve XIII. yüzyılda yer alan figürler genellikle taş kabartmalar ve çinide yer almaktadır. Fakat alçı, ahşap malzeme ve metal işlerinde de uygulandığı görülmektedir.[117]

---

[114] Şenay Sayın Alsan; "İslamiyet'te Tasvir Yasağı Ve Türk Mimari Süsleme Sanatında İnsan Figürünün Kullanımı", Yıl: 3, Cilt: 3, Sayı: 5, 2019, s. 298.

[115] https://nigde.ktb.gov.tr/TR-74535/hudavend-hatun-kumbeti.html (Erişim Tarihi:29.04.2020)

[116] https://nigde.ktb.gov.tr/TR-74535/hudavend-hatun-kumbeti.html (Erişim Tarihi:30.04.2020).

Selçuklu dini ve sivil mimarisinde süslemelerin yapının üzerinde farklı yerlere yapıldığı görülmektedir. Kervansaray, saray, köprü, kale, mescit, medrese, cami, türbe, mezar taşı, avlu revakları ve taç kapılar, mihrap, köşe payeleri, nişler, pencerelerde de bu süsleyici unsurlar bulunmaktadır.[118]

Selçuklu yapılarında arslan başı şekline çörtenlerde ve konsollarda sıklıkla rastlanılmaktadır.[119]

"Maske şeklindeki insan yüzleri ve sütun başlıklarında yer alan arslan başları, Selçuklulara özgüdür."[120]

Arslan figürü, Anadolu Selçuklu kabartmalarında en sık görülen örneklerdendir. Heykeli yapılan tek figür olup genellikle çift ve simetrik olarak yapılmıştır.[121]

Genel olarak Türk İslam sanatı ve Selçuklu sanatına baktığımızda insan ve hayvan figürlerinin dekorasyon içinde saklanarak veya onlara birer görev yüklenerek uygulanmıştır. Eserler süslenirken yoğun bir şekilde geometrik bezeme ve bitkisel motif yapılmıştır. Selçuklu sanatında figürler geniş kapsamlı yorumlar barındıran iç içe girmiş simgelerden meydana gelmektedir. Gelenekler İslam dini ile harmanlanmış, farklı ve yeni yorumlar ortaya çıkarılmıştır.[122]

Karaman Devrine ait eserler, Selçuklu taş işçiliği sanatı etkisini Niğde Hüdavent Hatun Türbesi, Karaman Hatuniye Medresesi, Sungur bey Cami gibi örneklerle sürdürülmüştür.[123]

Beylikler döneminde Mezar taşı geleneği devam etmiştir. Ayrıca yöresel özellikler de görülmektedir. Karakoyunlu, Akkoyunlu Devletleri ve Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu'da koç, at ve koyun mezar taşlarında toplumun din inançlarına bağlı tasvirler bulunmaktadır. Anadolu'da diğer bölgelerde de figüratif eserlere rastlanmaktadır. XIV.

---

[117] Doğan Kuban; *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul 2002, s. 402.
[118] Kuban, 403.
[119] Kuban, 408.
[120] Kuban, 408.
[121] Öney, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları*, 37
[122] Doğan Kuban; *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul 2002, s. 403.
[123] Öney, *Selçuk Mimarisinde Figürlü Kabartma ve Heykel*, 29.

yüzyılda İlhanlı mimarisi örneklerinde kendisini gösteren form ve biçimlerinin coşkun anlatımı Anadolu Selçuklu Dönemi özelliklerini taşmaktadır.[124]

Osmanlı alçak kabartma örneklerinde de bu figürlere rastlanılmıştır. Süslemeler geometrik ve bitkisel motif şekillerinde olup, büyü veya tılsım anlamı içermez. Bu süslemeler gündelik yaşamın gereksinimlerine bağlı olarak ortaya çıkmıştır.[125]

Osmanlı Devleti'nde heykel sanatı anlamında girişimlere rastlanılmıştır. Fatih Sultan Mehmet birçok Avrupalı sanatçıyı saraya davet etmiştir. Kendi portre ve madalyasını, sarayda ağırladığı Ressam Gentile Bellini ve heykeltıraş Bartolomeo'ya yaptırmıştır.[126]

Heykel sanatında gelişme evrelerinden biri diğerde Kanuni Sultan Süleyman'ın Mohaç Seferi (1526) dönüşünde beraberinde getirdiği bazı heykelleri At meydanına, sadrazamı Damat İbrahim Paşaise Sultanahmet'te bulunan sarayına ve Sultan Ahmet Meydanı'na koydurmuştur.[127] III. Ahmed dönemi Lale Devridir. III. Ahmed Haliç'te Sadabad kasırlarını yaptırırken uygulattığı planlar XIV. Lois saraylarıyla kıyaslanabilecek ölçüdedir. Sarayları Avrupa'daki gibi çiçek bahçeleri, çağlayanlar, fıskiyeli havuzlar ile bezenmiştir. Lale Devri boyunca (1718-1730) inşa edilen III. Ahmet Çeşmesi (1728) ve Tophane (1732) çeşmelerinin tüm cephelerinde vazo ve çiçek kabartmaları meyve kâseleri görülmektedir. Ancak figür örneğine rastlanmaz. Bu yapılar bulunduğu ortamdan bağımsız bir görüntü sergiler ve bu yapıla meydan heykellerini anımsatmaktadır.[128]

Yenilikler Osmanlı ordusu içinde de kendisini göstermiştir. Tasfiye ve reformlar art arda gerçekleştirilmiştir. Mühendishane-i Berri Hümayun'u Harbiye (Kara Harp Okulu) (1831) ve Bahriye (Deniz Harp Okulu) gibi yenilenmeler mevcuttur.[129]

Osmanlı'da klasik devrin en önemli mimari yapıtlarından olan İstanbul'da; Beyazıt, Şehzade, Süleymaniye Camileri ve Edirne'de yer alan Selimiye Cami hafif ve özenli oldukça sadeleştirilmiş biçimleri ile görülmektedir. Birkaç motifi bir arada kullanarak birbirinin benzeri olarak görünseler de çok farklı motifler ile oluşturulmuştur. Bütün

[124] Metin Haseki; *Plastik Açıdan Türk Mezar Taşları*, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul 1977, s. 8.
[125] Sezer Tansuğ; *Çağdaş Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul 1986, s. 29.
[126] Nurullah Berk; *Bellini'ler,* Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951, s. 21.
[127] Kıvanç Osma; *Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykelleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2003, s. 19.
[128] Çetres, 31.
[129] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, 51.

önemsenmiş, süs ögeleri geniş yüzeylerde belirli yerlerde yer yer kullanılmıştır. Baştan aşağı her yer motifle doldurulmayıp, gereksiz süsleme yapılmamıştır. Motif yapımı için en fazla bordür ve alınlıklar tercih edilmiştir.[130]

XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti siyasi alanda yaşanan olumsuz gelişmeleri önlemek adına III. Selim (1789) ve II. Mahmut (1808-1839) dönemlerinde yenilikçi faaliyetler içerisinde bulunsa da bunlar yetersiz olmuştur (1838-1861). Abdülmecid döneminde Tanzimat hareketi adı verilen yenileşme ve reform hareketleri başlamıştır.[131]

Osmanlı Tanzimat fermanı sonrasında Gülhane Bahçesine "Adalet Taşı" dikilmesi ve Beyazıt Meydanı'na üzerinde "Gülhane Hatt-ı Şerifi" yazılı olan anıt dikilmesi planlansa da gerçekleşememiştir. Anacak II. Meşrutiyet sonrasında Mimar Muzaffer Bey'e Şişli'de ilk "Hürriyet Abidesi" yaptırılmıştır.[132]

Osmanlı Dönemi sanatçıları mimariye bağlı olarak soyut biçimde uygulanan taş işçiliğinde mimari ile bütünleşen üstün niteliklere sahip örnekler ortaya çıkarmışlardır. Mezar taşlarında, çeşmelerde, sebillerde, parmaklıklar da mükemmel birer stilizasyon ve sentez örneği olarak soyut anlayışta eserler meydana getirilmiştir.[133]

XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu sanat resim ve heykel sanatı Batılılaşma etkisinde kalmıştır. Osmanlı padişahlarından Fatih Sultan Mehmet, III. Selim, II. Mahmut ve Abdülaziz Batı sanatına ve kültürüne ilgi duymuşlardır. Kaynaklar Osmanlı'da çalışan çok sayıda yabancı ressamdan bahsederken; heykeltıraş ismi ile karşılaşılmamıştır. [134]

Yenilikçi bir hükümdar olan Sultan Abdülaziz, Viyana seyahatinde gördüğü hükümdar heykellerinden etkilenmesi sonucu Floransalı heykeltıraş C. Fuller'e günümüzde Beylerbeyi Sarayı'nda bulunan at üzerindeki heykelini yaptırmıştır. Birçok hayvan heykeli yaptırarak sarayının bahçesinde sergiletmiştir. Sonrasında hiçbir Osmanlı padişahı kendi heykelini yaptırtmamıştır.[135]

---

[130] Haseki, *Plastik Açıdan Türk Mezar Taşları*, 44.
[131] Çetres, 31.
[132] Derya Uzun Aydın; "İstanbul At Meydanı Anıtları Üzerine Bir Deneme (Dikilitaşlar, Heykeller ve Lisippos'un Atları)", *Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yaşam Bilimleri Dergisi,* Cilt: 3, Sayı: 1, 2013, s. 30.
[133] Aslanapa, *Türk Sanatı*, 315.
[134] Olcay Ataseven; "Oluşum Süreci İçinde Türk Heykel Sanatına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme", *Türk Sanatları Araştırma Dergisi,* Cilt: 1, Sayı: 2, 2011, s. 129.
[135] Web: 09.10.2019, https://www.millisaraylar.gov.tr/blog/beylerbeyi-sarayi-ve-heykelini-yaptiran-ilk-padisah-sultan-abdulaziz (Erişim Tarihi: 03.05.2020).

Osmanlı mimarisinde fazlaca rastlanılan oyma tekniğinden yararlanılarak taşta kabartma oluşturulan yazılar süsleme etkisi oluşturmaktadır. Kufi'ye benzeyen, geometrik bezeme şeklinde olan bu yazılar, kıvrım dallarla ve üslup kazanan yapraklarla çerçeve oluşturmakta ve yazı karakterini yitirmektedir. Heykel niteliğinde olduğu belirtilen bu yazılar, taş parmaklık, merdiven, taş kürsüler yan sofa minare şerefelerinde balkon korkuluklarında yer almaktadır.[136]

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde önemli gelişmelerden biri de Paris'te açılan Mekteb-i Osmani'dir (1855). On dört yıl hizmet vermiştir. Sonraki dönemlerde belli bir başarı sağlayamadığı söylenerek kapatılmıştır.[137]

Topkapı Sarayı'nda bulunan Hüner Name adlı eserin 2. cildinde yer alan minyatürlerde Kanuni Sultan Süleyman'ın şehzadelerinin sünnet düğünü ile ilgili minyatürlerin bulunduğu At Meydanı'nda birçok heykel olduğu görülmektedir. Bu heykeller sonrasında İbrahim paşanın ölümü ile parçalanmıştır.[138]

Batılı anlamda heykel sanatının gelişimi tarihi ülkemizde çok uzun bir zaman dilimi gelişme göstermemiş; ancak yüzyıllar öncesine dayanan yontuculuğumuz ile ilgili pek çok örnek bulunmaktadır.[139]

Batı'ya ilk açılma Lale Devri'nde, III. Ahmet ve Nevşehirli Damat İbrahim Paşa devirlerinde gerçekleşmiştir. XXVIII. Çelebi Mehmet Efendi'nin Paris dönüşünde Fransız saraylarından ve bahçelerinden etkilenmesi ile Kâğıthane'de köşkler, bahçeler imar edilmiştir.[140]

III. Selim portrelerini Avrupa da bastırıp elçiliklere ve Avrupalı hükümdarlara dağıtmış olan ilk padişahtır.[141]

II. Mahmud devrinde İbrahim Paşa ve Tevfik Paşa adlı ressamlar bilinmektedir. Aynı padişahın zamanında yurt dışına resim öğrenimi için dört kişi gönderilmiştir.

---

[136] Arseven, *Türk Sanatı Tarihi*, 720.
[137] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı,* 55.
[138] Nurhan Atasoy; *İbrahim Paşa Sarayı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2012, s. 48.
[139] Olcay Ataseven; "Oluşum Süreci İçinde Türk Heykel Sanatına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme", *Türk Sanatları Araştırma Dergisi,* Cilt: 1, Sayı: 2, 2011, s. 127.
[140] Mustafa Cezar; *Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi*, Erol Kerim Aksoy Kültür Eğitim Spor Yayınevi, İstanbul 2009, s. 123.
[141] Çetres, 33.

Ayrıca yurtdışına resim eğitimi almak için öğrenci göndererek resim eğitimi verilen okul sayısı arttırılmıştır. Böylece okulların sayısı arttırılmıştır. II. Mahmud'un ayrıca "Ronde Bosse" heykellerini ve alçak kabartma madalyonlarını da yaptırdığı bilinmektedir.[142]

Portresini ressam Rupen Manas'a yaptırarak Norveç Kraliçesine gönderen ve çoğaltarak devlet dairelerine astırılan ilk padişahtır.[143]

İlk defa, özel Resim ve Desen Akademisi'ni açmak için İstanbul'da Pierre Desire Guillemet tarafından girişimlerde bulunulmuştur.[144] Ancak Guillemet'in ölümü ve tarihte 93 Harbi (H.1293)- Miladi (1877-1878) olarak bilinen Rus savaşının başlaması sebebiyle hayata geçirilememiştir.[145]

Osmanlı Devleti'nde Osman Hamdi Bey'in çalışmaları neticesinde plastik sanatların öğrenilmesi için 3 Mart 1883 yılında açılan Sanayi-i Nefise Mektebi açılmıştır. Ülkemizde yetenekli öğrencilere yetişme olanağını sunan ilk resmî okuldur.[146]

Eğitimini bitiren ve yetenekli olan öğrenciler devlet tarafından Avrupa'ya gönderilmeye başlamıştır.[147]

Okulun kurucu müdürü olan Osman Hamdi Bey, heykel bölümünün idaresini Yervant Osgan Efendi'ye verir.[148]

Yervant Osgan (1855-1914): Sanayi-i Nefise Mektebi Heykel bölümünde otuz yılı aşkın görev yapan ilk hocası, okulun müdür yardımcısıdır. Yurt dışına eğitim alan heykel alanında ilk Osmanlı vatandaşıdır. Venedik Rafaello Koleji, Roma Güzel Sanatlar Akademisinde yetişmiş ve Paris'te uygulamalar yapmıştır.

Natüralisttir. İlk figüratif uygulamaları yapmıştır.[149]Daha çok rölyef, büst ve küçük boyutlu çalışmalar yapmıştır. Klasik üslubu benimsemiştir.

---

[142] Nurullah Berk, *İstanbul Resim ve Heykel Müzesi*, Akbank Yayınevi, İstanbul 1972, s. 68.
[143] Berk, 68.
[144] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, 103.
[145] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, 104.
[146] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, 104-105.
[147] Başak Kasalı Katrancı; Tanzimat Fermanı'ndan Cumhuriyet'e Kültür ve Sanat Hareketleri, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1, 2017, 122.
[148] Kasalı Katrancı, 126.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Osman Hamdi Bey Büstü", "Naile Hanım Büstü", "Kendi veya Kardeşi Dikran Osgan Büstü".[150]

İhsan Özsoy (1867-1944)

İstanbul'da yaşamış ve ölmüştür. Osgan Efendi ve Sanayi-i Nefise Mektebinin ilk öğrencisidir. Birincilik ile bitirdiği okulun sonunda Paris'e gönderilmiştir. Jean Baptiste Gustave Deloye, Emile Arthur Soldi ve Thomas'tan eğitim almış ve ardından yurda dönmüştür.

1872'de Asarı-Atika (Arkeoloji) müzesinde antik eser restoratörü görevini üstlenmiştir.[151]

Osgan Efendi'nin emekli olmasıyla birlikte ilk Türk heykeltıraş olarak akademide heykel bölümüne hoca olmuştur.[152] Doğadan ilham almış natüralist çalışmaları vardır.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Dans Eden Çocuklar", "Kadıköy Süreyya Sinemasında", "Nimet Hanım: Resim Heykel Müzesinde", "Osman Hamdi'nin Kızı Salahur'un Büstü: Resim Heykel Müzesinde".[153]

İsa Behzat (1875,1916)[154]

Üsküdar doğumludur. Bestekâr Haydar'ın oğludur. Sanayi-i Nefise mektebini bitirmiştir. Heykelin yanında resim çalışmaları da olmuştur. Ayrıca tiyatro ile yakından ilgilenmiştir. 1900'de İzmir'de resim öğretmenliği, 1901'de Evkaf Nezareti Fen Heyeti ve Arkeoloji Müzesi eser onarım uzmanlığı yapmıştır.

---

[149] Vildan Çetintaş; *Rudolf Edwin Beeling ve Atölyesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2003, s. 85.

[150] Derya Uzun; "Heykel Sanatının Türk Kültürü İçindeki Yeri ve Yervant Oskan Efendi", *Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2012, s. 287,289.

[151] Berk, 30.

[152] Gültekin Elibal; *Atatürk Resim ve Heykel*, 2.baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973, s. 225.

[153] Berk, 30.

[154] Osma, 20.

Kavala'da resim öğretmenliği görevinden sonra Yıldız Çini Fabrikası'nın başına getirilmiştir.

Çalışmaları natüralisttir. Alçı malzemesi kullanılmıştır. Yağlıboya çalışmaları ve porselen vazolar üstüne kabartmaları vardır.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Saz Şairi", "Yahudi", "Sultan Abdülaziz'in Büstü", "Yıldırım Beyazıt" isimli piyesin yazarıdır.[155]

Mehmet Mahir Tomruk(1882-1949)

İstanbul'da doğmuştur.

İlk olarak Güzel Sanatlar Akademisinde eğitim almıştır (1910). Sonrasında Münih'te Prof. Kurzt ve Prof. Blecker'den eğitim almıştır (1916). Ardından yurda dönmüştür.

Güzel Sanatlar Akademisinde Modelaj Eğitmenliği yapmıştır. Natüralist yaklaşım içinde bulunmuştur.[156]

Akademi'de Belling ile birlikte çalışmıştır.

Eserleri İstanbul'da Resim heykel müzesinde bulunmaktadır.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Fazıl Tomruk'un Başı (Alçı)", "Fazıl Tomruk'un Başı (Bronz)", "Egli'nin Başı(Bronz)","Annesinin Başı(Bronz)".[157]

Nijad Sirel (1897-1959)

Amasya doğumludur. Sanatçı bir aileden gelmektedir. Ressam Lifij Sirel'in kardeşidir.[158] 1915'te Avrupa'ya gitmiştir. Münih'te Prof. Kahn'dan eğitim almıştır. Vatana dönüşünden sonra (1922) İzmir ve İstanbul'da resim öğretmenliği yapmıştır. İki dönem(1932-1937)-(1952-1959) akademi müdürlüğü yapmıştır. Belling ile birlikte

[155] Nurullah Berk ve Hüseyin Gezer;*50. Yılın Türk Resim ve Heykeli,* 1. baskı, Cumhuriyetin Ellinci Yılı Dizisi: 2, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul,1973, s. 32.
[156] Elibal, 228.
[157] Berk ve Gezer, 40.
[158] Elibal, 229.

çalışmıştır. Farklı tarzda çalışmaları da olmuştur. Eserlerinde ışık bazen keskin bazen yumuşak planla karşımıza çıkmaktadır.

Eserleri "Resim ve Heykel Müzesi'nde" bulunur

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Şair Abdülhak Hamit Başı (Bronz)", "Mithat Paşa Büstü (Alçı)", "Kadın Başı (Alçı)", "Şair Ahmet Haşim Maskı(Alçı)", "Ressam Avni Lifij Başı(Alçı)"

Anıt Heykelleri

İzmit, Atatürk Figürü

Bursa, Atlı Atatürk Anıtı (Mahir Tomruk ile birlikte çalışmıştır.)

Bolu, Atatürk Anıtı (1940)

Çanakkale, Atatürk Anıtı

Malatya, Atatürk Anıtı (Hakkı ATAMULU ile birlikte çalışmıştır.)(1944)

Malatya, İnönü Anıtı, (Hakkı ATAMULU ile birlikte çalışmıştır.)[159]

1.6.2.3. Cumhuriyet Dönemi Türk Heykel Sanatı

1889 yılında alınan başarılı öğrencilerin yurtdışına gönderilme kararı Cumhuriyet Dönemi'nden sonra da devam etmiştir. Sonrasında bu kişilerden çoğu Sanayi-i Nefise Mektebi'nde eğitmenlik yapmıştır. 1914'ten sonra ayrı bir binada kız öğrenciler alınmaya başlamıştır. 1924'te kız kısmı ile erkek kısmı aynı binada birleşmiştir.1927'de ismi Sanayi-i Nefise Akademisi olarak yenilenmiştir. Avrupa'dan uzman eğitimciler getirilmiştir. İlk olarak gayrimüslim öğrencilerin katılması ardından kız öğrencilerin alınması ve sonradan İstanbul dışından da öğrenci kabul olması ile akademi bütün yurda hitap eden bir kurum hâline gelmiştir.[160]

Cumhuriyet ile kurulan yeni devletin en büyük sorunu, reformalar sonucunda ortaya çıkan faaliyetlerde yer alacak yetişmiş insan gücü olmuştur. Bu sebeple sanat ve

[159] Berk ve Gezer, 12.
[160] Fatma Ürekli, "Sanayi-i Nefise Mektebi", Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, İstanbul, 2009 C: XXXVI, s. 95.

bilimsel konularda eğitilmek üzere Avrupa'ya devlet adına yetenekli gençler, belirlenerek gönderilirmiştir. Bu süreç içerisinde de yabancı uzmanlardan faydalanılmıştır. İlk olarak 1924 yılında 22 kişilik ilk öğrenci grubunun ikisi Almanya geri kalan 20 kişi de Fransa'ya gönderilmiştir. İlk grupta heykeltıraş yoktur. Ratip Aşir, kendi imkânlarıyla Paris'te çalışmalarına devam etmiştir. Yurda dönüp 1925'te açılan Avrupa sınavını kazanmış ve tekrar Paris'e gitmiştir.[161] Ratip Aşir, Avrupa'ya Cumhuriyet Dönemi'nde ilk giden heykel sanatçısı olmuştur.

Cumhuriyet'in kuruluş dönemlerinde Atatürk ve diğer kurucu yöneticiler teknik alan sanatsal ve bilimsel faaliyetlerde gereken insan gücünü sağlamakta ne kadar zorlansalar da önemsememişlerdir.[162] Bu dönem batı uygarlığı örnek alınmış bu yönde farklı girişimler sergilenmiştir. Bu doğrultuda yeni kültürel, sosyal imkânlar oluşturulmuştur. Sanat dallarında eğitim ve uygulamalar desteklenerek ekonomik olarak destek sağlanmıştır. Bu farklılaşmanın topluma benimsetilmesi için şehir merkezlerine Cumhuriyeti simgeleyen anıt heykeller özellikle Atatürk heykelleri yapılmaya başlanmıştır.[163]

Bu süreç dâhilinde, Atatürk heykellerinin toplumsal ihtiyaç olarak bir özveri, tek başına bir konu olarak topluma ulaşması sağlanmıştır. Ülkede uygulanan yeni düşünce sistemi ve düzenlemeler insanlara benimsetilmek istenmiştir. Amaç, ulus bilincini ön planda tutmak, millî şuur ve birlikteliği sağlamaktır. Bu alanda hassasiyet oluşturmak ve farkındalık sağlanmak istenmiştir. Bütün bunları sağlayabilmek için şehir meydanlarına anıtlar dikilmiştir.[164]

Cumhuriyet ile kent meydanlarında yapılan ilk anıt heykeller bu konuda eğitimli Türk heykeltıraş ve gerekli teknik alt yapının bulunmaması gibi sebeplerle yabancı heykeltıraşlara yaptırılmıştır.[165]Türk heykeltıraşların yetişmesi ile birlikte 1925 sonrası yabancı heykeltıraşlarla başlayan sürecin yerini Türk heykeltıraşlara bırakması gerektiği sanatçı ve aydın çevrelerce savunulmaya başlanmıştır.[166] Bu çevreler, tepkilerini göstermek amaçlı birçok faaliyet düzenlenmiş, kampanyalar başlatılmış ve dergiler çıkartılmıştır. Bunlardan biri olan "Ar Dergisi", Osmanlı Ressamlar Cemiyeti

[161] Berk ve Gezer, 12.
[162] Berk ve Gezer, 12.
[163] Elibal, *Atatürk Resim ve Heykel*, 193.
[164] Berk ve Gezer, 14.
[165] Osma, 23-24.
[166] Berk ve Gezer, 15.

Mecmuası'ndan sonra detaylı bir şekilde plastik sanatlarını anlatan Cumhuriyet Dönemi'ne ait ilk dergidir.[167]

Cumhuriyet Dönemi'nin bilinen ilk anıtı 1924 senesinde yapılan Dumlupınar Şehit Sancaktar Mehmetçik anıtıdır. Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından yapılmıştır.[168]

Cumhuriyet Dönemi'nde ilk defa halkın görebileceği yere heykel dikilmesi gerçekleşmiştir. Sarayburnu'ndaki Atatürk heykelinin açılışı 3 Ekim 1926'da yapılmıştır. Ankara'da ilk anıt Ulus Meydanı'ndaki Atatürk Anıtı'dır. İstanbul'daki ilk anıt Taksim Cumhuriyet Anıtı, 9 Ağustos 1928 yılında açılmıştır. [169]

1937 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'ne eğitmen olarak davet edilen Rudolf Belling'i öven düşüncelerden söz edilebilir. Böyle düşünülmesinin nedeni ise Rudolf Belling'in de Türk aydınlar gibi bir ülkenin anıt heykellerinin yine o ülkenin sanatçıları tarafından daha doğru çalışılacağı fikrini benimsemesidir.[170]Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatına ait yerli ve yabancı sanatçılar, heykel sanatını şekillendirmiştir.

Yurdumuzda 1950'lerde heykel sanatında dalgalanmalar yaşanmıştır. Bu durum Güzel Sanatlar Akademisi sanatçılarını etkilemiştir. Klasik heykel anlayışından soyut heykele doğru bir yönelim olmuştur.[171]

Cumhuriyetin İlk kuşak Heykel Sanatçıları

Ratip Aşir Acudoğlu, Ali Hadi Bara, Zühdi Müridoğlu, Mustafa Nusret Suman, Ahmet Kenan Yontuç, Sabiha Bengütaş, Nermin Faruki.

Ratip Aşir Acudoğlu (1898-1957)

1897'de Sanayi-i Nefise Mektebi'nde İhsan Özsoy'un öğrencisi olmuştur. Münih'te Belecker'in öğrencisi olmuştur. Paris'te Bourchard ve Landowski ile

---

[167] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, 205.

[168] Hikmet Daylan; *Türkiye'deki Anıt Heykel Uygulamaları Işığında Yapılan Heykel Projeleri*, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2012, s. 26.

[169] Mustafa Cezar; "XIX Yüzyıl Türkiye'sinde Heykel Plâstiği Sorunu", *Ayın Dosyası, Hürriyet Gösteri Dergisi*, Sayı: 66, 1986, s. 83-85.

[170] Ebru Nalan Sülün; "Türk Heykel Sanatı Dosyası", *Belling ve Türkiye'de Heykel Eğitimi*, Aralık-Ocak 2012.

[171] Necmettin Yağcı; "Cumhuriyet Sonrası Türk Heykel Sanatı Eğitimini Etkileyen Faktörler ve Heykel Eğitiminde Soyutlama", *İdil Dergisi*, C: 60, 2019, s. 1049.

çalışmıştır. [172] 1925'teParis'e gönderilen ilk gençler grubunun tek heykeltıraşı olmuştur.[173]1928'de ülkeye dönerek Edirne'de resim öğretmenliği yapmıştır

Duyguyu yansıtan, kişilikli sağlam bir anlatımı vardır. Plastik değerleri yansıtması bakımından başarılıdır.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Fahriye Yen'in Başı, Ankara Atatürk Anıtı, Erzincan İnönü Anıtı, Ankara Atatürk Anıtı, Menemen Şehit Kubilay Anıtı.[174]

Ali Hadi Bara (1906-1971)

1923'te Sanayi-i Nefise Mektebi'ne kaydolmuştur. Bir müddet ara verdikten sonra 1925'te öğrenimine kaldığı yerden devam etmiştir.[175]Türk heykelcileri arasında sağlam bir plastiği olan en güçlü sanatçılardan birisidir. Modle tekniği, figürlü heykel çalışmalarında görülmüştür. Kapalı kompozisyon, dolu kütleler çalışmıştır. Non-figüratif çalışmalarında boşluk-doluluk, denge vb. gibi plastik unsurları kullanmıştır. Anıt heykel çalışmaları da mevcuttur.[176] 1935 yılında Adana Milli Kurtuluş Anıtı'nı yapmıştır. Adana Anıtı'nda harp, zafer konulu figür tahrirleri bulunmaktadır.[177]

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Havva, Mareşal Fevzi Çakmak Büstü", "Bedia'nın Başı", "Mareşal Fevzi Çakmak Büstü", "Dans Eden Figür", "Boğa", "Atatürk Başı", "Tevfik Fikret büstü", Adana, İstanbul, Zonguldak'ta Atatürk Anıt Heykelleri" bulunmaktadır. Ayrıca Zonguldak'ta İnönü Zühtü Müritoğlu ile İnönü Anıtı'nı yapmıştır.[178]

Zühtü Müridoğlu(1906-1992)

1924'te Sanayi-i Nefise Mektebi'ne kaydolmuştur. 1936'da İstanbul Arkeoloji Müzesi heykeltıraşlığına getirilmiştir. Eserlerinde yumuşak, sentezci ve duygulu modle etkileri

---

[172] Berk ve Gezer, 69.
[173] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, 210.
[174] Berk ve Gezer, 69.
[175] Tansuğ, *Çağdaş Türk Sanatı*, 148.
[176] Berk ve Gezer, 72.
[177] Gültekin Elibal; *Yabancı Heykeltıraşlar, Yerli Heykeltıraşlar, Atatürk ve Resim, Heykel*, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Yayınları, İstanbul 1973, s. 70.
[178] Berk ve Gezer, 76.

vardır. [179] 1930-1947 yıllarında Figüratif çalışmaları olmuştur.1948 sonrası soyut anlayışa yönelmiştir. Figüratif heykellerinde doğal formlara bağlı kalmıştır. Büst çalışmaları ile öne çıkmaktadır. Soyut çalışmalarında yatay ve dikey doğrultular kullanmıştır.[180]

1944 yılında yapılan Barbaros Anıtı İstanbul Beşiktaş'ta yer almaktadır. Ali Hadi Bara ile Zühtü Müridoğlu beraber çalışmışlardır. İstanbul, Zonguldak, Muş'ta Atatürk, İnönü Anıtları bulunur. Anıtkabir, Mehmetçik, Hürriyet, İstiklal Kuleleri'nde kabartmalar yapmıştır. Soyut, Kadın başı, Nü çalışmaları bulunmaktadır.[181]

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Savaş, Atatürk büstü, Oturmuş Erkek Torsu, Çocuk Başı, Beşiktaş, Zonguldak, Büyükada, Eyüp, Muş'ta Atatürk heykelleri" yapmıştır.[182]

Mustafa Nusret Suman (1897-1959)

Atatürk heykeli çalışmaları yaptığı görülmüştür.[183]Avrupa'ya ilk giden dört sanatçıdan birisidir. Yapıtları plastik yönden başarısını gösterdiği gibi, doğayı çalışmalarında kullanmıştır. Eserlerinde ışığı keskin ve geniş bir açı ile kullanmıştır.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Mimar Sinan Etüdü, Şair Orhan Veli'nin Büstü, Muğla Atatürk Anıtı, Gelibolu Namık Kemal Heykeli. Anıtkabir Kuleleri'nde kabartma çalışmaları bulunmaktadır. Kadın, Türk Genci figürlerini kullanır. Tokat, Çarşamba, Muğla, Artvin, Sivas'ta Atatürk heykelleri bulunmaktadır.[184]

Kenan Ali Yontuç (1904-1994)

Ortaköy Rüştiyesini bitirmiştir. Bir yıl Sanayi-i Nefise mektebinde okuduktan sonra Almanya'ya gidip özel atölyelerde çalışmıştır. Atatürk'ten izin alarak salonun bir

[179] Berk ve Gezer, 83-87.
[180] Metin Şen; "Türk Heykel Sanatında Figüratif ve Soyut Anlayışın Öncü Temsilcisi: Zühtü Müridoğlu", *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt: 4 Sayı: 9, 2014, s. 94,95.
[181] Kıvanç Osma; *Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykelleri (1923-1946)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Can Yayın, Ankara 2003, 297.
[182] Berk ve Gezer, 90.
[183] Daylan, 37.
[184] Berk ve Gezer, 95.

köşesine çekilerek yaptığı mask plastik açıdan ilgi çekici olmasa da Atatürk'e benzemesi yönünden başarılıdır. Sonradan yaptığı heykellerde bu maskı kullanmıştır.[185]

Atatürk Heykeli üzerine en çok çalışan Türk heykeltıraştır. 1929'da Tekirdağ'ın hükümet binası önünde bulunan Atatürk Anıtı'nı yapmıştır. Tekirdağ mermeri kullandığı eseri aslın ile birebir boyutlardadır. Bir Türk heykeltıraş tarafından yapılan ilk anıt heykellerdendir.[186]

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Kadın Başı, Zühtü Müridoğlu'nun Başı, Çorum Atatürk Heykeli, Kayseri, Edirne, Silifke, Mersin, Amasya, İstanbul, Bilecik, Çankırı'da Atatürk Heykelleri yapmıştır. 1941 yılında "Devlet Resim ve Heykel Sergisi" ikincilik ödülünü kazanmıştır.[187]

Sabiha Ziya Bengütaş(1910-1992)

Sanayi-i Nefise Mektebi'nde önce resim bölümünde okuyup sonra da heykel bölümüne geçerek İhsan Özsoy'un öğrencisi olmuştur. 1925'te Roma Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etmiştir. İlk Türk kadın heykeltıraştır. Çalışmaları, kendine has, modern, taklitten uzaktır. [188] Ankara'da Çankaya'da bulunan Atatürk Heykeli ve Mudanya İnönü Heykelini yapmıştır.[189]

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Ressam Namık İsmail'in Başı, Annesinin Büstü ve Genç Kadın Başıdır.[190]

Yabancı Heykeltıraşlar ve Belling

Cumhuriyet Dönemi'nde Türk heykel sanatı alanında yapılan gelişmelere katkı sağlamak için, yurtdışından ülkemize, Heinrich Krippel, Pietro Canonica, Anton Hanak, Jozef Thorak, Rudolf Beeling gibi heykeltıraşlar davet edilmiştir. Bu sanatçılardan eğitmen olarak ve anıt heykel yapımında faydalanılmıştır.[191] Özellikle Beeling etkisi

[185] Berk ve Gezer, 104.
[186] Daylan, 37.
[187] Berk ve Gezer, 106.
[188] Berk ve Gezer, 110.
[189] Osma, *Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykelleri*, 299.
[190] Berk ve Gezer, 110.
[191] Berk ve Gezer, 115.

eğitmen kimliğinden ötürü Cumhuriyet Dönemi ve Hakkı ATAMULU'nun üslubunu oluşmasında katkısı çok büyük olmuştur.

Rudolf Edwin Beelling:

Güzel Sanatlar Akademisi geliştirme çalışmaları başlamıştır. Bu kapsamda yurt dışından alanında uzman eğitmenler getirilmiştir. Rudolf Edwin Beelling heykel bölümü için getirilmiştir. İçlerinde Hakkı ATAMULU'nun da bulunduğu ilk dönem kuşağın yetişmesinde, dönemin sanat akımı, teknik ve üslubunun oluşmasında etkisi büyüktür(1886-1972). Berlin doğumludur. Babası piyona ve çeşitli müzik aletleri ticareti ile uğraşmaktadır. Bu sebeple çok küçük yaşta piyano çalmayı öğrenmiştir. 1901 yılında Ticari Meslek Okulu'nda, Uygulamalı Sanatlar Okulu'na gitmiştir.

1905-1907 yılları arasında modelcilik ve kalıpçılık eğitimi almıştır. Bir dekorasyon firmasında çalışarak bu konuda deneyim sahibi olmuştur. Böylelikle, döküm, cila, oyma, montaj dağlama, asitle yakma gibi alanlarda uzmanlaşmıştır.

Tiyatro ve sinema dekorları hazırlamıştır. Sanatçılara yönelik hazırlanan anatomi eğitim kurslarına katılmıştır.

1911-1922 yılları arasında Berlin Prusya Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenci atölyesini yönetmiştir.[192] 1915'te Büyük Berlin Sergisi katıldığı ilk sergi olmuştur.1918 yılında bir kısım yazar, ressam, müzisyen ve yazarlardan oluşan bir grupla birlikte "Kasım Ayı Grubunu" kurmuştur.[193]

Nazi Almanya'sında modern sanat sanatçılarının sevilmemesi nedeniyle Almanya'dan ayrılmak zorunda kalmıştır.

18 Eylül 1936'da İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü tarafından yapılan daveti kabul ederek Türkiye'ye gelmiştir.

Sanatı

XX. yüzyıl sanatından etkilenmiştir. Bu dönemde Marx, Darwin, Freud dünya görüşleri, Sanayi Devrimi ile birlikte gelen Endüstri çağı, Hümanizm sanatını etkilemiştir. Sanatı

---

[192] Vildan Çetintaş; *Rudolf Edwin Beeling ve Atölyesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2003, s. 93.

[193] Osma, 200-201.

belirli bir kesme ait olmaktan çıkarıp evrenselleştirmiştir. Sanatçılar doğaya yönelmiş, kübizm (1908-1910) ve natüralizm ve izlenimciliğe tepki olarak dışavurumculuk (1910-1920) doğmuştur.

Belling bu ortamdan etkilenmiş fakat farklı üslup ve akımlardan da içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve siyasi çevre doğrultusunda da çalışmalar yapmıştır (1907). Genç üslup akımı doğrultusunda çalışmış, bu akımda sitilizasyonu öğrenmiştir. Artsand Craft akımından etkilenmiştir. Sanatı dekorasyondan peyzaja kadar günlük yaşamın içine katmıştır. Zanaatı sanatla birleştirmiştir (1910). Dışavurum, kalıpları kırıp, insanın iç dünyasının dışa yansımasını benimsemiştir. Ahşap, demir, alçı, gibi her türlü malzemeyi sanatında kullanmıştır. Stilizasyon ve kadın figürlerini sıkça kullanmıştır. Tapınak, park heykelleri, dekor parçaları, taç kapılar yapmıştır (1911).

Kübist anlayışta eserler vermiştir (1912). Akademinin geleneğinden ayrılmış, tamamen dışavurumcu bir anlayış benimsemiştir. Keskin çizgiler, geometrik hatlar, planlı hacimler, heykelde oluşturulan boşluklar, heykeli resim sanatından ayıran çok yönlü bakış açısı, daha fazla ifade, sadeleşmiş doğa formları üslubunu oluşturmuştur.1921 modern izimin öncülerinden olmuştur. Mekânı malzeme kullanır gibi eserin içerisine eritmiştir. Toplumsal çalışmalara önem veren sanatı çevrenin bir parçası olarak işlemiştir. Işık ve gölgeyi kullanmıştır. Hareket ve ritmi kendine özgü ifade etmiştir. Planlı kontörlü çizgileri vardır. Spiral biçimini kullanmıştır. Dinamizmin her şeyi canlandırdığını söylemiştir. Kütlesi olmayan biçimler yapmıştır. Berlin Grunwal'da çalıştığı Goldstein Çeşmesi, basınç altında su fışkırtması yönüyle konstrüktivist olup kübik, prizma ve spiraller ile üslubunu yansıtmıştır. Sanatçılar inşa etmeye dayalı mühendis gibi çalışmalarını savunmuştur. Konstrüktivist çalışmalarda; heykel makina karışımı formlar, ses ve ışı veren hareketli heykeller yapılmıştır.

Günlük yaşamda gerçekliği en yalın olumlu biçimde yansıtmıştır. Toplumsal konuları işleyen yeni nesil bir yaklaşımı vardır. Ayrıca Vitrin mankenleri, reklam figürleri, oto lastikleri, toplum için yaşanılan sanat düşüncesi içerisinde şekillendirerek akademi sanatçıları ile ayrıştırmıştır. Ona göre sanat insanın var olduğu her yerde olmalıdır.[194]

Ülkemizde yaptığı anıt heykel uygulamaları şu şekildedir:

[194] Çetintaş, 94.

İnönü Heykeli (1940),Ankara Ziraat Fakültesi bahçesindedir. İnönü Anıtı (1943-1944), İstanbul Gezi Parkı'nda yapılıp ilerleyen yıllarda Maçka Parkı'na taşınmıştır.[195]Büst, Kompozisyon eserleri bulunmuştur.

Belling'in Öğrencileri

Hüseyin Özkan,Hakkı ATAMULU, Yavuz Görey, Rahmi Artemiz, İlhan Koman, Mari Grekmezyan, Zerrin Bölükbaşı, Türkan Tangör, Hüseyin Gezer, Kamil Sonad, Turgut Para, Muzaffer Ertoran, Mehmet Şadi Çalık, Ayperi Balkan, Vahyi İncesu, İsmail Hakkı Öcal.[196]

Hüseyin Özkan(1909-2001)

İlk eğitimini Edirne'de Ratip Aşur'dan almıştır. 1931'de Güzel Sanatlar Akademisi'nde Belling'in öğrencisi olmuştur. Figüre bağlı kalmıştır. Klasik Yunan heykel sanatından etkilenmiştir. Son zamanlarında formları ışık ile modle etmiştir.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Erkek figürü, Aydın, Ankara, Antakya, Manisa, Van, Diyarbakır'da, Ankara Mithat Paşa Anıtı, Anıtkabir girişinde yer alan erkek, kadın grupları ve aslanlar. Atatürk Anıtları yapmıştır.[197]

Mehmet Şadi Çalık (1917-1979)

Belling'ten yedi yıl eğitim aldıktan sonra kendi imkânları ile Avrupa'ya gitmiştir. Figürlü, figürüz çalışmaları olmuştur. Akademide eğitmen kadrosuna alınmıştır (1960).[198]Mimari ve anıtlara bağlı plastik çalışmalar yapmıştır.[199]

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Çıplak Kadın, Figür, Boyalı Heykel, Eskişehir Anıtı, Niğde, Burdur, Edremit, Bitlis, Sakarya, İstanbul Atatürk Anıtı çalışmaları bulunmuştur.[200]

---

[195] Osma, 201.
[196] Berk ve Gezer, 130-176.
[197] Berk ve Gezer, 135.
[198] Berk ve Gezer, 175.
[199] Daylan, 39.
[200] Berk ve Gezer, 175.

Hüseyin Gezer (1920-2013)

1944'de Güzel Sanatlar Akademisi Heykel bölümünde Rudolf Belling'in öğrencisi olmuştur.1948'de Fransa'ya giderek Rodin ve Bourdelle'den eğitim almıştır. 1950'de ülkesine dönmüştür.1955 'de akademide eğitmen olarak çalışmıştır. Figüre bağlılık, denge ve coşkun anlatım sanat anlayışını şekillendirmiştir. Geometrik soyutlamayı kullanmıştır. Heykelin temeline hacmi koymuştur. Plastik sanatta hacimin temelini geometri almıştır. Sayısal değerleri önemsemiştir. Klasik sanat anlayışından örnekler vermiştir. Aşk, anne, çocuk sevgisi vb. gibi duyguları eserlerine yansıtmıştır. Özgün bir üslup için doğayı anlamanın şart olduğunu savunmuştur. Anıt heykel örneklerinde kaideye anıt heykelin bir bütünü olarak konuyla bağlantılı, plastik açıdan bütünlüğü esas alarak yer vermiştir. Kompozisyonda hareket ve vurguya önem vermiştir.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

"Efenin Aşkı", "Çocuğun Değeri"[201],İstanbul, Akhisar, Antalya, Polatlı, Dumlupınar, Ordu, Lizbon Geyve'de Atatürk anıtları yapmıştır.[202]

Yavuz Görey(1912-1995)

Cenevre doğumludur. İstanbul, Paris ve Belçika'da eğitim almıştır. Modalaj ve matematik, resim, heykel vb. gibi alanlarda aldığı eğitim ile malzeme hâkimiyeti güçlüdür. Figüratif çalışmalarında detaycı ve titiz çalışmalar kendini göstermiştir. Zonguldak, Aksaray, Dumlupınar; Rize'de Atatürk heykelleri yapmıştır.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Yahya Kemal Büstü, Zevcesinin Büstü, Kral Faysal Büstü.[203]

İlhan Koman (1921-1986)

1941'de akademiye kaydolmuştur.1942'de Belling'in öğrencisi olmuştur.1946'da Paris'e gitmiştir. 1959'da İsveç'e gitmiş ve Stockholm Uygulamalı Sanatlar Yüksek

[201] Nevzat **Atalay;** "Akademik Heykel Eğitimi Geleneği Bakımından Hüseyin Gezer Atölyesi", *İdil Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 53, 2019, s. 67.
[202] Berk ve Gezer, 164.
[203] Ayla **Koçer;** *Türk Heykel Tarihinde Rudolf Belling Kuşağı Heykeltıraşların Eserleri Arasında Anıtkabir Heykellerinin Yeri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010, s. 70.

Okulu'nda öğretim üyesi olmuştur. Farklı sanat kollarına ve tekniklerini başarıyla gerçekleştirmiştir. Şadi Çalık ve Sadi Öziş ile madeni mobilya atölyesi açarak farklı çalışmalara imza atmıştır. Eserleri dünyanın farklı müzelerinde sergilenmiştir. New York Museum Of Art ve Stockholm Moderna Museet bunlardan bazılarıdır. Ankara Devlet sergisinde ödülleri vardır. Paris, Venedik, Soa-Paulo, Malmö vb. gibi yerlerde sergilere katılmıştır.

Eserlerinden bazıları şu şekildedir:

Heykel, Yaratık, Anıtkabir büyük rölyeflerin doğu kanadı[204], Akdeniz Heykeli.[205]

[204] Berk ve Gezer, 149.

[205] https://edebiyatvesanatakademisi.com/turk-heykeltraslar/ilhan-koman-hayati-ve-heykelcilik-detaylari/2074 (Erişim Tarihi: 04.05.2020).

II. BÖLÜM

2. HAKKI ATAMULU

2.1. Hakkı ATAMULU'nun Hayatı

Hakkı ATAMULU, 07.04.1912 yılında Nevşehir'in Derinkuyu (Malakopya) ilçesinde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Mustafa olup, Boğazlıyan taburu Redif Kıtasında alaylı komutan olarak görev yapmıştır. Sanatçı çocuk yaşta iken babası Balkan Savaşı'nda şehit olmuştur. Türkmen asıllı annesi Saniye hanımdır. Annesi ayrı, Gülizar ve Halis adında iki üvey kardeşi vardır.[206] Üvey kardeşleri ile 10 yaşına kadar Derinkuyu'da yaşamış ve 1922 yılında Kurtuluş savaşından dönen Süvari Binbaşı olan abisi ile birlikte İzmir'e taşınmıştır.[207] İlkokulu Karşıyaka'daki Ankara Numune İlkokulu'nda okumuştur. Burada Arapça eğitim almıştır. Ortaokulu parasız yatılı sınavını kazanarak İstanbul Lisesi'nde ardından liseyi Bursa Lisesi'nde bitirmiştir.[208]

Lise döneminde kendini futbola vermiştir, İstanbulspor'un genç takımında, ardından birinci takımında oynamıştır. Oldukça başarılı bir spor hayatı varken geçirdiği sakatlık sonucu menüsküs ameliyatı olmuştur. Bir futbolcu arkadaşı ile birlikte geçirdiği ameliyatla Türkiye'de ilk menüsküs ameliyatı geçiren futbolculardan olmuştur.[209]Lise sonrasında akademiye girişiyle bir seçim yapmak zorunda kalmıştır. Sanat sevgisi yoğun basmış ve futbolu tamamen bırakmıştır. Bu durumu şöyle ifade etmektedir:

"Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmiş ve iki karpuzun bir koltuğa sığmayacağı kaygısı ile bıçakla keser gibi, spor alanlarını terk ettim."

Abisi ile ilişkileri iyi olmamış, birçok konuda farklı düşünmüşlerdir. Köyden İzmir'e gelişinden sonra bir dönem beraber yaşamışlar ve bu süreçte abisi kendisine sert ve

---

[206] Osman Aytekin ile Görüşmeler, Nevşehir, Derinkuyu, 2020.
[207] Hakkı Atamulu, *Derinkuyu ve Yontucu Hakkı ATAMULU*, Basım Yeri Belirsiz, 1994, s. 5.
[208] Hüseyin Saltık; *Hakkı Atamulu, Hakkı Atamulu-yontularım*. Derinkuyu-Malagobi, 1996, s. 11.
[209] *Halis ATAMULU ile Görüşmeler*, Kayseri, 2020.

acımasız davranmıştır. Hatta sopayla sürekli dövmüştür. Fakat ilerleyen dönemlerde abisinin mide kanserinden hastalanıp yatağa düştüğü zamanlarda ilişkileri düzelmiş ve ona karşı büyük bir sevgi beslemiştir. Bu dönemlerinden şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Ne gariptir ki, ben büyümüş para kazanmaya başlamış o da mide kanserinden yatağa düşmüştü. Bu hastalık nedeni ile mi bilmiyorum onu sevmeye ve acımaya ve bütün varlığımla ona bağlanmaya başladım.6 ay yatakta kaldı, onu her gün çocuk gibi okşar sırtını alkolle ovar altını temizlerdim. Günün birinde gece yarısı yaşamını yitirdi. Ben yokken kendisini yoklamaya gelenlere "Hakkı'yı tanımamışım, geçen günlere üzgünüm" demiş. Bu sözleri yıllar sonra öğrendim."* şeklinde ifade etmiştir.[210]

Almanca'yı ve İngilizce'yi öğrenmiş, Arapça okuyabilmektedir. İki tane kısa süreli evlilik yapmıştır. Birinci evliliği hakkında fazla bir bilgi yoktur. İkinci evliliği İzmirli Nazan hanımla olmuştur. Kimseye boyu eğmeyen, lafını esirgemeyen bir kişiliği vardır. Bu yönü ile insanlar tarafından yadırgansana da çevresi tarafından sevilen, sayılan, önemsenen bir şahsiyet olarak Derinkuyu tarihinde yer almıştır.[211]

Sanatçı kişiliği ile toplumun yükselmesini amaçlayan, hayatını sanatına ve beldesine harcayan sanatçı, eserlerini yaşadığı ve aynı zaman da atölyesi olarak kullandığı evinden üniversiteye bağışlamasından sonra evinden çıkmamaya başlamıştır.7 Temmuz 2006 yılında Derinkuyu'da solunum yetmezliği sonucu vefat etmiştir.[212]

2.1.1. Siyasi Kişiliği

Hakkı ATAMULU, 1960 yılında doğduğu yer olan Derinkuyu'ya gelmiş ve buraya yerleşmiştir. Derinkuyu halkı kısa bir zaman içerisinde kendisini sevmiş ve ilçenin önemli şahsiyetlerinden biri olarak kabul etmiştir. Bu durumdan dolayı kendisine belediye başkanı olması konusunda baskılar yapılmaya başlanmıştır. Sanatçı, bu dönemi şöyle anlatmıştır:

> "*Günün birinde bireyler evime gelerek belediye başkanı olmamı önerdiler. Hiç böyle bir şey düşünmemiştim. Zaten günlerim atölye de geçiyordu. Öneriyi kesinlikle geri çevirdim. Aradan yıllar geçti. Bu defa topluluklar gelmeye başladı. Kabul etmedim. Çarşıya her çıkışımda karşıma çıkan başkan olmamı istiyordu. Bu durum kafamda yeni belirtiler oluşturdu. Politikacı olmayacaktım ancak ilçemde bir kültür sitesi kurmak ve içine yontularımı yerleştirmek, aynı zamanda güzel sanatların ne olduğunu, toplumdaki fonksiyonu ile çevreyi nasıl etkileyeceğini,*

---

[210] Atamulu, *Derinkuyu ve Yontucu Hakkı Atamulu*, s. 5.

[211] *Aydın Atamulu ile görüşmeler*, Nevşehir Derinkuyu, 2019; *Halis Atamulu ile görüşmeler,* Kayseri 2019; *Osman Aytekin ile görüşmeler*, Nevşehir Derinkuyu, 2019.

[212] *Aydın Atamulu ile görüşmeler,* Nevşehir Derinkuyu, 2019; *Halis Atamulu ile görüşmeler*, Kayseri 2019; *Osman Aytekin ile görüşmeler*, Nevşehir Derinkuyu, 2019.

dolayısıyla yıllarca geri bırakılmış yurduma, bu yolda bir katkımın olmasını istedim. Sanatçı, toplumu yeniye ileriye götürecek en önemli varlıktı. Bu düşüncelerim ağır bastı ve öneriyi kabullendim" şeklinde ifade etmiştir.[213]

ATAMULU, 1968 yılında Derinkuyu belediye başkanı seçilmiş ve 1973'e kadar görevine devam etmiştir. Daha sonra ise yapımı dört sene sürecek olan Kültür Parkı projesine başlamıştır. Parka konacak heykellerin yapımına ağırlık vermek için ayrıca sanat çalışmaları ile ilgilenmiştir. Bu durum kimi insanların tepkisini çektiği için belediye başkanlığından ayrılmıştır. Fakat yöre halkı ATAMULU'nun ikinci kez başkan olması konusunda kendisine baskı yapılmış ve bu baskılar sonucu ATAMULU 1984-1988 yıllarında ikinci kez belediye başkanlığına seçilerek yeniden başkan olmuştur. İlçede birçok hizmet vermesine rağmen yapmak istediği değişimler için yöre halkından ya da devletten beklediği desteği göremeyince görevden ayrılmıştır. Bu hizmetlerinin çoğunda devletten maaş almadan devam etmiştir.

Sanatçı, belediye başkanlığı döneminde yörenin ilçe olması için uğraşlarda bulunmuştur. Birçok kez Ankara'ya giderek beldenin ilçe olmasını sağlamıştır. İlçe meydanını şekillendirmiş, şehir imar projelerinin yapılanmasını sağlamış, ilçenin su sorununu çözmüş ve su kanalları yaptırmıştır.1968-1989 yıllarında kurduğu dernekten sağladığı desteklerle ilçeye daha önceleri yerinde mezarlık olan Kültür Parkı inşa ettirmiştir. Bu parkın duvarlarında mezar taşlarını kullanılmıştır. Bu kültür parkı içerisinde kendi yaptığı12adet eseri, açık hava tiyatrosu, restoran, buz pisti, havuz ve giyinme kabinlerinin olduğu mekân, ilk olarak kültür evi olarak düşünülen sonra camiye dönüştürülen yapı, el sanatları merkezi, farklı ülkelerden getirdiği bitkilerden oluşan yeşil alan, oturma ve yürüyüş alanlarından oluşmaktadır. Yerleşim planı, mekân eser uyumu içerisinde yapılmıştır. Derinkuyu'da bulunan yeraltı şehrinin tanıtılmasını ve ziyarete açılmasını sağlamıştır. Kız çocuklarının okumasına çok önem vermiştir. İstanbul Nişantaşı'nda abisinden kalan evi satarak ilçeye Kız Meslek Lisesi yaptırmıştır. Ayrıca kimi sergilerinden elde ettiği gelirleri de kız çocuklarının okuması için harcamıştır. ATAMULU, hayatı boyunca özellikle doğduğu yer olan Derinkuyu'ya sayısız hizmette bulunmuş ve ilçenin gelişmesinde büyük rol oynamıştır.[214]

---

[213] Ayşe Karataş; *Türk Heykel Sanatında Hakkı Atamulu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 1.

[214] *Osman Aytekin ile görüşmeler,* Nevşehir Derinkuyu, 2019.

Sanatçı, belediye başkanlığı döneminden şöyle bahsetmiştir:

> *"Girdiğim iki seçimde de %80 oy alarak Belediye Başkanı oldum. Her iki başkanlık dönemimde de iki yıldan fazla kalamadım. Başkan olunca ilk işim, su sorununu çözmek oldu. Önceleri, yetersiz sondaj araçları ile deneme yapılmış, sonuç alınamayınca da "Derinkuyu'da su yok" raporu verilmiş. Bu rapor Ankara'da bakanlıklara dağıtılmış. Ben, Derinkuyu'da su olduğuna inanıyordum. İller Bankası'ndaki bir arkadaşla bağlantı kurdum. Amerika'dan yeni gelen ilk sondaj aracı ile Topraklık denilen yörede sondaj yaptırdım. Su çıktı. Arkasından özel bir sondajcıya, Giledere yolunda ikinci bir sondaj daha vurdurdum. Bunları gören köylüler, kendi tarlalarında da sondaj çalışması yaptırmaya başladılar.*
>
> *Eskiden kuyudan alınan su, ilçenin su gereksinimini karşılamıyordu. Belediye başkanlığımın ikinci döneminde, biri parkta, öteki Doğala yolunda olmak üzere iki sondaj daha yaptırdım. Böylelikle ilçenin su sorunu çözülmüş oldu. İlçede koyunların otladığı, bakımsız, yıkık, yüzyıllık gömütleri ilçe dışına çıkardım. Ne gariptir ki, karşıma jandarma komutanı, savcı ve yargıç dikildi. Aldırmadım, toplum benimle beraberdi. Boşalan alanı parselledim. Park, spor salonu, spor alanı, otopark ve Pazar yerlerini, m3'ü iki liradan gömüt taşları ile yaptırdım.*
>
> *Parkta yeşil alan, gazino, yüzme havuzu, Açıkhava tiyatrosu, kitaplık, çocuk bahçesi ve paten yeri düzenledim. Ayrıca park içerisine konulacak soyut yontuların yapımına da başladım."*[215]

2013 yılında Derinkuyu'da Belediye Başkanı İbrahim Ertaş, ATAMULU'nun başkanlık yaptığı dönemlerde Derinkuyu'nun diğer köy ve ilçelere arasında uçurum oluşturacak kadar ileride olduğunu belirterek *"Erken doğmuş, daha geç doğsaydı, bu sanatsal yönüyle Derinkuyu için çok daha iyi şeyler yapabilirdi* "demiştir.[216]

2020 yılı Belediye Başkanı Bülent Aksoy ise sanatçının Derinkuyu'nun ilçe oluşunda ve şekillenmesinde emeğini anlatarak Kültür Parkı çalışmasının zamanın çok üstünde bir çalışma olduğundan bahsetmiştir.[217]

2.1.2. Koleksiyoner Kişiliği

Hayatı boyunca birçok ülke ve Türkiye'de birçok ili gezen Hakkı ATAMULU, gezmeyi ve yeni yerler keşfetmeyi seven özgür bir ruha sahiptir. Ülkemizi karış karış gezdiği gibi, yurtdışında da birçok ülke gezmişe farklı kültürleri tanımıştır. Derinkuyu'da oluşturduğu kültür parkında bulunan farklı ülkelerden getirilen bitkiler ayrıca yapıldığı devrin üstünde kültür parkının her bölümü bu durumu yansıtmaktadır.

Sanatçı bu gezilerinden şöyle bahsetmiştir:

---

[215] Atamulu, *Yontularım*, 1996, 17.
[216] Hakkı Atamulu, 18 Mayıs 2013, https://www.youtube.com/watch?v=0RVU5lqg6uA (Erişim Tarihi: 10.05.2020).
[217] *Bülent Aksoy ile Görüşmeler*, Nevşehir, Derinkuyu, 2020.

> *"İç ve dış gezilerimden söz edeceğim. Liseden sonra 1964 yılına kadar Erzurum'dan Edirne'ye, Trabzon'dan Antalya'ya, Samsun'dan Adana'ya, Maraş'tan İzmir'e ve Orta Anadolu'nun il ve ilçeleri ile yüzlerce köyünü dolaştım. 1965'ten sonra gittiğim dış ülkelerin çoğunu bir kez, azını da iki, üç, dört kez gezdim* "şeklinde ifade etmiştir.[218]

Ülkemizde 60 ili ve yüzlerce köyü gezmiş,50 yaşından sonra dünyayı gezmeye başlamıştır. Dünyanın 5 kıtasında yüzden fazla ülke görmüştür.[219]

Aynı zamanda bir koleksiyonerdir. En büyük arzusu, yaşadığı dönemde iç ve dış gezilerinden topladığı birçok tarihi ya da sanatsal eseri Derinkuyu'da bir müze yaparak bağışlamak ve insanların bu eserleri görmesini sağlamak olmuştur. Fakat bu talebi, devletten beklenen ilgiyi ve desteği görmeyince kendisi tüm eserlerini, kitaplığını ve topladığı eserleri Erciyes Üniversitesi'ne bağışlamıştır. Sağlığında Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu ve Öğr. Gör. Recep Özer'inde destekleriyle eserleri Kadir Has Merkez Kütüphanesi içerisine açılan Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde sergilenmeye başlanmıştır.[220]

2.2. Hakkı ATAMULU'nun Yetiştiği Çevre

2.2.1. Derinkuyu Yöresi

Nevşehir'in güneyinde 38.22 enlem, 34.44boylamlarında 45.500 m²lik yüzölçümüne, 1.355 rakımında, 11.000 nüfuslu bir yerleşim yeridir.

Eski bir Rum yerleşim yeri olan bölgenin ilk adı, Malagobi ya da Malagobia'dır. Gobya Deresinden gelen "Gobi" sözcüğü "yumuşak" anlamında ki "mala" ile birleşerek "Malagobi" ya da "Malagobia" olmuştur. Rum-Türk karışımı dört köy ve dört tane de Türk köyü bulunmaktadır. Rum köyleri: Anaku (Kaymaklı), Şilata (Özlüce-Zile), Tila (Til), Floytanu (Suvermez). Türk köyleri ise Çakıllı, Doğala, Yazıhöyük ve Tatlar'dır.[221] 1927'den sonra Rumların bölgeden ayrılması ile 65-70 m. derinliğinde kuyulara sahip olmasından dolayı Derinkuyu ismini almıştır.

Bölgede Asur, Roma ve Bizanslılar yaşamıştır. Kudüs'ten gelen Hristiyan topluluklar dini inanışı ve kültürü etkilemiş ve kültürden etkilenmiştir. Dilleri ise zaman içinde

---

[218] Atamulu, *Yontularım*, 23-24.
[219] Atamulu, *Yontularım*, 24.
[220] *Öğr. Gör. Recep Özer ile yapılan görüşme*, Kayseri, 2019
[221] Atamulu, *Yontularım,* 1.

tamamen asimle olmuş, Türkçe konuşmaya başlanmıştır ve çocuklarına Türkçe isimler vererek dillerini tamamen unutmuşlardır.[222]

Nevşehir ve Niğde yöresinde Rumlar ve Türkler birlikte yaşamışlardır. Okuma yazma oranı oldukça yüksek, neredeyse tamamına yakınını kapsamaktadır. O dönemde Derinkuyu'da sadece bir tane cami bulunmaktaydı. Osmanlı dönemine ait Ayatodorive günümüzde de cami olarak kullanılan Taksiartis olmak üzere iki cami bulunmaktadır. Bizans dönemine ait yer altı kilisesi Ayaanaryiros ile "Kesimoğlu" diye anılan bir Rum'un evi altındaki Ayafilibos vardır.[223]

Derinkuyu da çok sayıda yeraltı sığınakları bulunmuştur. Derinkuyu'ya yerleşen ilk toplum, önce su gereksinimlerini karşılamak için 70 metre derinlikteki kuyuları kazmış, sonra da sığınakları bu kuyuların çevresinde oymaya başlamışlardır. Bu durum çöreklenmiş yılana benzediği için, mağaralara "yer altı yılanı" anlamında "Kato Fizya" denir. Bu sığınaklar çok katlıdır, komşu yapıyla bağlantısı taş kapıyla sağlanmıştır. ATAMULU, Derinkuyu'nun bu özelliğine ilişkin şunları söylemiştir:

> *"Yeryuvarlağımızın hiçbir ülkesinde, bu büyüklükte ve derinlikte benzerleri yoktur. İskenderiye ve Kahire'deki katokomplar hem küçüktür hem de bu denli derin değildir. Amerika'da kazılmış mağaralar, bizim doğu illerimizdeki duvar gibi, yüksek kayalara oyulmuşlardır* "şeklinde ifade etmiştir.[224]

İki kültürün aynı topraklarda yaşaması bağbozumu gibi ortak bayramların oluşması ve birlikte kutlamalarını getirmiştir. Eğitim hayatlarında ise Rum ve Türk okulları bulunmaktadır. Bazen Rumlar, Türk okulunu; bazen de Türkler, Rum okullarını tercih etmişlerdir. Komşuluk ilişkileri gelişmiş olup karşılıklı ticaret yapmışlardır.

Hakkı ATAMULU da Rum okullarında okumuştur. Türk-Rum ilişkilerden şöyle bahsetmiştir:

> *"Anam, kendisiyle yaşıt Notara'nın karısı ve Aşağı Kilise papazının kızı Hacı Despina ile sıkı ve içten arkadaştı. Bunların eş ve oğulları İstanbul'da çalışır, yılın belli günlerinde gelir, beş on gün kaldıktan sonra gene işlerine dönerlerdi. Acı ve tatlı günlerimiz hep birlikte geçti. Gün olur onlar bizde, gün olur biz onlarda yerdik. Akşamları yataklar serilirken nasıl da takla atardık!*
>
> *Notara'nın karısı Atanaysa, ağladığımda beni kucağına alır, gözyaşlarımı siler, sonra da öperek yavaşça yere kordu. Kızları da öyleydi. Anamın öteki arkadaşı*

[222] Atamulu, *Yontularım,* 1-2.
[223] Atamulu, *Yontularım,* 2.
[224] Atamulu, *Yontularım,* 2.

Hacı Despina da öyle sevecen bir insandı. Aramızda din-dil diye bir ayrılık yoktu. Güven ve sevgi her zaman ağır basardı.

Türkler 'de yağ, başlı başına bir sorundu. Roka (ızgın) tohumundan bezir hanede elde edilen beziryağını, yemeklik yağ yerine kullanırlardı. Rumlarda koyun dışında az da olsa inek bulunurdu."[225]

2.3. Hakkı ATAMULU'nun Sanatçı Kişiliği

Hakkı ATAMULU, abisinin baskılarıyla Askeri Tıbbiye'ye kayıt yaptırır fakat onun asıl amacı Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) okulunda okumaktır. Abisine haber vermeden okulu bırakıp hayal ettiği okula girmiştir. Çocukluğundan beri sürekli korktuğu abisi bu haberi alınca kendisini kırbaçla dövmüştür.[226]Buna rağmen okula devam etmiştir.

Güzel Sanatlar Akademisi'ne kayıt olması ile sanat hayatı başlamıştır. Sanatçı, akademiye giriş tarihini hatırlamadığını ama Hüseyin Anka'dan dört yıl sonra olduğunu (1934 veya 1935) söylemiştir.[227] Akademi eğitimini üç yılda tamamlamıştır.[228]

Akademide okuduğu yıllarda Mahir Tomruk'un öğrencisi ardından Rudolf Belling'in öğrencisi olur, mezun olunca hocası Belling'i dinleyerek onun yazılı referansı ile Almanya'ya gitmiştir. Berlin ve Frankfurt'ta dönemin ünlü heykeltıraşları ile çalışma fırsatı bulmuştur. Frankfurt sanat okulunda başöğretmen Garbe ile tanışır. Bir süre usta öğrenci sıfatı ile Berlin Teknik Yüksek Okulu'na devam ederek Arno Breker'in atölyesinde iki yıl çalışmıştır. İkinci Dünya savaşının başlamasıyla Türk öğrencilerin yurda çağrılmasıyla İstanbul'a dönmüştür. Tekrar Belling ile çalışmaya başlamıştır. Yeni biçimlenen devlet anlayışı neticesinde akademiye anıt yapımı için teklifler gelmiştir. Dönemin Millî Eğitim Bakanını tarafından kendisine ilk anıt heykel çalışması olan Malatya İnönü Anıtı'nın yapılması görevi verilmiştir.[229]

Ülkenin birçok yerinde anıt heykeller özellikle Atatürk heykelleri yapmıştır. Kütlesel etki yalın formlar içerisindedir. Figürlü çalışmalarında çok temiz modellenen kütleleri, stilize edilen detaylarla hareketlendirmiştir. Yapıtlarında tok ve dolu kitleleri uyum içinde bir araya getirmiştir.

---

[225] Atamulu, *Yontularım,* 2.
[226] Osman Aytekin; *Dünden Bugüne Derinkuyu*,1.Baskı, Elma Ofset Matbaacılık, Niğde 2006, s. 29.
[227] Gültekin Elibal; *Atatürk ve Resim-Heykel*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973, s. 270.
[228] Hakkı Atamulu, 18 Mayıs 2013, https://www.youtube.com/watch?v=0RVU5lqg6uA (Erişim Tarihi: 10.05.2020)
[229] Atamulu, *Yontularım*, s. 11; Recep Özer; "Heykeltıraş Hakkı Atamulu" *International Fine Arts Symposium,* Konya 2011, s. 431-433.

Belling etkisi ile klasik anlayışa bağlı kalarak açık tarzda çalışmıştır.

> Özcan Özkarakoç; *"Zamanın ruhunu eserlerinde ustaca yakalayan sanatçı taşın kalbine dokunmayı başarmıştır. Figüratif soyut heykellerinde birbirini karşılayan form eğrilerinde enerji akışını ustaca kütleye yerleştirmiş formdan mekâna geçiş elamanı olarak boşlukları etkili biçimde kullanmıştır."*[230]şeklinde ifade etmiştir.

> *Recep Özer; "Sanatçı figürü heykelde tarz olarak kullanmıştır. Anıt heykel çalışmalarındaki kütlesel ve arkaik ve özgün yaklaşımını küçük boyutlu çalışmalarında da sürdürmüştür. Kütle-boşluk, ışık-gölge, hareket-ritim gibi heykelin plastik sorunlarını bu iki grup çalışmalarında da kullanmış ve bir adım öteye götürerek Hakkı ATAMULU tarzını ortaya koymuştur."*[231] şeklinde ifade etmiştir.

> *"Hakkı ATAMULU dönemine göre yeniliklere, farklı anlatım ve teknik arayışlarına en açık en atak heykeltıraşlardan biridir. Dünyaya farklı bir algılamayla yaklaşan, zaman zaman alışılmadık bağdaştırmaları ve imgeleriyle plastik dili sürekli biçimsel yenilikler/deneyimler peşinde koşan bir heykeltıraş olmuştur."*[232]

1970'lerden sonra bütünüyle soyut çalışmalara yönelmiştir.

İki kişisel sergisi vardır: Birincisi,1994 İstanbul Destek Reasürans'ta retospektif sergi; ikincisi, 1995'te Ankara Selvin Galeri'de açtığı sergidir. Bu sergiler sonucu yılın sanatçısı seçilmiştir.

Türk serbest Mimarlar Derneği tarafından 1998-2000 yılında yardımcı sanat dalı ödülü verilmiştir.[233]

Hakkı ATAMULU'nun eserleri bugün Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi içerisindeki Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde sergilenmiştir.

Eserleri üç grupta incelenmektedir:1.Soyut Heykel, 2.Anıt Heykel, 3.Figüratif Heykel.

2.3.1. Soyut Heykel

Soyutlama doğa unsurlarının belli bir fikir istikametinde formsal şekilde yorumlanmasıdır.[234] Soyutlamanın modern sanatta görülmesinin yanı sıra ilkel insanın

---

[230] Özcan Özkarakoç; "Cumhuriyet Dönemi Değişen Kültür Ortamında, Derinkuyulu Bir Heykeltıraş: Hakkı Atamulu", *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri,* C. 6, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir, s. 244.

[231] Recep Özer; Heykeltıraş Hakkı Atamulu, *International Fine Arts Symposium,* Konya 2011, s. 433.

[232] Hanife Yüksel, Serap Yıldız İlden, *Heykeltıraş Hakkı Atamulu,1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri,* C. 6, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir, s. 389.

[233] Ayşe Karataş; *Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 6.

[234] P. Yudin ve M. Rosenthal; *Materyalist Felsefe Sözlüğü*, (Çev.: Enver Aytekin, Aziz Çalışlar), Sosyal Yayınevi, İstanbul 1980, s. 457.

da doğayı soyutladığı gözlemlenir. İlkel insanların ruhsal durumları soyutlamanın temelinde bulunan psikolojik sebeplerdir.[235]Geneli ve özü temizlenmiş bir şekilde ele geçirmek için öz ile ilgisi bulunmayanı bir yana bırakıp, tasarım veya kavramın nitelik ve bağıntı unsurlarını göz önünde bulundurmayarak dikkati doğrudan kavrama çeken düşünme eylemidir.[236]

Tabii biçimlerin soyutlanma ile birlikte yeni biçimler ilk olarak XX. yüzyıl başlarında ortaya çıkmıştır. XX. yüzyılın başında insan çağın gelişmeleriyle birlikte, sanayiye yönelmiştir.[237]

Sanayi devrinin başlaması, teknolojik gelişmeler, ekonominin değişmesi ve bundan dolayı farklı bir kültürün oluşması toplumun yeni fikirlere sahip olmasına ve farklılaşmasına sebep olmuştur. Bu da doğal olarak sanatı ve sanatçıyı etkilemiştir.[238] İnsanları geometrik formlara ve soyutlamaya iten davranış öze ulaşma isteğidir. Çağdaş sanatta ise soyutlama isteği, alana ulaşma isteğine dayanır.[239]

İlkel insan yaşadığı yeri yorumlarken doğayı kullanmıştır. Ortaya çıkartmış oldukları yapıtlar ne olduğu fark etmeksizin doğada yaşamlarını sürdürmek için yaptıkları yapıtlardır. İlkel insanın yaşaması için doğayla bütünleşmesi toplum bilincinin oluşmasına neden olmaktadır.[240]

Yazının bulunmadığı dönemde ilkel insanın yaptığı resim ve üç boyutlu nesneler kendini betimlerken aynı zamanda geometrik uyumu da anlatır. Burada bulunan yansıtma sanatsal ve bilimsel kaygı taşımamaktadır.[241]İlkel insanlardan sonra bu süreç tüm medeniyetlerde sanat eserlerinde merkezde matematiksel yaklaşım olacak şekilde ele alınır.[242] Yerleşik hayata geçildikten sonra sanatta soyutlama başlar. Bu insanlar bilmedikleri sorunlarla karşılaşılır. Örneğin; doğum, ölüm, güneş, ay, mevsimler gibi. Bunlar karşısında sanatta ilk kez soyut eserler ortaya çıkmaktadır.[243]Geometrik düzenin en iyi örneklerinden biri Mısır sanatıdır. Mısır sanatında geometrik düzen her alanda

[235] Gülsüm Binzet; *Heykel Sanatında Doğa Formlarının Soyutlanması,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014, s. 29.
[236] Binzet, 26.
[237] Binzet, 27.
[238] Binzet, 28.
[239] Binzet, 30.
[240] Sümeyre Doğru; *Heykelde Geometrik Soyutlama*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010, s. 4.
[241] Doğru, 5.
[242] Doğru, 7.
[243] Turani, 553.

temel unsur olur.[244]Mezopotamya sanatı da geometrik düzene uygundur. Sanatı Mısır'a göre daha farklıdır. Mezopotamya sanatında formların geometrik hale getirildiği ve süs ögesi olduğu görülmektedir.[245]

Sanatçının eserleri doğal bakıştan soyut anlayışa doğru bir yönelme göstermiştir.

Hakkı ATAMULU'nun aldığı eğitimi ve vizyonu sayesinde hem üslup hem de malzeme konusundaki farklı denemelerini hayata geçirip eserlerine yansıtır. Heykellerinde genelde metal, taş ve bronz malzeme kullanır. Soyut çalışmaların da spiral formlar, ışık gölge, hareket ve ritim gibi unsurları sıkça kullanmıştır. Bu yaklaşımı dönem sanatçıları ve hocası Bellingil'e benzerlik gösterse de farklı yaklaşımları ve üslubu kendisine hastır.

2.3.2. Anıt Heykel

Heykel sanatının mahsulü olan anıt kentsel yerlerde bulunan her türlü eser manasındadır. Kentsel yönden anıt, kentinde yer almakta olan öteki yapılardan ayırt edilebilendir. Anıt tarihsel özelliği bulunan tarih süresince hatırlatmak amacıyla üretilmiş veya dikilmiş sembol mahiyetindeki yapılardır.[246]

Anıtın gayesi, topluluklara göre ehemmiyetli olan bir hadiseyi, insanı anımsatmak göstermek amacıyla yapılırlar.[247]

Anıt heykellerinin ilk numuneleri Mezopotamya'da Akad, Sümer ve Babil'de önümüze çıkar. Daha sonra Antik Mısır'da tanrı ve firavun heykelleri, rölyefler ve dikilitaşlar karşımıza çıkmaktadır.[248]

Türkiye'de anıtlar kurtuluş, kahramanlık ve önderleri hatırlamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Yabancı sanatçıların gelmesiyle beraber uygulamalara Avrupa etkilerinin yansıdığı görülmüştür.[249]

Cumhuriyet Türkiye'sinde kentlerde bulunan ilk heykeller; Türk heykelci olmaması nedeniyle yabancı heykel sanatçılarına yaptırılmıştır.

---

[244] Doğru, 8.
[245] Doğru, 9.
[246] Daylan, 5.
[247] Daylan, 7.
[248] Daylan, 8.
[249] Daylan, 9.

Elbette ki sanatının ve sanatçı kişiliğinin gelişmesinde, hocası Belling'in rolü çok büyüktür. Sanatçının, Belling disiplininden ileri gelen geometrik form düzenlemeleri ve konstrüktif anlayışı anıt heykellerinde yoğun şekilde kendisini göstermektedir.[250] Yapıtlarında genel olarak oldukça ağır, yekpare kütleler kullanmıştır.[251]Sipariş üzerine yaptığı ilk heykel, Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile yüz yüze görüşme talebi sonucu aldığı Malatya Anıtı'dır.

Hakkı ATAMULU Türkiye'de birçok ilde millî bilinci geliştirmek amacı ile yaptığı Atatürk anıtları ile Atatürk'e olan hayranlığını yansıtmıştır.

2.3.3. Figüratif Heykel

Heykel sanatını üç boyutlu oluşu, insanı ela alan sanatçıya birçok olanak oluşturur. İnsan bedeninin güzel sanatlarda eğitimin bir parçası olarak yer alması Rönesans atölyelerinde canlı model kullanımıyla başlamıştır.[252]

ATAMULU figüratif heykellerinde insan bedeninin yapısını ortaya çıkarır. Doğaya bağlı kalarak çalışmalarını yorumlamıştır.

Stilize edilen figürlerinde de uzuvlar incelmiştir.[253]

Figürü heykelde tarz amaçlı kullanmıştır. Arkaik ve kütlesel etki hem anıt heykellerinde hem de figüratif eserlerinde gözlemlenmektedir.[254]

Kadına verdiği önem her yerde karşımıza çıkmakta, yöresel kıyafetler içerisinde kadın büstleri, badem gözler, oval yüz tarzını oluşturmuştur. Defne yaprakları, meşale oldukça fazla kullanılmıştır. Bale yapan ve dans eden kadın figürü sık kullanmıştır.

Özellikle Cumhuriyet Dönemi heykel Sanatında bale ve dans teması kullanılmıştır. Zühtü Müridoğlu'nun Balerin Kızlar adlı bir çalışması vardır.

Cumhuriyet dönemi içerisinde, İzmir Fuarı dekorasyonu için yapmış olduğu dekoratif heykeller, kendisinin ve dönem heykeltıraşlarının en büyük geçim kaynağı olmuştur.[255]

---

[250] K. Özsezgin; *Türk Plastik Sanatçıları- Ansiklopedik Sözlük*, (Birinci Baskı). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994, s. 52,

[251] A. Ersoy; *500 Türk Sanatçısı "Plastik Sanatlar"*. (Birinci Baskı). Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2004, s. 67, 88, 144, 235, 242, 391.

[252] Metin Şen; Türk Heykel Sanatında Figüratif ve Soyut Anlayışın Öncü Temsilcisi: Zühtü Müridoğlu, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 9, 2014, s. 94.

[253] Derya Uzun Aydın; "Dans veya Bale'nin, Figüratif Soyutlama Çalışan Heykeltıraşlarımızın Yapıtlarında Değerlendirilme", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 4, 2018, 291-314.

[254] Öze**r**, *Heykeltıraş Hakkı ATAMULU*, s. 431-433.

III. BÖLÜM

3. KATALOG

3.1. Soyut Heykel Örnekleri

ESERİN ADI **:** Soyut (Hareket)

Katalog No **:** 1

Fotoğraf **:** 12,13,14

İnceleme Tarihi **:**Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü Durumu **:** Deformasyon yoktur, sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelir.

Ölçüleri **:** 51x34x18 cm boyutundadır.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Ters bir "T" kaide üstüne yükselen dikdörtgen form bulunmaktadır. Ters "T" şeklinde bir formun sağ ve solunda iki "V" formun içiçe girmesiyle oluşmuştur. Sol üst köşede bulunan "V" formunun içinin aksine sağ üst köşede bulunan "V" formun içi boşaltılmıştır (Fotoğraf:12).

---

[255] Karataş, 4.

Fotoğraf 12.Soyut(Hareket)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme : Taş (Tüf Taşı).

-Teknik tanım : Taş Yontu.

Anlamı : Soyut çalışmadır. Ters T formlarının içi boşaltılarak boşluk doluluk ilişkisi verilmiştir. Formun içi boşaltılırken simetri ve denge göz önünde bulundurulmuştur. Kaide formdan daha dardır. Yöre taşı malzemeye hâkimiyeti güçlendirmiştir (Fotoğraf:13).

Fotoğraf 13.Soyut(Hareket)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:14).

Fotoğraf 14.SoyutHeykel

ESERİN ADI **:** Soyut (Simetri)

Katalog No **:** 2

Fotoğraf **:** 15,16,17

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur, sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 42x51x22 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Merkezde dikdörtgen bir formu kesen yarım daireden oluşmaktadır. Böylelikle sağ ve sol tarafta simetrik olarak ortaya çıkan çeyrek dairelerin dikdörtgen form ile kesiştiği bölümlerin içi boşaltılmıştır(Fotoğraf:15).

Fotoğraf 15. Soyut (Simetri)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş(Tüf Taşı).

-Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: İçi boşaltılmış yarım daire form ve yukarı doğru açılma eğilimi iç dünyasının dışa vurmasıdır. Boşluk doluluk ilişkisi içerisinde verilmiştir. Sanatçı denge ve simetriyi ön planda tutmuştur (Fotoğraf:16).

Fotoğraf 16. Soyut (Simetri)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:17).

Fotoğraf 17. Soyut Heykel

ESERİN ADI **:** Soyut (Metal)

Katalog No **:** 3

Fotoğraf **:** 18,19,20

İnceleme Tarihi **:** Ocak2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelir.

Ölçüleri **:** 35x64x11 cm boyutundadır.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen ince metal levha, bu dikdörtgen levhayı eğik açıyla kesen dikdörtgen keskin hatlar, iç bükey bir açıyla yukarıya doğru kıvrım yaparak yükselip incelmektedir. Aynı levha üzerine yerleştirilen metal dikdörtgen bulunur. Yükseltilmiş ikinci zemin üzerine yerleştirilen tok dolu kütle daire şeklindedir (Fotoğraf:18).

Fotoğraf 18. Soyut

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Mermer kaide üstüne metal malzeme kullanılmıştır (Fotoğraf:19).

- Teknik tanım: Metal, Döküm Tekniği, Taş (Karışık)(Fotoğraf:19).

- Anlamı: Sivri hatlar ve yuvarlak hatlar iç içe kullanılmıştır. Malzeme ve asimetrik form ışık gölge etkisini güçlendirmiştir. Soyut bir çalışma olup sanatçının özgür ruh hâlini bize yansıtmaktadır. İlk olarak enine genişleyen form yukarıya doğru açılma eğilimi gösterir sonra tekrar birleşerek noktalanmaktadır(Fotoğraf:19).

Fotoğraf 19. Soyut

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:20).

Fotoğraf 20. Soyut

ESERİN ADI **:**Soyut (Zıtlık)

Katalog No **:** 4

Fotoğraf **:** 21,22,23

İnceleme Tarihi **:** Ocak2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 21x46x21cm boyutundadır.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen kaide üstüne yerleştirilmiştir. Yuvarlak hatların verildiği iç içe iki yarım silindirik form uygulanmıştır. Silindirik formun dışta ve büyük olanın üst ucu açık, bir ucu altta bir ucu üstte zıtlık oluşturularak yerleşmiştir. Zeminle temas en azdır(Fotoğraf:21).Farklı açılardan bakıldığında aşağı yukarı iç ve dış düzen görülmektedir (Fotoğraf:22).

Fotoğraf 21. Soyut (Zıtlık)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

.- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Geometrik formlar kullanılmıştır. Zıtlık oluşturularak hareket verilmiştir. Kütlesel forma rağmen zeminle olan temasın mümkün olanının en azı olması hafiflik hissi vermiştir. Yöresel malzeme biçim vermeyi kolaylaştırmaktadır(Fotoğraf:22).

Fotoğraf 22. Soyut (Zıtlık)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:23).

Fotoğraf 23. Soyut (Zıtlık)

ESERİN ADI **:**Soyut Heykel (Teklik)

Katalog No **:** 5

Fotoğraf **:** 24,25

İnceleme Tarihi **:** Ocak2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:**38x44 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Silindirik yükselen üç form yukarıya doğru birleşerek dairesel üç formla dışa açılmıştır. İncelip sivrilerek noktalanmıştır(Fotoğraf:24).

Fotoğraf 24. Soyut Heykel

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı

- Teknik tanım**:** Alçı Yontu

- Anlamı: Soyut olan çalışma da dışa açılım isteği görülmektedir. Yuvarlak hatlar, sivri hatla noktalanmıştır. Aşağıdan yukarıya doğru yükselen forma enine bir kuşak atılarak hem kademe hem hareket sağlanmıştır. Işık gölge etkisi burada da verilmiştir (Fotoğraf:25).

Fotoğraf 25.Soyut Heykel

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:25).

ESERİN ADI **:** Mezar Taşı

Katalog No **:** 6

Fotoğraf **:** 26,27

İnceleme Tarihi **:** Ocak2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 55x83x40 cm.

Tanım ve özellikleri

a. Genel Tanım: Dairesel bir formdan asimetrik bir kesit alınılarak oluşturulan zeminin içi, iç bükey yükselerek boşaltılmıştır. Üst kısmına paralel doğru parçası şeklinde rölyef eklenmiştir. Formun başlangıç noktasının ortasına yerleştirilen gül ile tamamlanmıştır (Fotoğraf: 26).

Fotoğraf 26. Mezar Taşı

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Yontu.

- Anlamı: Soyut çalışma, mezar taşını simgelemektedir. Haksız yere öldürülenlerin anısına adanmıştır. Boşluk doluluk ilişkisi vardır. Formun içerisindeki doğrusal rölyef ve gül figürü hareket katmıştır. İç bükey form ışığın kırılmasını sağlamıştır (Fotoğraf: 27).

Fotoğraf 27. Mezar Taşı

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:27).

ESERİN ADI **:** Soyut (Boşluk)

Katalog No **:** 7

Fotoğraf **:** 28,29,30

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 34x36x22 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Tok dolu kütle dairesel form verilmiştir. Dairesel içe bükey biçimlendirilmede orta kısmı boşaltılması ile sonuçlanmıştır(Fotoğraf:28).

Fotoğraf 28. Soyut (Boşluk)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş.(Tüf Taşı)(Fotoğraf:29).

- Teknik tanım: Taş Yontu (Fotoğraf:29).

- Anlamı: Kütle de vurgu boşluk ile oluşturulmuştur. Boşluk doluluk ilişkisi verilmiştir. Yuvarlak hatlar hâkimdir. Genişleyen ve daralan biçimlendirme ışık gölge etkisini güçlendirmektedir. Alta daralan yukarıya doğru genişleyen sonra tekrar daralan bir form vardır. Farklı açılardan bakıldığında sanatçının biçimlendirmedeki üslubunun esere farklı derinlikler kazandırdığı görülmektedir (Fotoğraf:29).

Fotoğraf 29. Soyut(Boşluk)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:30).

Fotoğraf 30. Soyut (Boşluk)

ESERİN ADI **:** Soyut (Zıtlık)

Katalog No **:** 8

Fotoğraf **:** 31,32,33,34

İnceleme Tarihi **:** Ocak2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 40x30x16 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Zeminle teması sağlayan daire formlu kaidesi bulunmaktadır. İç içe yerleştirilmiş iki "U" şekli, açık olan uçları aşağılı yukarı yerleştirilerek zıtlık oluşturulmuştur (Fotoğraf:31). İç sol üstte bulunan "U" formunun üstünde "H" ve "A" harfleri üst üste bulunmaktadır (Fotoğraf:32).

Fotoğraf 31. Soyut (Zıtlık)

Fotoğraf 32. Soyut (Zıtlık)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

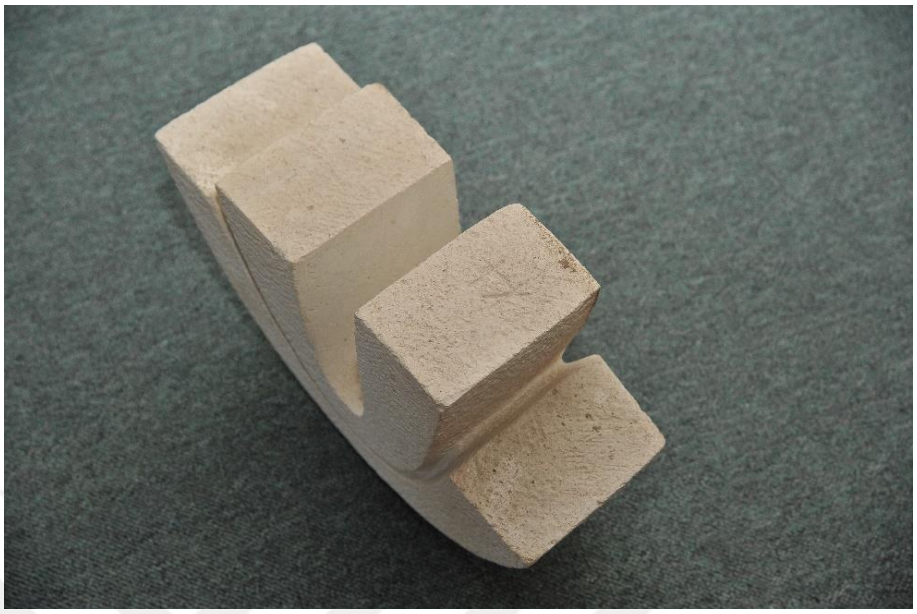
- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Geometrik şekiller ile boşluk ve zıtlık oluşturularak hareket ve denge kazanılmıştır. Zeminle temas en aza indirgenmiştir (Fotoğraf:33). Sanatçı adının baş harflerini üst üste yerleştirerek imzasını atmıştır (Fotoğraf:34).

Fotoğraf 33. Soyut (Zıtlık)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:34).

Fotoğraf 34. Soyut (Zıtlık)

ESERİN ADI **:** Soyut (Denge)

Katalog No **:** 9

Fotoğraf **:** 35,36,37

İnceleme Tarihi **:**Ocak2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi

Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 38x80x21cm**.**

Tanım ve özellikleri :

a. Genel Tanım: Dikdörtgen kaide üstünde asimetrik keskin uçlu geometrik form ilk olarak enine genişler ardından yukarıya doğru yükselmiş ve sivri bir formla noktalanmıştır (Fotoğraf:35).

Fotoğraf 35. Soyut (Denge)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Mermer kaide üstüne bronz.

- Teknik tanım: Bronz döküm.

- Anlamı: Zeminle olan bağlantı malzemenin olanak verdiği oranda en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Keskin hatlar ve denge çalışmaya hâkimdir. Heykel sanatında geometrik soyutlamayı kullanan kübist sanatçılardan Constantin Brancusi[256] gibi mekânın dışına taşma eğilimi vardır (Fotoğraf:36).

Fotoğraf 36. Soyut (Denge**)**

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:37).

[256] Doğru, 11.

Fotoğraf 37. Soyut (Denge)

ESERİN ADI **:** Soyut (Metal)

Katalog No **:** 10

Fotoğraf **:** 38,39,40

İnceleme Tarihi **:** Kasım2019 (Fotoğraf: 38), Ocak 2020 (Fotoğraf: 39,40).

Yeri **:**Sanatçı Derinkuyu'daki evinin bahçesinde (Fotoğraf: 38). Maketi ise Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde bulunmaktadır. (Fotoğraf: 39, 40).

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 52x80x18 cm**.**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Geometrik formlu metal tabaka yatay olarak yuvarlanmıştır. İnce, sivri ve kalın formlar oluşturulmuştur. İç ve dış kısmı incelip sivrilerek noktalanmıştır (Fotoğraf:38).

Fotoğraf 38. Soyut (Denge)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş kaide üstüne metal.

- Teknik tanım: Metal, Kaynak(Karışık).

- Anlamı: Sanatçının denge konusunda sahip olduğu ustalık belirgindir. Kaideyle form dengede tutulmuştur. Keskin hatlar ve denge çalışmaya hâkimdir(Fotoğraf:39).

Fotoğraf 39. Soyut (Denge)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama.

Fotoğraf 40. Soyut (Denge)

ESERİN ADI **:** Soyut (Işık-Gölge)

Katalog No **:** 11

Fotoğraf **:** 41,42

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 42x38x32 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: İçi dolu tok dairesel kütlenin içi boşaltılıp ortasına bir daire yerleştirilmiştir. Üst kısımda sağ ve sol tarafta yer alan simetrik üçgen formla sonlanmıştır (Fotoğraf:41).

Fotoğraf 41. Soyut (Işık-Gölge)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme**:** Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu (Fotoğraf:42).

- Anlamı: Tok ve dolu kütlelerde dairesel ve üçgen hatlar ile oluşturulan zıtlık ve hareket vardır. Sanatçı formun içerisinde kendine özgü tarak dokusuyla artistik bir değer katarak ışık gölge etkisini arttırmıştır (Fotoğraf:42).

Fotoğraf 42. Soyut (Işık-Gölge)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama.

ESERİN ADI **:** Soyut (Simetri)

Katalog No **:** 12

Fotoğraf **:** 43,44,45

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 40x49x24 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Daire şeklinde tok dolu kütlenin ortası iç bükey birer kıvrımla sağ ve solda iki simetrik daire ile boşaltılmıştır. Oluşturulan dairelerin orta kısmı yukarıya doğru yontularak oluşturulan birbirine paralel iki boşluk yükselip, sivrilmiştir. Bu kısmın üstüne daire şeklinde tok dolu bir kütle yerleştirilmiştir. Tok ve dolu kütle zemine direk olarak oturtulmayarak hafiflik hissi verilmiştir (Fotoğraf:43).

Fotoğraf 43. Soyut (Simetri)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Tok ve dolu kütlelerde dairesel ve sivri hatlar ile oluşturulan zıtlık verilmiştir. Oluşturulan boşluklarla esere hareket katılmıştır. Simetri hâkimdir. Sanatçının iç dünyasını aktarmıştır. Üstte sivrilen kısma yerleştirilen daire ile denge kazanmıştır. Yöresel taş malzeme hâkimiyetini güçlendirmiştir(Fotoğraf:44).

Fotoğraf 44. Soyut (Simetri)

a. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:45).

Fotoğraf 45.Soyut (Simetri)

ESERİN ADI **:** Soyut Heykel (Alçı)

Katalog No **:** 13

Fotoğraf **:** 46,47

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

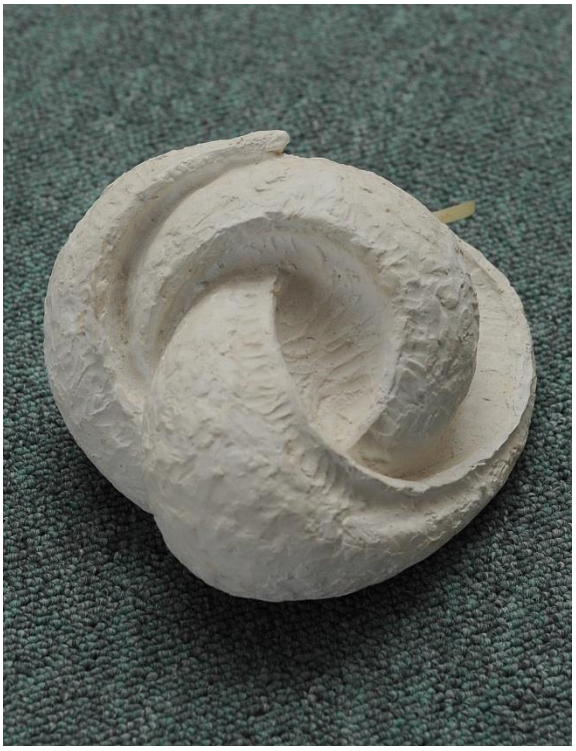
Bugünkü Durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 51x10cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Tok ve dolu kütle iç içe giren, yaprak kıvrımlarını andıran detaylardan oluşmuştur. Alt tarafta genişleyen yaprak formu üst kısımda sivrilerek noktalanmıştır. Pürüzlü bir yüzey verilmiştir (Fotoğraf:46).

Fotoğraf 46. Soyut

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı

- Teknik tanım: Alçı Yontu

- Anlamı: Tok ve dolu kütlelerde dairesel ve sivri hatlar hâkimdir. Zıtlık ile esere hareket katılmıştır. Devinim vardır. Pürüzlü olmayan yüzey sanatçının ışık ve gölge etkisini kuvvetlendirme isteğidir (Fotoğraf:47).

Fotoğraf 47. Soyut Heykel

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:47).

ESERİN ADI **:** Soyut (Simetri)

Katalog No **:** 14

Fotoğraf **:** 48,49

İnceleme Tarihi **:** Ocak2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

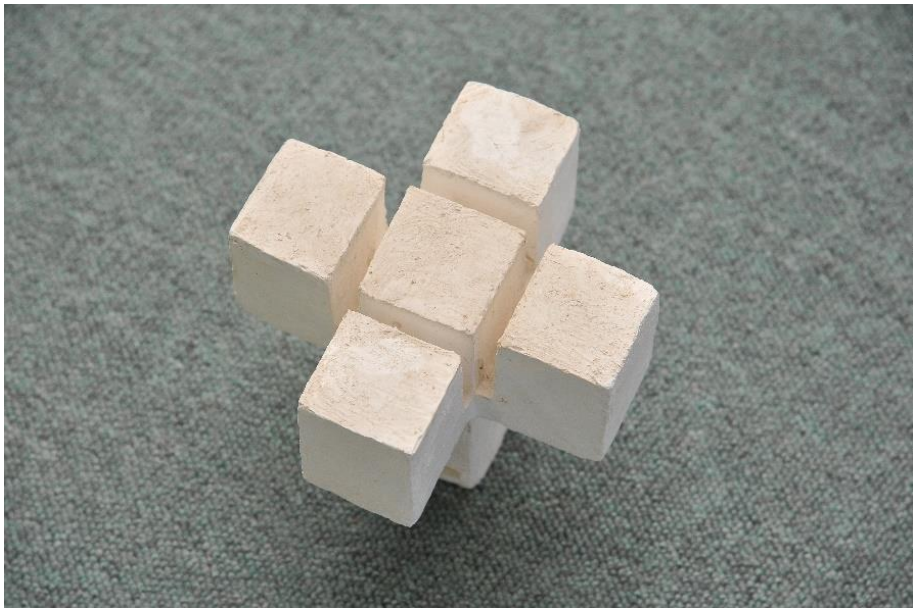
Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:**18x16x17 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Bir dikdörtgen prizma merkezden yukarıya doğru ayrılan dört dikdörtgen kol simetrik bir şekilde yerleştirilmiştir. Kuş bakışı bakıldığında beş kare form oluşmuştur (Fotoğraf:48).

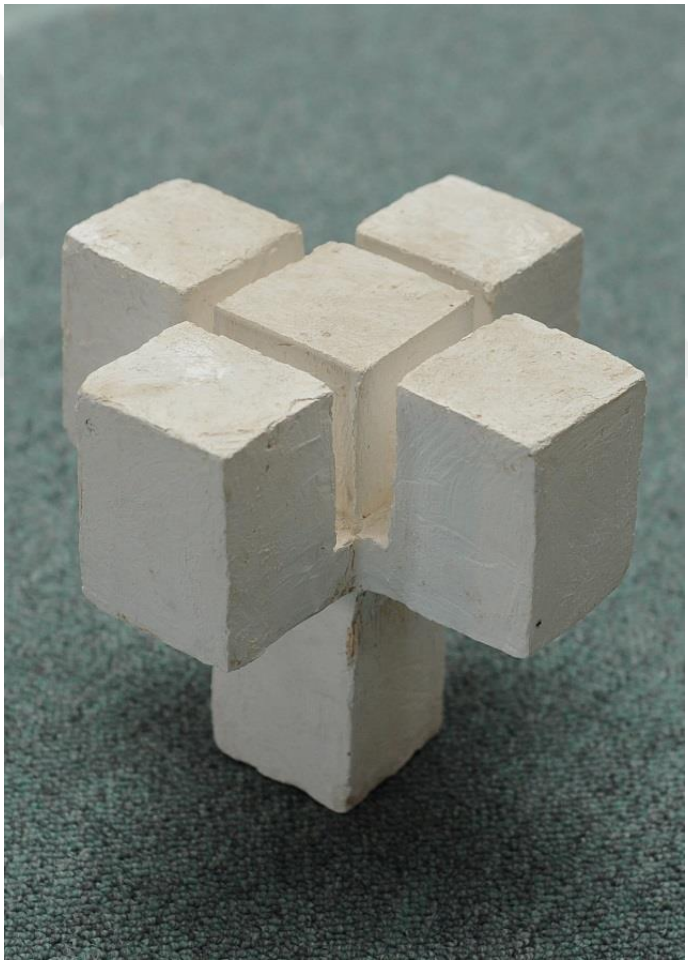
Fotoğraf 48. Soyut (Simetri)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alcı Yontu.

- Anlamı: Kare ve dikdörtgen formlarla oluşturulan eser sanatçının dünyaya farklı bir bakış açısı ile baktığını bize hissettirmektedir. Simetri ve denge hâkimdir. Formlar arasındaki boşluklar ışık ve gölgeyi güçlendirmiştir. Aynı zamanda hafiflik hissi vermektedir. Işığın vurduğu tüm yüzeylerde gölgeler farklı açılardan yansımıştır (Fotoğraf: 49).

Fotoğraf 49. Soyut (Simetri)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:49).

ESERİN ADI **:** Soyut (Boşluk)

Katalog No **:** 15

Fotoğraf **:** 50,51

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 58x48x26 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Elips formun içi sağ ve solda simetrik bir alan kalacak şekilde üst kısmı açık bırakılarak boşaltılmıştır. Boşaltılan kısmın yüzeyi dış yüzeye göre daha pürüzsüzdür (Fotoğraf: 50).

Fotoğraf 50. Soyut (Boşluk)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Boşluk doluluk vardır. Dolu ve tok kütle boşaltılarak hareket verilmiştir. Aşağıdan yukarıya genişleyen ve sonra daralan form sivrilerek noktalanmıştır. Dış yüzeyin daha pürüzlü olması ışık gölge kullanımını etkili kılmıştır. Malzemede kullanılan yöresel taş formun şekil almasını kolaylaştırmıştır. Zemine tam oturmayan form kütlesel etkisine karşın hafiflik hissi uyandırmıştır (Fotoğraf:51).

Fotoğraf 51. Soyut (Boşluk)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:51).

ESERİN ADI **:** Soyut (Doluluk)

Katalog No **:**16

Fotoğraf **:** 52,53

İnceleme Tarihi **:**Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü Durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:**27x17x13 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Asimetrik çizgiler, keskin ve yuvarlak hatların bir arada kullanılması ile oluşturulmuş, zemin ortasına yerleştirilmiş, tok dolu daire şeklinde bir formdan oluşmuştur (Fotoğraf: 52).

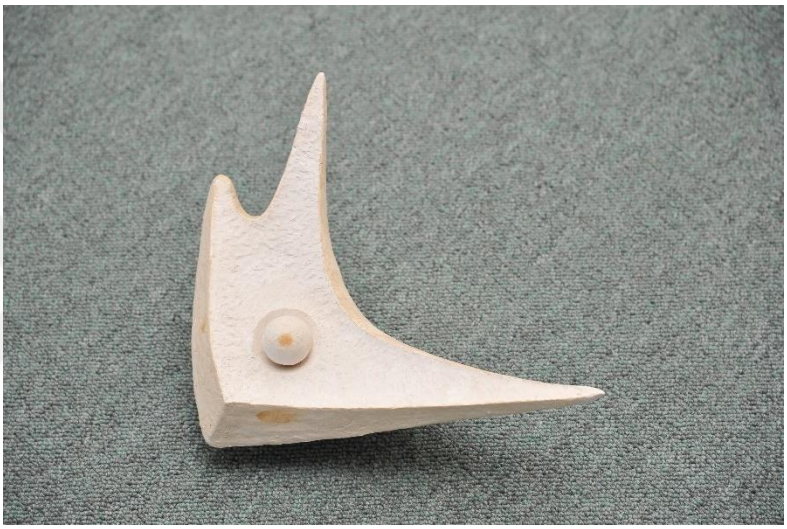
Fotoğraf 52. Soyut (Doluluk)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alcı Yontu.

- Anlamı: Keskin ve yuvarlak hatlar ile hareket verilmiştir. Zeminden dışarı doğru yükselen sivri hatlar sanatçının ruh dünyasının dışa açılma eğilimidir. Boşluk üzerinde yerleştirilen dairesel formla doluluk oluşturulmuştur. Oluşturulan zıtlık hareketi güçlendirmiştir (Fotoğraf: 53).

Fotoğraf 53. Soyut (Doluluk)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:53).

ESERİN ADI **:** Soyut (Kadın Figürü)

Katalog No **:** 17

Fotoğraf **:** 54,55,56

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 53x38x28 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen tok, dolu kütle yükselmiş, içe doğru eğim ile oluşan kuşaklar yılan kuyruğunu andıran bir şekilde sonlanmıştır. Bu yivler merkezde yer alan kadın başının yöresel örtüsünü oluşturmuştur. Taş üzerine cam konularak sehpa olarak kullanılabilir. Alt kısmında 4 oynar teker bulunmaktadır(Fotoğraf:54).

Fotoğraf 54. Soyut (Kadın Figürü)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Yuvarlak hatlar ve yivler ile hareket verilmiştir. İşlevseldir. Yöresel örtüsü altında yüz anatomisi hissedilmiştir (Fotoğraf: 55).

Fotoğraf 55. Soyut (Kadın Figürü)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama. (Fotoğraf:56).

Fotoğraf 56. Soyut (Kadın Figürü)

ESERİN ADI **:** Soyut (Ritim)

Katalog No **:**18

Fotoğraf **:** 57

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 39x10cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen uzun ince zemin üstünden dışa açılan asimetrik sivri hatların bir arada kullanılması ile oluşmuştur (Fotoğraf:57).

Fotoğraf 57. Soyut (Ritim)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Ahşap üstüne alçı.

- Teknik tanım: Karışık (hazır malzeme, yapıştırıcı, boya).

- Anlamı: Asimetrik dizilim ile zıtlık oluşturularak hareketlenmiştir. Sanatçının ruh dünyasının dışa açılma eğilimi olmuştur. Pürüzlü yüzey ışık ve gölgeyi etkin kılmıştır(Fotoğraf:57).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:57).

ESERİN ADI **:** Dörtlü Kompozisyon

Katalog No **:** 19

Fotoğraf **:** 58,59

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi

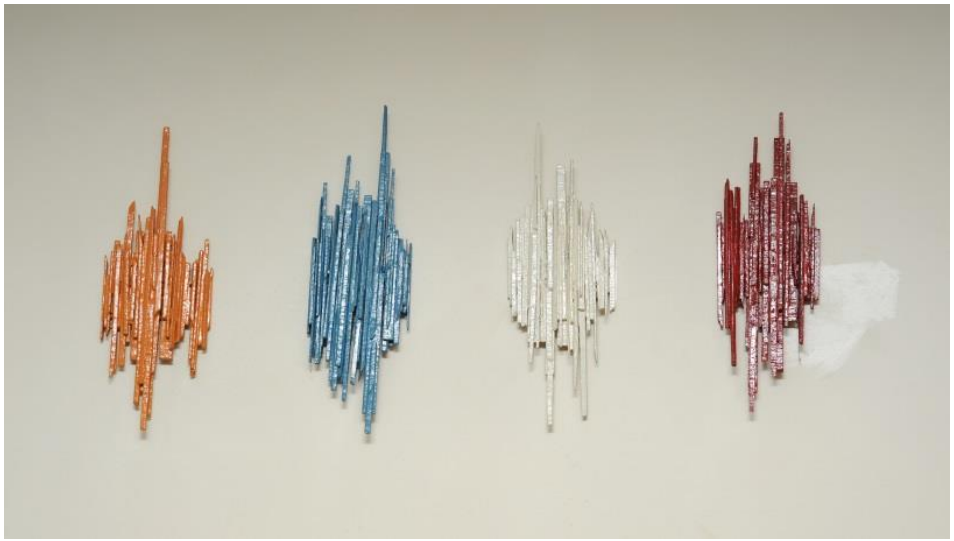
Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 58x20 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Farkı uzunluktaki çubukların aşağı yukarı zıt yönde dizilimiyle, turuncu, mavi, beyaz, kırmızı dört farklı formdan oluşan bir kompozisyondur (Fotoğraf: 58).

Fotoğraf 58. Dörtlü Kompozisyon

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Ahşap, Boya, Yapıştırıcı.

- Teknik tanım: Karışık Teknik (Fotoğraf:59).

- Anlamı: Farklı boyutlardaki çubukları alt alta, üst üste yerleştirerek zıtlık ile oluşan hareket katılmıştır. Sanatçının bakış açısının yansımasıdır. ATAMULU, heykel yaparken farklı teknikler, tarzlar, malzemeler kullanmıştır(Fotoğraf:59).

Fotoğraf 59. Dörtlü Kompozisyon

c. Üslup (Biçimlendirme): Soyutlama (Fotoğraf:59).

ESERİN ADI **:** Soyut (Devinim)

Katalog No **:** 20

Fotoğraf **:** 60,61

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019 (Fotoğraf:61), Ocak 2020 (Fotoğraf:60).

Yeri **:**Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi (Fotoğraf:60).

- Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir (Fotoğraf:61).

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur**.** Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir. (Fotoğraf: 60). 1969-1972 Kültür Parkı ve içerisindeki eserlerin yapım yılı (Fotoğraf:61).

Ölçüleri **:**75x111cm. (Fotoğraf:60), 3m (Fotoğraf:61).

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım:

Hakkı ATAMULU Kültür Parkı için yaptığı eserin maketidir. Silindirik metal bir kaide üstüne yerleştirilmiştir. İç içe küçükten büyüğe yerleştirilen yuvarlak formaların merkezde birleşmesi ve merkezden dışa doğru açılan kısalı uzunlu keskin çizgilerden oluşan borulardan oluşmuştur. Buna ilave form üstüne yerleştirilen silindirik içleri boşaltılmış metal borular ile tamamlanmıştır (Fotoğraf:60).

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş, Metal, Plastik.

- Teknik tanım: Karışık Teknik.

- Anlamı: Kısa ve uzun çubukların bir arada ve art ardına kullanılması esere hareketli bir devinim katmıştır. Dışavurumcu yaklaşım kendisini göstermiştir (Fotoğraf:60). Farklı malzemeleri bütünleştirmiştir.

Fotoğraf 60. Soyut(Devinim)

a. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:60,61).

Fotoğraf 61. Soyut (Devinim)

ESERİN ADI **:** Soyut(Taş)

Katalog No **:** 21

Fotoğraf **:** 62,63

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Üst kısmı kırılarak yok olmuştur. Kaide malzemesinde aşınmalar, oksitlenmeler ve rutubet mevcuttur. Sergilenmektedir.

Tarih **:** 1969-1972

Ölçüleri **: –**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen kaide üzerine yerleştirilmiş yarım daire form vardır. Kaidenin cephesinde kazıma tekniğinde üstte ay ve yıldız dan oluşan Türk bayrağı simgeleri vardır. Sağ alt köşede "Bu Topraklar İçin Toprağa Düşmüş Asker" yazılıdır. (Fotoğraf: 62). Kaidenin diğer cephesinde alta yere paralel uzanan bir kılıç, üstünde miğfer sol baş kısmında boyluca yerleştirilen stilize ağaç yaprağı kazıma tekniğinde tasvir edilmiştir.

Fotoğraf 62. Soyut

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş yontu ve Kazıma (Fotoğraf:63).

- Anlamı: Sanatçı eserini şehitler anısına yapmıştır. Kaide kısmındaki tasvirler konu ile bütünleşmiştir. En üstteki soyut eser ise sanatçının yorumudur.

Fotoğraf 63. Soyut

c. Üslup (Biçimlendirme): Geometrik Soyutlama. (Fotoğraf:63).

ESERİN ADI **:** Soyut (Sonsuzluk)

Katalog No **:** 22

Fotoğraf **:** 64,65

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

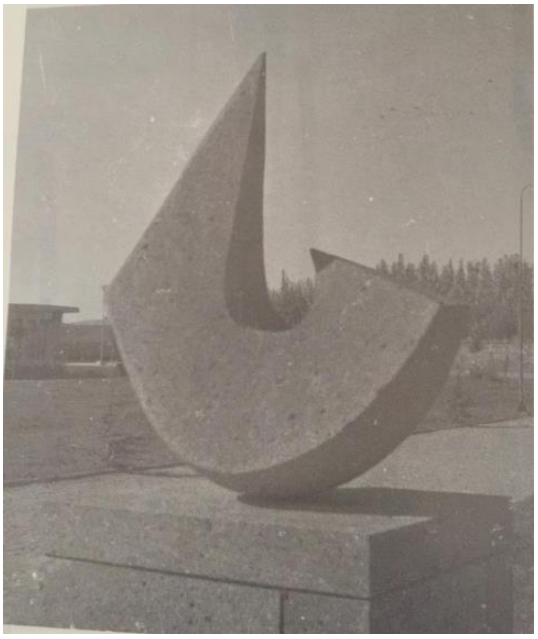
Bugünkü durumu **:** Sergilenmektedir. Eserin yarım daire üstünde sol tarafında yükselerek üçgen oluşturan kısmı kırılır ve yok olmuştur (Fotoğraf: 64). Geriye kalan yarım daireden oluşan kısım ise parçalanmıştır. Bu parçalar belediye tarafından tarihi belli olmayan zamanda onarılmıştır (Fotoğraf: 65).

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:**1,5 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yükseltilmiş kare kaide üstüne yerleştirilen formdur. Altta yarım daire sağ tarafta keskin hatlarla son bulmuştur. Sol tarafta uzayan kısım üçgen bir şekil almıştır (Fotoğraf:64).

Fotoğraf 64. Soyut (Hakkı ATAMULU)

Fotoğraf 65. Soyut

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş.

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Yarım daire formunun içinde boşluk oluşturulmuştur. Böylelikle esere hareket katılmıştır. Zemin ile olan temas en aza indirilmiştir. Yuvarlak hatlar vardır. Simetri vardır(Fotoğraf:65).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:65).

ESERİN ADI **:** Kâinat ve Dünya

Katalog No **:** 23

Fotoğraf **:** 66,67

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Zamanla malzemede oksitlenme ve renk değişiklikleri oluşmuştur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:** 1,5 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Kademeli kare bir kaide üstüne yerleştirilen altta yuvarlak form, üstte yuvarlak formdan ¾ oranında boşaltılmıştır. Altta yarım daire, oluşan boşluk üstüne üçgen form ile incelerek örtülmüştür. Oluşan formun merkezine tok dolu daire formu oturtulmuştur(Fotoğraf:66).

Fotoğraf 66. Kâinat ve Dünya

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: İçi dolu kütle boşaltılmıştır ve ikinci bir dolu kütle eklenerek hareket katılmıştır. Malzeme hâkimiyeti diğer eserlerinde olduğu gibi burada da kendini göstermiştir. En altta dar olan üste doğru genişleyen sonra tekrar daralan form anlayışı vardır(Fotoğraf:67).

Fotoğraf 67. Kâinat ve Dünya

a. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf: 67).

ESERİN ADI **:** Soyut (Denge)

Katalog No **:** 24

Fotoğraf **:** 68,69

İnceleme Tarihi **:** Kasım2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Malzemede oksitlenme, renk değişiklikleri ve dökülmeler görülmüştür. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:** 1.5m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Kare kaide üzerine yerleştirilmiştir. Yuvarlak hatlar iç bükey şekillenerek üstte asimetrik bir biçim almıştır (Fotoğraf:68).

Fotoğraf 68. Soyut (Denge)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Asimetrik form. En üstte iç bükey hatlar ile boşaltılarak iki form oluşturulmuştur. Bu iki form arasında kalan boşlukta ışık ve gölge oluşmuştur. Zeminle teması en aza indirme çabası vardır. Denge vardır. En altta daralan form yukarıya çıkıldıkça genişleyerek en üstte tekrar daralmaktadır (Fotoğraf: 69).

Fotoğraf 69. Soyut (Denge)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:69).

ESERİN ADI **:** Soyut (Üçlü Kompozisyon)

Katalog No **:** 25

Fotoğraf **:** 70

İnceleme Tarihi **:** Kasım2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Malzemede güneş yanıkları vardır. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:** 5 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Daire formlu bir taş zemin üstünde verilmiştir. Sanatçı üçlü kompozisyondan oluşan çalışması, yuvarlak ve keskin hatların iç bükey formda bir arada kullanmasıyla oluşmuştur (Fotoğraf: 70).

Fotoğraf 70. Soyut (Üçlü Kompozisyon)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Metal**.**

- Teknik tanım: Metal Biçimleme.

- Anlamı: Farklı malzeme denemelerine örnektir. Yukarıya doğru sivrilerek noktalanma sanatçının iç dünyasının dışavurumudur. Zeminle temas aza indirgenmiştir. Denge ve simetri vardır. İç bükey form ve kullanılan malzeme ışık ve gölge etkisini arttırmıştır (Fotoğraf: 70).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama.

ESERİN ADI **:** Soyut (Hareket)

Katalog No **:** 26

Fotoğraf **:** 71

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Hava şartları, malzemede ve eserin kaide kısmında kirlenmeler oluşmuştur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:** 1.5 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen incelemesine uzanan metal çubukları kesen dışa açılan sivri hatlardan oluşan dört form dört metal çubuk üstünde farklı yönlere doğru yükselmektedir (Fotoğraf:71).

Fotoğraf 71. Soyut (Hareket)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş bir kaide üzerine metal.

- Teknik tanım: Karışık Teknik.

- Anlamı: Diyagonal yerleşim vardır. Bu yerleşim forma hareket katmıştır.

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama.

ESERİN ADI **:** Soyut (Ritim)

Katalog No **:** 27

Fotoğraf **:** 72

İnceleme Tarihi **:** Kasım2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Mavi boyada dökülmeler gözlemlenmektedir. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:** 6.5m.

Tanım ve özellikleri **:** Farklı açılardan bakıldığında kısadan uzuna doğru dizilen borularla oluşturulan modern soyut bir çalışmadır (Fotoğraf:72).

Fotoğraf 72. Soyut (Ritim)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Metal.

- Teknik tanım: Metal Tekniği.

- Anlamı: Kısadan uzuna ve sonra tekrar uzundan kısaya doğru dizilim ile kazanılan ritim vardır. Kullanılan mavi renk malzeme mekân ile uyum halinde olmuştur (Fotoğraf:72).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:72).

ESERİN ADI **:** Balıklı Çeşme

Katalog No **:** 28

Fotoğraf **:** 73

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019

Yeri **:** İlk yapıldığı yerden kaldırılarak Derinkuyu Kültür Parkı'na getirilmiştir.[257] Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Olumsuz hava şartlarının etkisiyle malzemede zamanla aşınmalar oluşmuştur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **: -**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen bir pano içinde iki bordür arasında üçü paralel yüzleri sola doğru yüzen, diğeri yukarı doğru yüzen dört balıktan oluşmuştur. Balıkların gövde kısımlarında dairesel formlar kullanılırken kuyruk ve yüzgeçlerde sivri hatlar üçgen formlar kullanılmıştır. Balıkların arasında ince uzun stilize edilen bitkiler bulunmaktadır (Fotoğraf 73).

Fotoğraf 73. Balıklı Çeşme

[257] Atamulu, *Yontularım*, 18.

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş(Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Yüksek kabartma (Fotoğraf:73).

- Anlamı: Dekoratif bir çalışmadır. Konu formla uyumludur. Balıkların zıt yönlere doğru ilerlemeleri ve bitkilerin iç bükey bir formla uzanmaları hareket katmıştır (Fotoğraf: 73).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:73).

ESERİN ADI **:** Beşli Soyut çalışma

Katalog No **:** 29

Fotoğraf **:** 74,75

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

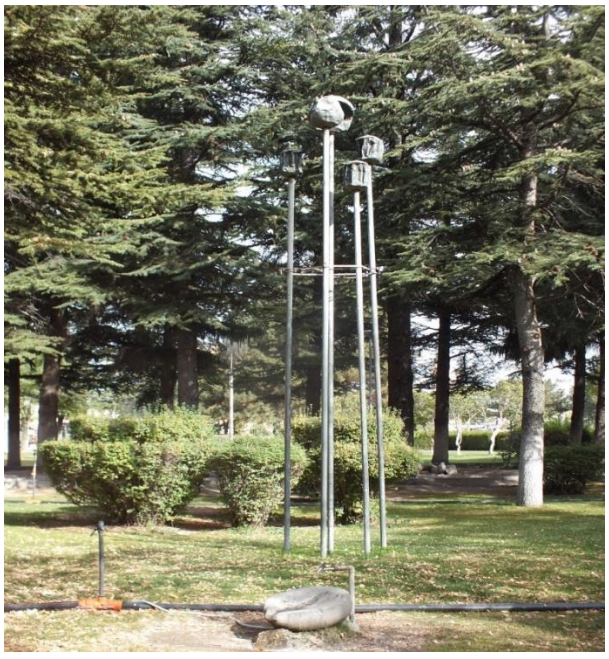
Bugünkü durumu **:** Rüzgâr ve çeşitli dış etkenler ile birbirine çarpan formlarda deformasyon oluşmuştur. Sonraki zamanlarda aralarına metal çubuklar çekilerek birbirlerine çarpmaları önlenmiştir. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **: -**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Uzun borular üzerine yerleştirilen üçü silindir ve ikisi küre şeklindeki beş formdan oluşmuştur (Fotoğraf:74).

Fotoğraf 74. Beşli Soyut çalışma

b- Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Metal.

- Teknik tanım: Metal Tekniği.

- Anlamı: Asimetrik dizilim ile zıtlık oluşturmuştur (Fotoğraf:75). Küre ve silindirik formların bir araya getirilmesiyle oluşan eser sanatçının kompozisyon çalışmalarındandır.

Fotoğraf 75. Beşli Soyut çalışma (Fotoğraf 74'ten detay)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:75).

ESERİN ADI **:** Soyut (Doluluk)

Katalog No **:** 30

Fotoğraf **:** 76-77

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019

Yeri **:** Demirci Mah. Kültür park Sok.3/2 Derinkuyu Kültür Parkı Nevşehir.

Bugünkü durumu **:** Kaide kısmında çatlamalar vardır. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:** 1 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yuvarlak bir zemin üstünde aşağıdan yukarıya doğru dört kademeden oluşmuştur. Orta kısım, alt ve en üste göre daha geniş tutulmuştur. Yere paralel belli aralıklarla çekilen üç kuşak ile dört bölümden oluşmuştur (Fotoğraf: 76).

Fotoğraf 76. Soyut (Doluluk)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş(Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Geometrik formlu tok dolu kütle sanatçının iç dünyasını yansıtmıştır. Kuşaklar hareket katmış, ışık ve gölge etkisini arttırmıştır (Fotoğraf:77).

Fotoğraf 77. Soyut (Doluluk)

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:77).

ESERİN ADI **:** Soyut (Taş Kaide)

Katalog No **:** 31

Fotoğraf **:** 78

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **: -**

Bugünkü durumu **:** Sağlığında İstanbul'da açılan bir sergide satılmıştır.[258]

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 60cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Kare bir kaide üstünde yerleşen dikdörtgen metal malzeme iç bükey hareketle spiral bir forma dönüşmüştür (Fotoğraf: 78).

Fotoğraf 78. Soyut

[258] *Halis Atamulu ile Görüşmeler,* Kayseri 2020.

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş kaide üstüne metal.

- Teknik tanım: Metal Tekniği.

- Anlamı: Spiral form ile devinim kazanmıştır. Metal malzeme ve pürüzsüz parlak hatlar ışık etkisini arttırmıştır (Fotoğraf: 78).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf: 78).

ESERİN ADI **:**Soyut (Hafiflik)

Katalog No **:** 32

Fotoğraf **:** 79

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** -

Bugünkü durumu **:**Sağlığında İstanbul'da açılan bir sergide satılmıştır.[259]

Tarihlendirme **:**1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:**60cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen kaide üstüne yerleşir. İki parça inceltilmiş metal, kaide kısmında bir noktada birleşmiştir. Üst kısmında ise her biri iç bükey oluşturan form bulunmaktadır (Fotoğraf:79).

Fotoğraf 79. Soyut

[259] *Halis Atamulu ile Görüşmeler*, Kayseri 2020.

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş kaide metal form.

- Teknik tanım: Metal Tekniği.

- Anlamı: Asimetrik dizilim ile zıtlık oluşturularak hareketlenmiştir. Zeminle temas en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Hafiflik hissi uyandırarak hareket kazandırılmıştır. Dikdörtgen bir kaide üstüne yerleştirilmiştir. Sanatçının ruh dünyasının dışa açılma eğilimidir. Pürüzsüz, parlak, metal malzemede ışık etkisini güçlendirmiştir. Sanatçının diğer çalışmalarında kullandığı zeminden yukarıya doğru genişleyen ve en üstte tekrar incelerek noktalanan form bu çalışmasında da görülmüştür (Fotoğraf:79).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama.

ESERİN ADI **:** Soyut (Metal Tekniği)

Katalog No **:** 33

Fotoğraf **:** 80

İnceleme Tarihi **:** Kasım2020

Yeri **: -**

Bugünkü durumu **:** Sağlığında İstanbul'da açılan bir sergide satılmıştır.[260]

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:** 60cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen kaide üstüne yerleştirilmiştir. Zemine iki noktayla bağlantısı sağlanan form ilk olarak genişlemiş, ardından iç bükey oluşturarak üst kısımda sivrilerek birleşmiştir (Fotoğraf:80).

Fotoğraf 80. Soyut

[260] *Halis Atamulu ile Görüşmeler,* Kayseri 2020.

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş kaide metal form.

- Teknik tanım: Metal tekniği.

- Anlamı: Simetri ve denge hâkimdir. İçbükey form, esere hareket katmıştır. Sanatçının malzemeye hâkimiyeti kendini göstermiştir. Pürüzsüz yüzeyde ışık oluşturulmuştur (Fotoğraf:80).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:80).

ESERİN ADI **:** Soyut (Boşluk)

Katalog No **:** 34

Fotoğraf **:** 81

İnceleme Tarihi **:** Kasım 2019

Yeri **:** Esentepe Mah. Şehit Ali Güven Cad. No:50 Derinkuyu-Nevşehir. Hakkı ATAMULU'nun Derinkuyu'daki evinin bahçeye bakan dış cephe duvarında.

Bugünkü durumu **:** Taş malzemede renk değişikliği ve kirlenmeler mevcuttur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 sonrası. Yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak sanatçı, 1970'lerden sonra soyut çalışmalara yönelmiştir.

Ölçüleri **:-**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Silindirik kütlenin bir kısmının içi boşaltılmıştır. Zeminde yükselerek genişleyen form en üstte tekrar sivrilerek incelmiştir (Fotoğraf:81).

Fotoğraf 81. Soyut (Boşluk)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş(Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Tok ve dolu asimetrik kütle boşaltılarak hareketlendirilmiştir. Güneyde dar form kuzeye doğru genişlemiş ve kuzeyde tekrar daralma eğilimi ile sonlanmıştır (Fotoğraf:81).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:81).

3.2. Figüratif Heykel Örnekleri

ESERİN ADI **:** Balerin

Katalog No **:** 35

Fotoğraf **:** 82,83,84

İnceleme Tarihi **:** Ocak 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 38x90x24 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yan profilden verilen kadın figürü kalçadan aşağısı bulunmamaktadır. Saçlar taralı ve arkadan topludur. Alnın üstüne düşen kâkülü bulunmaktadır. Göz kısmı çukur, yüzde oval bir boşluk vardır. Uzatılan boyun ve kollar normal ölçülerin üstündedir. Uzatılan el parmakları zeytin yaprağına dönüşmüştür (Fotoğraf: 82).

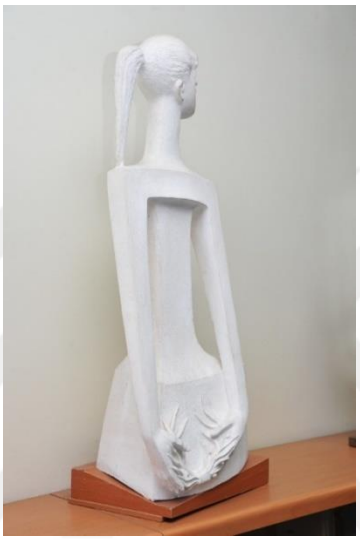
Fotoğraf 82. Balerin

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Ahşap kaide üzerine alçı.

- Teknik tanım: Alçı Döküm.

- Anlamı: Dikdörtgen boyun, omuz, kalça kübik tarzı vurgulanmıştır. Gövde kısmına vurgu yapılmıştır (Fotoğraf: 83). Zeytin yaprağına dönüşen parmaklar barışı simgelemektedir.

Fotoğraf 83. Balerin

c. Üslup (biçimlendirme) **:**Figüratif Yorumlama (Fotoğraf: 84).

Fotoğraf 84. Balerin

ESERİN ADI **:** Kadın Büstü

Katalog No **:** 36

Fotoğraf **:** 85,86,87

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi (Fotoğraf: 85,86).

-Esentepe Mah. Şehit Ali Güven Cad. Sok. No:50 Derinkuyu - Nevşehir. Hakkı ATAMULU'nun Derinkuyu'da bulunan evinin bahçesi (Fotoğraf.87).

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 48x60x30 cm (Fotoğraf.85,86)

Tanım ve özellikleri:

a. Genel Tanım: Göğüs kısmından üstü sanatçı tarafından vücudundan ayrılarak Erciyes Üniversitesi'ndeki sanatçı evine bağışlanmıştır. Üstü kadın büstüdür. Yan profilden verilen kadın figüründe kapalı gözler, yüzde oval boşluk, kemerli burun, alt çene önde onu örten dudaklar vardır (Fotoğraf: 85,86).

Fotoğraf85. Kadın Büstü, Fotoğraf86. Kadın Büstü (Farklı açıdan)

Kadın büstünün gövde kısmı dikdörtgen bir kaide üstündedir. Omuzdan aşağısı verilidir. Sol ayak önde sağ ayak geridedir. Kollar aşağıya doğru dik bir şekilde uzanmaktadır. Eller ortada zeminden bel hizasına kadar yükseltili stilize edilen yaprakların üstünde birleşmiştir (Fotoğraf:87).

Fotoğraf 87. Kadın Büstünün Gövde Kısmı Karşı Cepheden Görünüş

b- Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Yanda toplanmış saç, uzatılmış boyun ve yuvarlak göğüslerde kübik tarz kendisini göstermiştir. Toplanan saçların alt kısmı boşaltılmıştır (Fotoğraf:85,86).Vücut rahat bir duruş içerisinde verilmiştir. Dikdörtgen gövde kare formlu kalça ile geometrik formlar vardır (Fotoğraf:87).

Esere baş ve gövde bir bütün olarak bakıldığında kütlesellik kendini göstermektedir (Fotoğraf: 85,86,87).

a. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

ESERİN ADI **:** Kadın Başı Rölyefi

Katalog No **:** 37

Fotoğraf **:** 88

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 30x41 cm.

Tanım ve özellikleri:

a. Genel Tanım: Profilden verilen kadın büstünün saçları önden perçem oluşturmaktadır. Figür, yana doğru düzgünce taranan saçlar, yuvarlak yüz ve kalın boyuna sahiptir. Baş kısmında yağlı boya paleti giysilidir.(Fotoğraf:88).

Fotoğraf 88. Kadın Başı Rölyefi

b- Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Yontu.

- Anlamı: Geometrik soyutlama ile monotonluktan sıyrılmıştır. Sanatçı, kadınve palet arasında bir bağlantı kurmuştur. Yeni devlet ideolojisini yansıtan veSanayi-i Nefise mektebinin karma eğitime geçmesi ile kadının sanatta edindiği rolü yansıtmıştır (Fotoğraf:88).

c. Üslup (Biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:88).

ESERİN ADI **:** Kadın Başı

Katalog No **:**38

Fotoğraf **:** 89,90

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

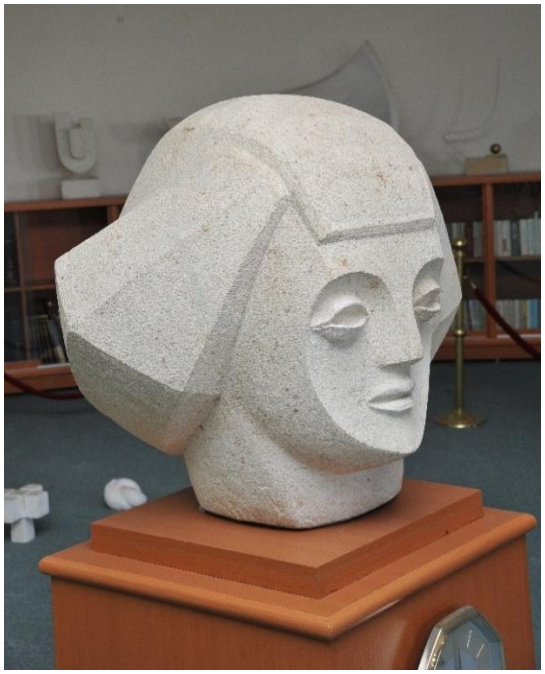
Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**74x75x66cm.

Tanım ve özellikleri :

a. Genel Tanım: Yuvarlak yüz, yuvarlak çukur göz, yüzde oval boşluk boynun yarısına kadar kademelendirilen saç, alın kısmına uzanan kakülde keskin hatlar bulunmaktadır (Fotoğraf: 89).

Fotoğraf 89. Kadın Başı

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Sağ ve sol yanda üçgen prizmalardan oluşan saçlar alın kısmında doğrusal yere paralel keskin hatlı perçem ile geometrik soyutlamaya gidilmiş. Bu yönüyle Mısır Kafra Heykel ve Sfenks ile benzerlik göstermektedir (Fotoğraf:90).

Fotoğraf 90. Kafra Heykel ve Sfenks[261]

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama

[261] http://arkeopolis.com/gize-piramitleri-ve-buyuk-gize-sfenksi/ (Erişim Tarihi:28.04.2020).

ESERİN ADI **:** Hakkı ATAMULU Büstü

Katalog No **:** 39

Fotoğraf **:** 91,92,93

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 22x50x80 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Sanatçının kendi büstüdür. Başının üstüne yerleşen dairesel formlu ponponlu bere bulunmaktadır. Saçlarının bir kısmı beresinin altında kalır, gözüken kısmı ise yana doğru muntazam bir şekilde taralıdır. Bakışlar aşağıda dişeler hafif gözükür şekilde verilmiştir. Yüz ve kulaktaki kıvrımlarverilmiştir. Yüzün hareketi hâlinde göz ve dudak çevresinde oluşan çizgiler, çene ve yanaklarda oluşan gamzeler verilmiştir (Fotoğraf:91).

Fotoğraf 91. Hakkı Atamulu Büstü

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz.

- Teknik tanım: Bronz Döküm.

- Anlamı: Yüz anatomisi gerçeğe yakın verilmiştir. Bronz malzeme, pürüzsüz hatlar ışığın düşüş açısı sanatçı tarafından verilmesini sağlamıştır (Fotoğraf:92). Cumhuriyet Dönemi sanatçıları sık sık büst yapmışlardır.

Fotoğraf 92. Hakkı Atamulu Büstü

c. Üslup (Biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:93).

Fotoğraf 93. Hakkı ATAMULU Büstü

ESERİN ADI **:** Atatürk Büstü

Katalog No **:** 40

Fotoğraf **:** 94,95,96

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

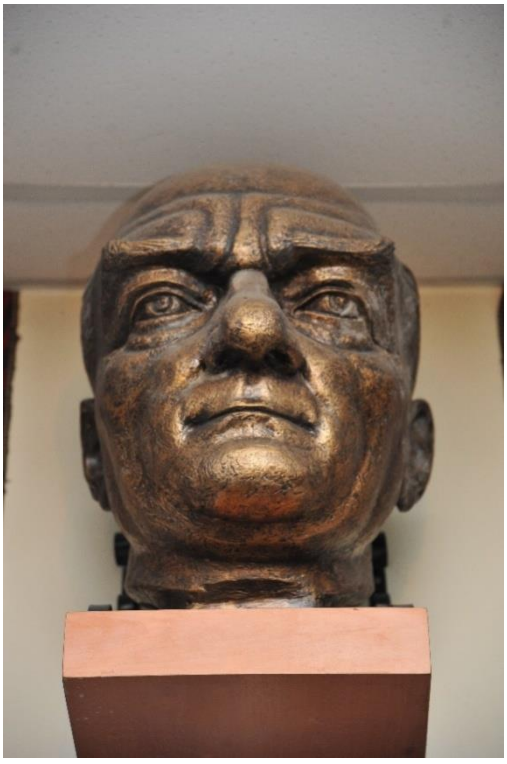
Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Atatürk saçları arkaya doğru taralı, yüzündeki çizgiler ile, kaşlar yukarı kavisli bakışlar ileri doğru verilmiştir(Fotoğraf:94).

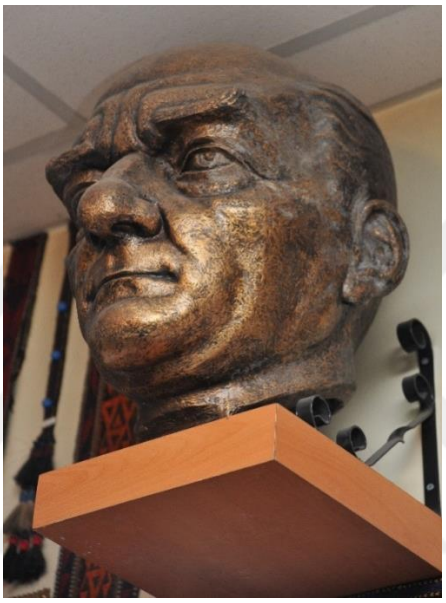
Fotoğraf 94. Atatürk Büstü

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı, Bronz.

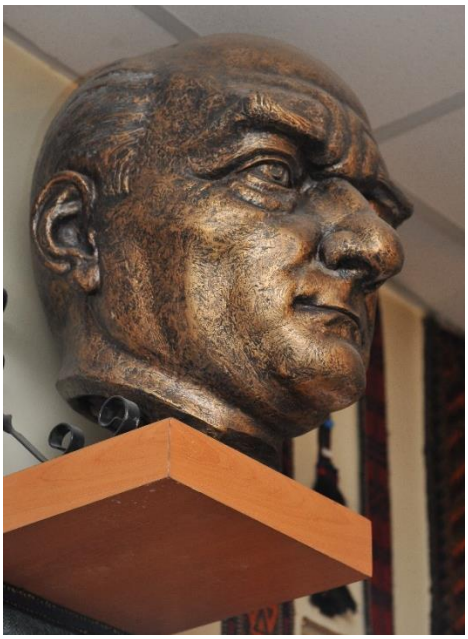
- Teknik tanım: Bronz patine.

- Anlamı: Anatomik yüz hatları verilmiştir. Dingin bir yüz, ifadesi vardır. Malzeme ışığın etkisini arttırmış, etkiyi güçlendirmiştir. Plastik değerler izleyiciyi etkilemiştir. Atatürk devletin imgesi olarak halka ulaşmıştır (Fotoğraf:95).

Fotoğraf 95. Atatürk Büstü

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:96).

Fotoğraf 96. Atatürk Büstü

ESERİN ADI **:** Ayakta Kadın Figürü

Katalog No **:** 41

Fotoğraf **:** 97,98,99

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 23x64x14 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Saçlar taranmış ve arkada toplanarak at kuyruğu yapılıdır. Sol kol yanda vücuda paralel sol el parmaklar ayrık yere paralel, sağ kol dirsekten bükülerek belde, sağ avuç içi dışa dönük, sol ayak sağ ayaküstünde kalça sağ tarafa kaydırılarak rahat bir duruş verilmiştir(Fotoğraf:97).

Fotoğraf 97. Ayakta Kadın Figürü

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Döküm, Bronz Patine.

- Anlamı: Uzun vücut, dikdörtgen kare üçgen formlar kullanılmıştır. Orantılı vücut hatları olsa da stilize edilmiştir. Kübik etkisi vardır. Figür rahat ve zarif bir duruş içerisinde verilmiştir (Fotoğraf:98).

Fotoğraf 98. Ayakta Kadın Figürü

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif yorumlama (Fotoğraf:99).

Fotoğraf 99.Ayakta Kadın Figürü

ESERİN ADI **:** Balerin

Katalog No **:** 42

Fotoğraf **:** 100,101,102

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**27x52x15cm.

Tanım ve özellikleri:

a- Genel Tanım: Yuvarlak bir kaide üstünde kadın figürüdür. Saçlar topuz yapılıdır. Solyöne yere doğru paralel uzanan kol ve baş sol tarafa çevrilidir. Sağ el dirsekten zarifçe bükülerek yukarı kaldırılmıştır. Sol bacak dizden bükülerek ayak parmakları ile sağ bacağa temas etmiştir (Fotoğraf:100).

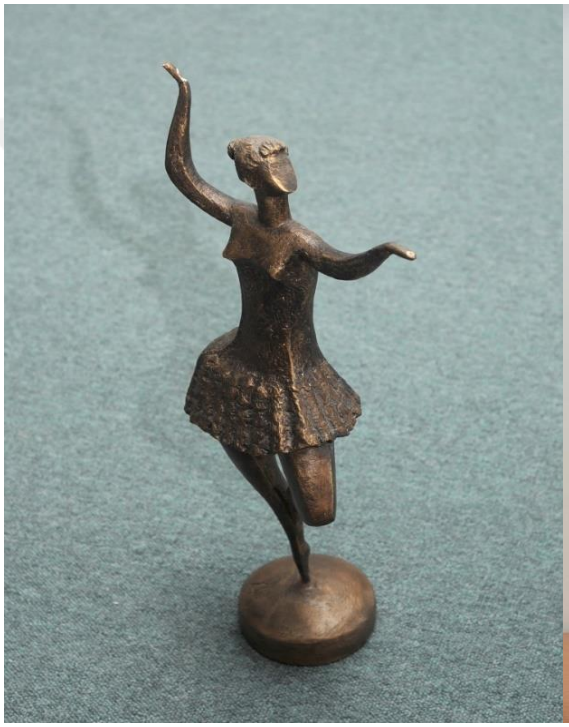
Fotoğraf 100. Balerin

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı döküm, Bronz patine.

- Anlamı: Kübik etki, diyagonal duruş, denge ve stilize edilme kendisini göstermiştir. Balerin zarif bir duruş içerisindedir. Üzerine giydiği etek boyuna derinlik verilerek hareketlendirilmiştir (Fotoğraf:101).

Fotoğraf 101. Balerin Fotoğraf 102. Balerin (farklı açıdan)

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

ESERİN ADI **:** Disk Atan Adam

Katalog No **:** 43

Fotoğraf **:** 103,104

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:-**

Ölçüleri **:**44x63x23cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen bir kaidenin üstündedir. Çıplak olarak tasvir edilen genç erkek figürü, sağ bacağı doksan derecelik bir açı ile diz kapağından bükülerek sağ ayağı yere paralel basmaktadır. Sol bacağı diz kapağından bükülü ve sol bacağından destek almıştır. Sol kol sol ayak baldırı ile paralel uzanan sol el yumruk yapılıdır. Sağ el vücudunun gerisinde başının üstüne temas hâlinde Atatürk rölyefli bir disk tutma pozisyonundadır. Baş, sol tarafa çevrili; bakışlar, sol tarafa yöneliktir (Fotoğraf:103).

Fotoğraf 103. Disk Atan Adam

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Döküm.

- Anlamı: Gövde kısmında vücut anatomisi verilir. Sanatçının eserlerine hâkim keskin hat ve ışık burada da kendisini göstermektedir (Fotoğraf:104).

Fotoğraf 104. Disk Atan Adam

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

ESERİN ADI **:** Erkek Figürü

Katalog No **:**44

Fotoğraf **:** 105,106,107

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

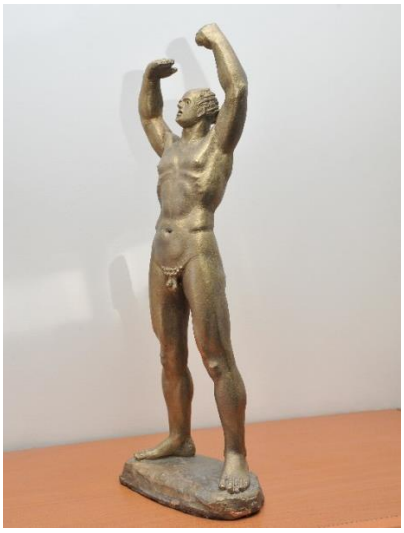
Ölçüleri **:**20x55x12 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Saçlar geriye taralı, sağ eli doğrultusunda sabitlenmiştir. Ayakta, ayakları iki yanda açık, kollar yukarıda başının üstüne doğru, sol eliyle yumruk yapmış, sağ kol dirsekten hafif bükülü ve sağ el parmakları bitişik yere paralel uzanmıştır. Anatomik vücut hatları verilmiştir (Fotoğraf:105,106).

Fotoğraf 105. Erkek Figürü

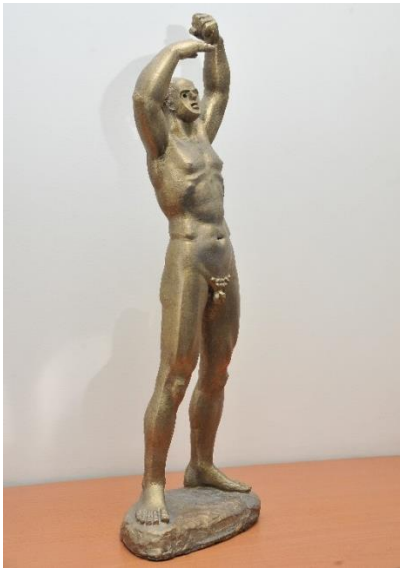
Fotoğraf 106. Erkek Figürü (farklı açıdan)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı

- Teknik tanım: Alçı Döküm, Bronz Patine

- Anlamı: Yüzde ifade vardır. Alçı üzeri boyanarak ışığın dağılım etkisi arttırılmıştır. Anatomik vücut hatları ile detay verme isteği görülmüştür. Yüz kısmında az da olsa soyutlama vardır. Gelenekçi bakış açısı ile Belling etkisindedir (Fotoğraf:107).

Fotoğraf 107.Erkek Figürü

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif yorumlama

ESERİN ADI **:** Oturan Kadın

Katalog No **:** 45

Fotoğraf **:** 108,109,110

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

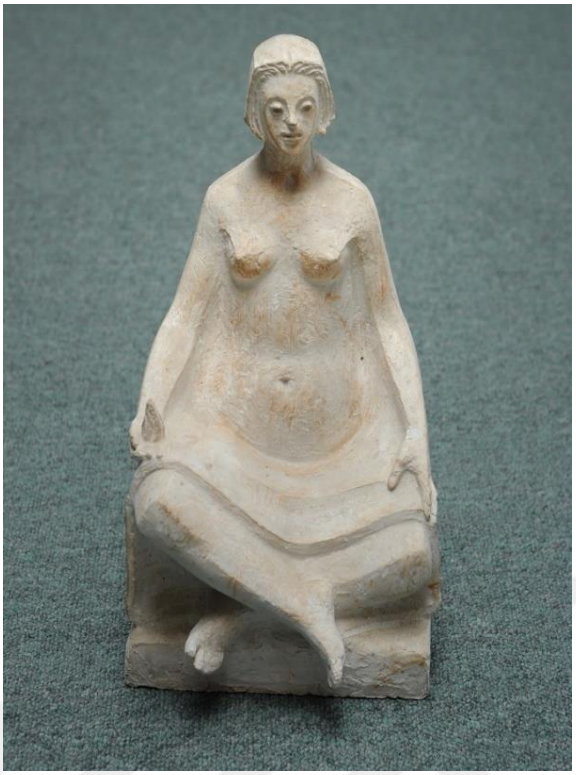
Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 22x36x19cm.

Tanım ve özellikleri :

a. Genel Tanım: Dikdörtgen bir kaide üstünde kadın figürüdür. Saçlar kulakları kapatacak şekilde küt ve ortadan ikiye ayrılarak taralı, yuvarlak yüz ve gözler vücudun üst kısmı çıplak olarak diyagonal şekilde bağdaş kurar ve oturur şekilde verilmiştir. Figürün bel kısmından altı bir örtü ile örtülüdür. Örtünün kademeleri yansıtılmıştır. Sol avuç içi yukarı ya dönük ve açık sağ el sağ bacağını tutar şekilde tasvir edilmiştir (Fotoğraf:108).

Fotoğraf 108.Oturan Kadın

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Döküm.

- Anlamı: Saçlar, göğüs uçları, göbek deliği el, ayak ve parmaklarda detay verme isteği görülmektedir. Dengeli bir deformasyon vardır. Diyagonal bir duruş içerisindedir (Fotoğraf:109).

Fotoğraf 109. Oturan Kadın

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:110).

Fotoğraf 110. Oturan Kadın

ESERİN ADI **:** Flüt Çalan Genç

Katalog No **:** 46

Fotoğraf **:** 111,112,113

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**14x33x23cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Kıvırcık saçlar, inceltilen kol ve bacaklar bulunmaktadır. Sol bacak sağ bacağın üstüne atılı diyagonal hareket hâlindedir. Dikdörtgen prizma bir tabure üstüne oturan genç erkek, flüt çalmaktadır (Fotoğraf:111).

Fotoğraf 111. Flüt Çalan Genç

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

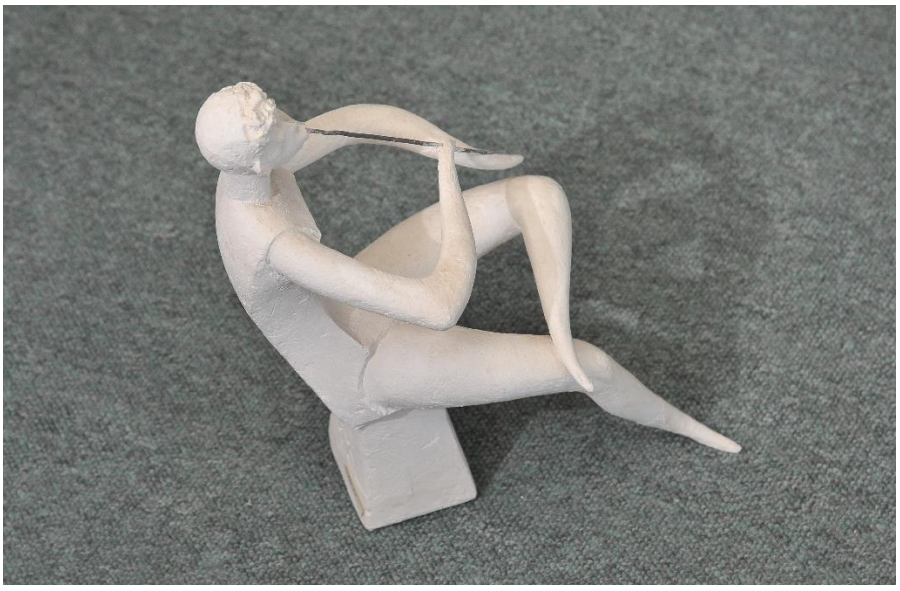
- Teknik tanım: Alçı Döküm.

- Anlamı: Stilize edilmiş bir çalışmadır. Rahat bir duruş içinde tasvir edilmiştir. Gövde kısmındaki iç bükey form, diyagonal duruş ifadeye hareket katar. Boşluk doluluk oluşturulmuştur. Işık gölge etkisi kendisini göstermiştir(Fotoğraf:112).

Fotoğraf 112. Flüt Çalan Genç

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif yorumlama (Fotoğraf:113).

Fotoğraf 113. Flüt Çalan Genç

ESERİN ADI **:** İkili Kompozisyon

Katalog No **:** 47

Fotoğraf **:** 114,115,116

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**70x90x44cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen bir zemin üstüne yana yana ayakta iki figür sağ kolları bitişik olarak verilmiştir. Bakışları sola ve yukarı doğrudur. Aynı yöndedir. Figürlerden soldaki saçı topuz yapılı sol eliyle barışı simgeleyen güvercin tutmakta sağ taraftaki figür eli yana doğru, avuç içi açık yere bakmakta, uzun boyun uzun bacaklar ile tasvir edilmiştir (Fotoğraf:114).

Fotoğraf 114. İkili Kompozisyon

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz

- Teknik tanım: Bronz Döküm

- Anlamı: İkili kompozisyonun bakışlarında ifade ve duruşlarında zarafet hissedilmektedir. Kübik etki kendini göstermektedir. Boşluk ve doluluk ilişkisi verilmiştir. Simetri vardır (Fotoğraf:115).

Fotoğraf 115. İkili Kompozisyon

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:116).

Fotoğraf 116. İkili Kompozisyon

ESERİN ADI **:** Oturan Adam

Katalog No **:** 48

Fotoğraf **:** 117,118,119,120

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 25x38x20 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen bir kaide üstündedir. Prizma bir tabure üstünde başı, boynu ve kolları öne doğrudur. İçe doğru kıvrımlı beden bacaklar öne doğru diz kapaklarından oturuş pozisyonu içerisinden kırılarak içe doğru eğilmiş bir şekilde verilmiştir. Uzun vücut uzun bacaklar kol ve bacaklarda keskin çizgiler göze çarpmaktadır (Fotoğraf:117).

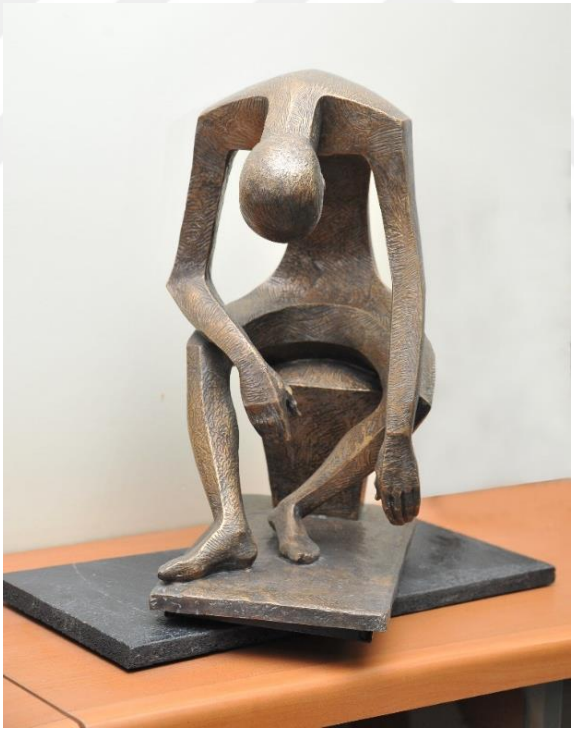
Fotoğraf 117. Oturan Adam

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz.

- Teknik tanım: Bronz Döküm.

- Anlamı: Bedenin içe bükülü hali insanın iç dünyasına kapanmasını temsil etmektedir. Ekspresyonizm döneminin özelliğidir. Bu sanat eğilimi Almanya'da etkisini gösteren bir eğilimdir. Eğitim aldığı Belling de Kasım grubu adıyla toplanan sanatçılar arasındadır. Rönesans döneminden bu yana temel alınan insan vücudundaki oran, güzel olma, mimiklerde ki ifade gibi geleneksel kurallar bir tarafa bırakılmıştır. Kübik etki diğer heykellerinde olduğu gibi burada da gözlemlenmektedir. Farklı biçim arayışları doğrultusunda dikdörtgen kaide üzerine ikinci bir hareketli dikdörtgen kaide oturtulmuş ve esere hareket kazandırılmıştır(Fotoğraf: 118).

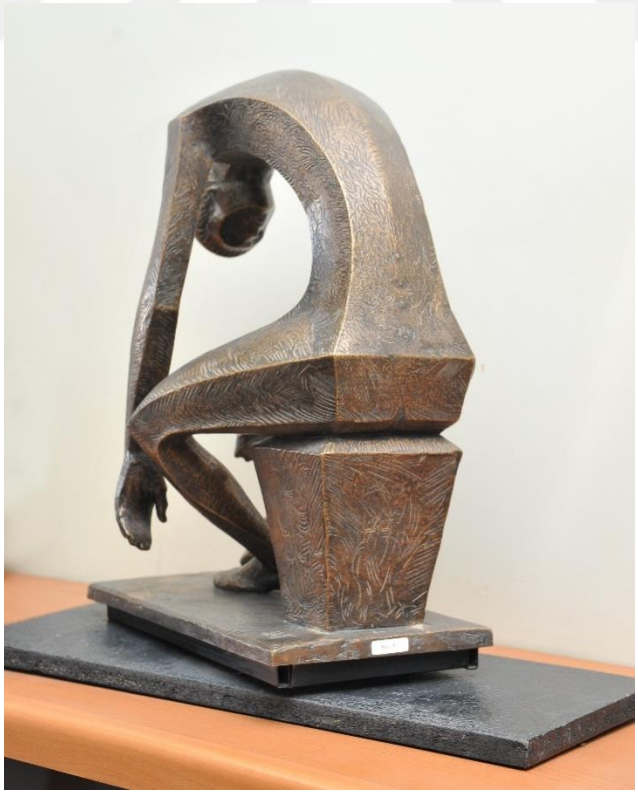
Fotoğraf 118. Oturan Adam

Cumhuriyet Dönemi heykel sanatçılarından Yavuz Görey'in benzer bir çalışması vardır (Fotoğraf:119).

Fotoğraf 119.Kompozisyon[262]

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:120).

Fotoğraf 120. Oturan Adam

[262] http://www.artnet.com/artists/yavuz-gorey/composition (Erişim Tarihi:30.03.2020).

ESERİN ADI **:** İplik Eğiren Kadın

Katalog No **:** 49

Fotoğraf **:** 121,122,123

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 19x43x12 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yöresel kıyafetler içerisindedir. Başı sola doğru sol el yukarda sağ el aşağıda iplik tutmaktadır. Bacaklarda kare form kullanılmıştır (Fotoğraf:121).

Fotoğraf 121. İplik Eğiren Kadın

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı

- Teknik tanım: Alçı döküm, Bronz Döküm, hazır malzeme ile oluşan Karışık Teknik.

- Anlamı: Yuvarlak bir kaideye tok dolu basan figür detaylarla hareketlendirilmiştir. Elbisenin altından anatomi hissedilmektedir. Olağan vücut şekli dışında geometrik formlar kullanılmıştır. Kübik etkisi kendisini göstermektedir (Fotoğraf:122).

Fotoğraf 122. İplik Eğiren Kadın

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:123).

Fotoğraf 123. İplik Eğiren Kadın

ESERİN ADI **:** Proje

Katalog No **:** 50

Fotoğraf **:** 124,125,126

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 32x42x22cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Ankara Anıtkabir'de yaslı yol için yarışmaya katılan projedir. Üç figür ayakta verilir. Ortadaki ve sağdaki kadın diğeri erkek figürüdür. Ortadaki figür yöresel kıyafetler içindedir. Kollarını sağ ve sol yönde açık avuç içleri yukarı dönüktür. Soldaki kadın figürü saçlar arkada topuz yapılıdır. Üç figüründe sağ ayakları birer adım öndedir (Fotoğraf:124).

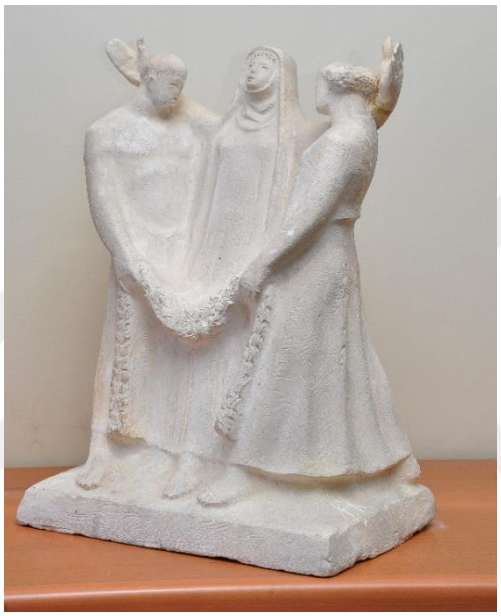
Fotoğraf 124. Proje

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Döküm.

- Anlamı: Ortada yöresel kıyafetler içerisinde verilen kadın figürünün örtüsünde hareketlendirme çabası vardır. Anatomik hatlara vurgu yoktur. Deformasyon vardır. Üç figür arasında kütlesellik görülmektedir.(Fotoğraf:125).

Fotoğraf 125. Proje

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif yorumlama (Fotoğraf:126).

Fotoğraf 126. Proje

ESERİN ADI **:** Stilize Kadın Figürü

Katalog No **:** 51

Fotoğraf **:** 127,128,129

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**32x21 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Kadın figürü oturur vaziyet içerisindedir. Saçlar taralı ve topuz yapılı, göz kısmı çukur, yüzde oval bir boşluk bulunmaktadır. Anatomik vücut hatlarında detay yoktur. Sivrilen kol ve bacaklar vardır. Kollar vücuda oranla daha uzundur (Fotoğraf:127).

Fotoğraf 127. Stilize Kadın Figürü

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Döküm.

- Anlamı: Geometrik formlar vardır**.** Stilize edilen, el ve ayaklar sivriltilerek sonlanmıştır. Diyagonal duruş vardır. Rahat bir duruş içerisinde verilmiştir (Fotoğraf:128).

Fotoğraf 128. Stilize Kadın Figürü

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama(Fotoğraf:129).

Fotoğraf 129. Stilize Kadın Figürü

ESERİN ADI **:** Saz Çalan Kadın

Katalog No **:** 52

Fotoğraf **:** 130,131,132

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

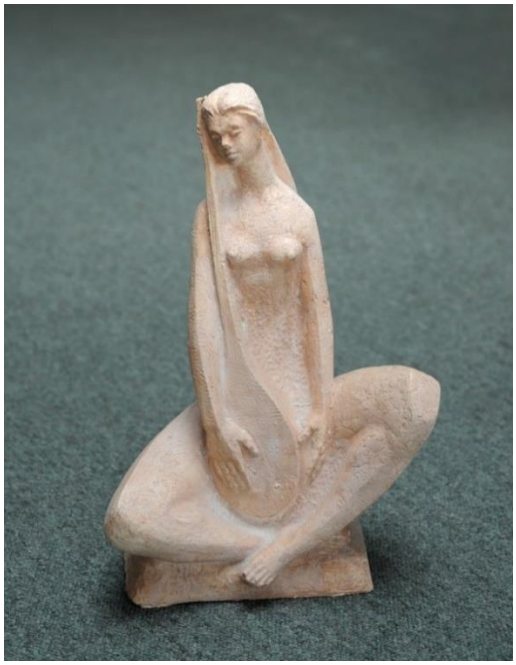
Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 27x39x13 cm.

Tanım ve özellikleri:

a. Genel Tanım: Dikdörtgen kaide üstündedir. Oturur vaziyette kadın figürü kolu ve sağ eliyle tutuğu sazı başıyla destekler şekilde diyagonal duruş içinde oturmuştur. Taralı ve sırtına uzanmış saçları ile sol kol arasına aldığı sazı tutmaktadır (Fotoğraf:130).

Fotoğraf 130. Saz Çalan Kadın

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı.

- Teknik tanım: Alçı Döküm.

- Anlamı: Profilden verilen yüz ifadesinde dinginlik hâkimdir. Anatomik vücut hatları verilmiştir. Uzun kollar, uzun bacaklar, uzun boyun görülmektedir. El ve ayak parmaklarında verilen detaylar vardır. Deformasyon görülmektedir. Aşağıda genişleyen yukarı doğru daralan ve en üstte tekrar daralan form mevcuttur (Fotoğraf:131).

Fotoğraf 131. Saz Çalan Kadın

c. Üslup (Biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:132).

Fotoğraf 132. Saz Çalan kadın

ESERİN ADI **:** Uzanmış Kadın

Katalog No **:** 53

Fotoğraf **:** 133,134,135

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

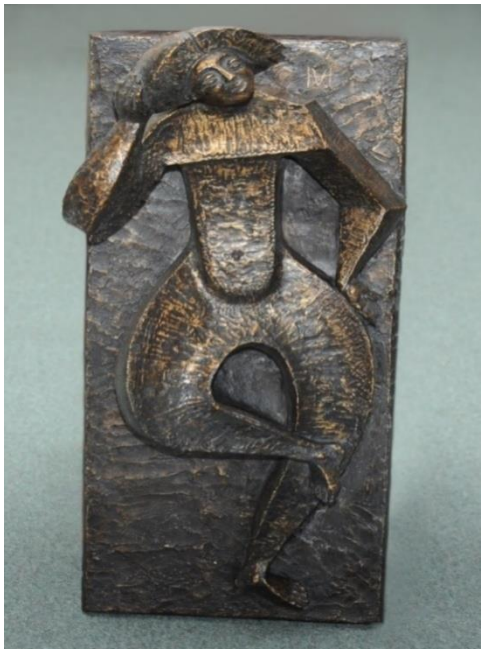
Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 24x62cm.

Tanım ve özellikleri :

a. Genel Tanım: Uzanır vaziyette sol kol dirsekten bükülüdür. Kalçaya yaslanan sağ kol dirsekten bükülerek saçına yaslanır, sağ ayak sol ayak üstüne atılı, diyagonal duruş içerisindedir. Vücut uzuvlarını verirken kollarda üçgen keskin çizgiler, gövdede dikdörtgen saç ve ayaklarda yarım daire kullanılmıştır (Fotoğraf:133).

Fotoğraf133. Uzanmış Kadın

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı, Bronz Patinalı

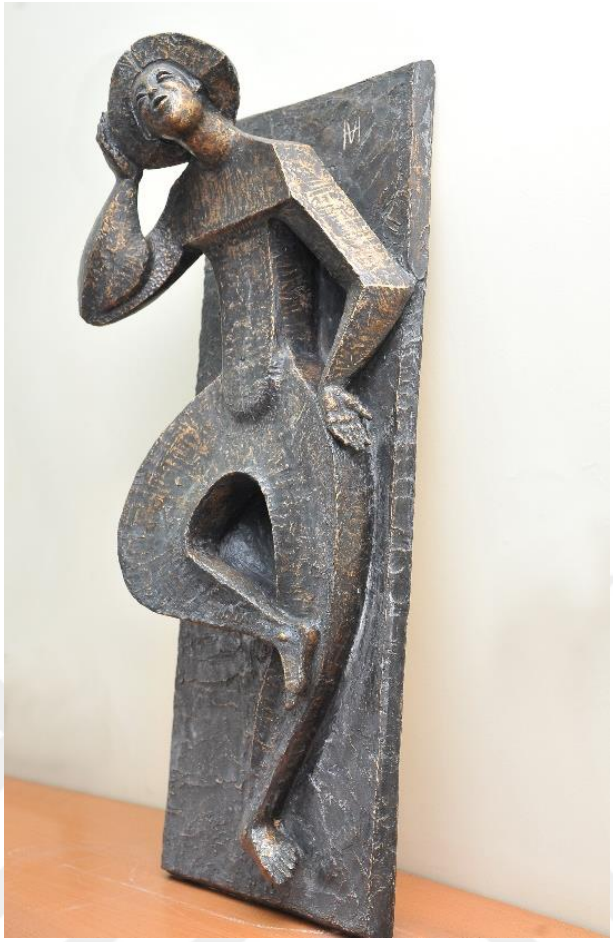
- Teknik tanım: Rölyef

- Anlamı: Yüz ifadesinde rahatlık vardır. Göbek deliğinin verilmesi detay verilme çabası olduğunu vurgulamaktadır. Kübik etki, geometrik soyutlama vardır. Diyagonal duruş içerisindedir (Fotoğraf:134).

Fotoğraf 134. Uzanmış Kadın

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:135).

Fotoğraf 135. Uzanmış Kadın

ESERİN ADI **:** Oturan Kadın

Katalog No **:** 54

Fotoğraf **:** 136,137,138

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 14x24x25 cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a- Genel Tanım: Oturur vaziyete kadın figüründe beden öne doğru yönelmiştir. Eller diz kapakları üstünde bağdaş yapılı,saçlar taralı ve tepeden topuz yapılıdır. Göz kısmı çukur, yüzde oval bir boşluk vardır(Fotoğraf:136).

Fotoğraf 136. Oturan Kadın

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Alçı, Bronz Patinalı

- Teknik tanım: Alçı Yontu.

- Anlamı: Bakışlar tek bir noktada sabitlendirilerek ifade verilmek istenmiştir.Kıyafet kıvrımları el ve ayak parmaklarının verilmesi detaylandırmayı göstermiştir. Oturuş pozisyonu bacak ve kol harakretlerinde soyutlama vardır. Azda olsa deformasyon vardır (Fotoğraf:137).

Fotoğraf 137. Oturan Kadın

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:138).

Fotoğraf 138. Oturan Kadın

ESERİN ADI **:** Stilize Kadın Rölyefi

Katalog No **:** 55

Fotoğraf **:** 139

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi.

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 72x28cm.

Tanım ve özellikleri:

a. Genel Tanım: Uzanır hâlde verilen kadın fügürü, dik dikdörtgenboyun, topuz biçiminde toplanan saç,dairesel formlarla başlamıştır.İncelen kol ve bacaklar verilmiştir (Fotoğraf:139).

Fotoğraf 139. Stilize Kadın Rölyefi

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Ahşap.

- Teknik tanım: Yüksek Kabartma.

- Anlamı: Stilize edilmiş bir çalışmadır. Dışavurumculuk (Ekspresyonizm) etkisi vardır. Sanatçının Almanya'da eğitim almasından dolayı içinde sanat ortamından etkilenmesini güçlendirmiştir (Fotoğraf:139).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama(Fotoğraf:139).

ESERİN ADI **:** Kadın Büstü

Katalog No **:** 56

Fotoğraf **:** 140

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Esentepe Mah. Şehit Ali Güven Cad., Sok. No:50 Derinkuyu-Nevşehir.

Sanatçının Derinkuyu'da bulunan evinin ön cephe duvarında yer alır.

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:-**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yüz oval, saçlar omuzlarda muntazam ve içe doğru taralı, önde kakül oluşturulmuştur. Göz kısmı çukur, yüzde oval bir boşluk bulunmaktadır (Fotoğraf:140).

Fotoğraf 140. Kadın Büstü

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Saç boyu omuzlarda olup içe doğru taranarak hareketlendirilirmiş, bakışlarda ifade vardır (Fotoğraf:140).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

ESERİN ADI **:** Soyut (Kadın)

Katalog No **:** 57

Fotoğraf **:** 141

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Esentepe Mah. Şehit Ali Güven Cad.Sok.No:50 Derinkuyu - Nevşehir.

Sanatçının Derinkuyu'da bulunan evinin dış bahçe duvarındadır.

Bugünkü durumu **:** Sanatçının Derinkuyu'da bulunan evinin dış bahçe duvarında sütun olarak kullanılmaktadır. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**3m.

Tanım ve özellikleri:

a. Genel Tanım: Başları sağ taraf çevrili iki figürün elleri ve ayakları ortada birleşerek tek bir vücut oluşturmuştur (Fotoğraf:141).

Fotoğraf 141. Soyut

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş**.**

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Uzayan kol ve bacaklar, geometrik hatlar vardır(Fotoğraf:141).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

ESERİN ADI **:** Soyut (Erkek)

Katalog No **:** 58

Fotoğraf **:**142

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:** ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nin önündeki duvarın içindedir.[263]

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:-**

Tanım ve özellikleri **:**

a- Genel Tanım: Bir niş içerisine oturur vaziyette verilen figür, daire formunda yüz dikdörtgen gövde, sivrilen kol ve bacaklar vardır (Fotoğraf:142).

Fotoğraf 142. Soyut[264]

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Bir niş içerisine oturur vaziyette verilen figür de soyutlama yapılırken, el ve ayaklar stilize edilmiştir (Fotoğraf:142).

[263] https://rota.metu.edu.tr/yer/1000/duvar-rolyefi (Erişim Tarihi: 22/04/2020).
[264] https://instela-static.info/m/hakki-atamulu--i686275-600.jpg. (Erişim Tarihi:30.02.2020).

Hasan Saltık:

“ODTÜ Mimarlık Fakültesi’nin önündeki duvarda, derince oyulmuş bir rölyef vardır. Klasik ölçülere uygun, kıvrak eğrilerle soyutlaştırılmış bu kız figürü, Hakkı ATAMULU’nun yapmış olduğu bir eserdir. Ne var ki, yapıtın üzerinde sanatçının imzası bile bulunmuyor. Bir arkadaşına hediye ettiği bu taş yontu oraya nasıl gelmiş, o da bilinmiyor.”

“Hakkı ATAMULU, Türkiye Cumhuriyeti’nin yetiştirdiği en büyük yontu sanatçılarından birisidir. Ülkemizin her yanına dağılmış yapıtları, yargımızın en güzel kanıtıdır” demektedir.[265]

c. Üslup (biçimlendirme) : Figüratif yorumlama.

[265] https://tr.instela.com/hakki-atamulu--3615380 (Erişim Tarihi: 30.02.2020).

ESERİN ADI **:**Atatürk Rölyefi

Katalog No **:**59

Fotoğraf **:** 143

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Esentepe Mah. Şehit Ali GüvenCaddesi No: 48, Derinkuyu-Nevşehir. Derinkuyu Belediyesinin önünde duvarda iken sonradan Halk Eğitim Binasının Batı cephesi duvarına taşınmıştır.[266]

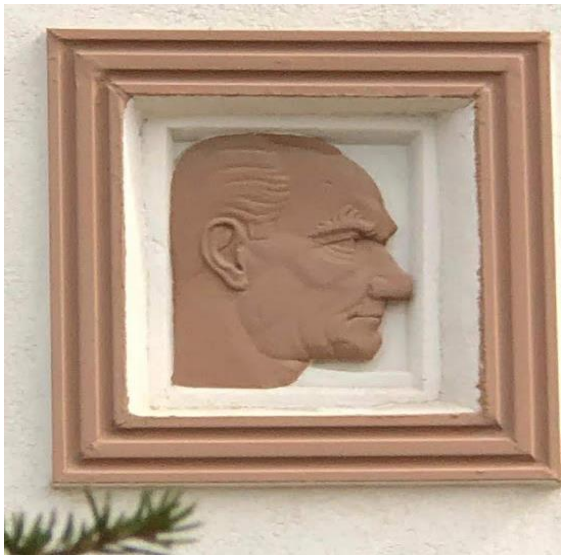
Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Üç sıra bordür ve Atatürk rölyefi sonradan halk tarafından boyanır. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:-**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Kademelendirilmiş dört sıra bordürden oluşan kare pano içine yerleştirilen profilden verilen Atatürk Büstü'dür. Saçlar yandan taralı, Yüzde ifade verilmiş, kaşlar ifadeye uygun keskin hatlarla verilmiştir. Yüz anatomisi de verilmiştir (Fotoğraf: 143).

Fotoğraf 143. Atatürk Rölyefi

[266] *Osman Aytekin ile Yapılan Görüşme,* Derinkuyu 2020.

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş.

- Teknik tanım: Yüksek Kabartma.

- Anlamı: Yüz anatomisi verilerek hareketlendirilmiştir. Halka açık, herkesin görebileceği bir yerde verilmiştir. Sanatçı Atatürk'ü dönemsel bir imge olarak sıkça çalışmıştır(Fotoğraf:143).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

ESERİN ADI **:**Anıtkabir 23 Nisan Kulesi Kadın Kabartması.

Katalog No **:**60

Fotoğraf **:** 144

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:** Ankara, Anıtkabir 23 Nisan Kulesi iç duvarı.

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:-**

Ölçüleri **:**39x10cm.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Ayakta, uzun bir elbise içinde bir ayağı çıplak verilen genç kadın kabartmasıdır. Saçlar yanda topuz, başı sola dönük sol kolu ileriyi gösterir şekildedir. Sağ bileğine sarılı uzun ve gittikçe incelen bir şerit sol koluna doğru uzanmıştır. Üzerinde 23 Nisan 1920 yazılıdır. Figür sağ elinde anahtar tutmaktadır (Fotoğraf:144).

Fotoğraf 144. Anıtkabir 23 Nisan Kulesi Kadın Kabartması [267]

[267] https://alivedatoygur.wordpress.com/2018/09/01/ankaranin-yeni-yuzu-yenisehir/ (Siteye erişim Tarihi:30.04.2020).

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Traverten[268]

- Teknik Tanım: Kabartma (Fotoğraf:144).

- Anlamı: Figürün sağ elinde tutuğu anahtar Millet Meclisi'nin açılışını ifade etmektedir. Elinde tutuğu kâğıtta meclisin açılış tarihi yazmaktadır (Fotoğraf:144). Kule duvarında meclisin açılması ile ilgili Atatürk'ün sözleri yer almaktadır.

> "Bir tek karar vardı: O da ulusal egemenliğe dayalı, hiçbir koşula bağlı olmayan bağımsız, yeni bir Türk Devleti kurmak." (1919)
>
> "Türkiye Devletinin tek ve gerçek temsilcisi yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir."
>
> "Bizim bakış açılarımız kuvvetin, gücün, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır."[269]

Anıtkabir'de bulunan heykel ve kabartmaları Rudolf Belling'in öğrencileri yapmıştır.

Atatürk'ün ölümünden sonra anıt mezar yapımına karar verilmiş, her bir detayı için farklı yarışmalar açılmış konunun uzmanları ve Atatürk'e yakın isimlerin bulunduğu komisyon tarafından titizlikle incelenmiştir. Mimariden süslemeye, kabartmalardaki konulara, derinlik ebatları ve kullanılan teknikler komisyon tarafından belirlenmiş üslup sanatçıya bırakılmıştır. 23 Nisan kulesi için ATAMULU'nun 23 Nisan Rölyefi ikinci gelmiş fakat birinciliğe layık bir eser bulunamadığı için birinci seçilmiştir.[270]

"Heykel ve kabartmaların konularını tespit etmek için Prof. Ahmet Hamdi Tanpınar, Prof. Ekrem Akurgal, Prof. Belling, Doç. K. Söylemezoğlu'dan meydana gelen bir komisyon daha kurulmuştur. Bu komisyonun toplantılarına, Anıtkabir'in mimarları da katılmıştır"[271]

c- Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

---

[268] Emel Coşkun; *Cumhuriyet Dönemi Heykel Etkinlikleri (1950-1960)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010, s. 62.

[269] https://www.ktb.gov.tr/TR-96392/anitkabir.html (Erişim Tarihi: 30.04.2020).

[270] Ayla **Koçer;** *Türk Heykel Tarihinde Rudolf Belling Kuşağı Heykeltıraşların Eserleri Arasında Anıtkabir Heykellerinin Yeri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010.

[271] Nurettin Can Gülekli; *Anıtkabir Rehberi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973, s. 31.

ESERİN ADI **:**Kadın Rölyefi

Katalog No **:**61

Fotoğraf **:** 145

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:-**

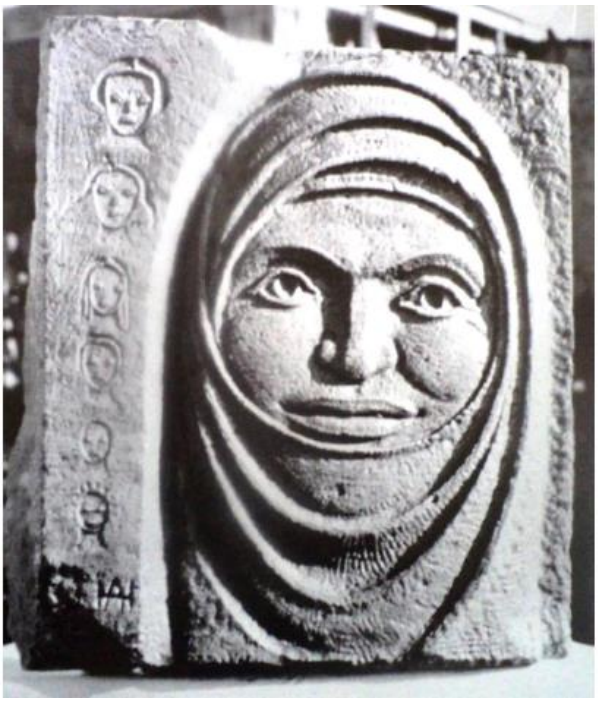
Bugünkü durumu **:-**

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**70 cm.

Tanım ve özellikleri :

a. Genel Tanım: Dikdörtgen bir zemin üstüne yapılan kadın rölyefi yöresel örtüyle başı çepeçevre sarılmış olarak verilirken, yüz hatları ön plana çıkarılmıştır. Geniş kaşları, geniş burnu ve geniş ağzı vardır. Örtünün altından yüzün geri kalanı hissedilmektedir. Sol tarafta altı evrede soyutlanan kadın yüzü verilmiştir. Sol en alta ise sanatçının baş harfleri olan "H" ve "A" harfleri sanatçı tarafından kazınmıştır (Fotoğraf:145).

Fotoğraf 145. Kadın Rölyefi (Hakkı ATAMULU)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: -

- Teknik tanım: -

- Anlamı: Örtüdeki kademelendirilmiş kıvrımlar hareket katmıştır. Sanatçı “H” ve “A” harflerini üst üste kazıyarak imzasını atmıştır. ATAMULU, Anadolu kadınını sıkça konu edinmiştir. Baş ve örtülerin kademelendirilmesinde dairesel hatlar kullanmıştır (Fotoğraf:145).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama(Fotoğraf:145).

ESERİN ADI **:** Kadın Başı

Katalog No **:** 62

Fotoğraf **:** 146

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **: -**

Bugünkü durumu **: -**

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**1 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yöresel örtüyle kadın yüzü verilmiştir. Örtünün altından alına kadar uzanan oymalı peştamal verilmiş, örtüde keskin hatlar kullanılmıştır(Fotoğraf:146).

Fotoğraf 146. Kadın Başı(Hakkı ATAMULU)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş.

- Teknik tanım: Taş Yontu (Fotoğraf:146).

- Anlamı: Gözler çokça açılmış, bakışlar genel her şeyi görüyormuş hissi uyandırmıştır.[272]

Bu yönüyle arkaik heykelleri andırmaktadır. Örtüde keskin geometrik çizgiler kullanılmıştır (Fotoğraf:146).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

[272] Adnan Turani, *Dünya Sanat Tarihi,* Remzi Kitapevi, İstanbul,1995, s. 13.

ESERİN ADI **:** Kadın Başı

Katalog No **:** 63

Fotoğraf **:** 147

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **: -**

Bugünkü durumu **: -**

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:**1 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yöresel başörtüsü başı çepeçevre birkaç kuşak hâlinde sarmıştır. Kadın yüzü ön planda tutulmuştur. Örtü altındaki yüz hissedilmektedir. Çukur gözler yüzde oval boşluk vardır (Fotoğraf:147).

Fotoğraf 147. Kadın Başı (Hakkı ATAMULU)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Yöresel örtüde yuvarlak ve keskin hatları bir arada kullanılmıştır. Diğer çalışmalarında da görülen örtüdeki hareket bu çalışmasında da görülmüştür (Fotoğraf:147).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama.

ESERİN ADI **:** Kadın Başı

Katalog No **:** 64

Fotoğraf **:** 148

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **: -**

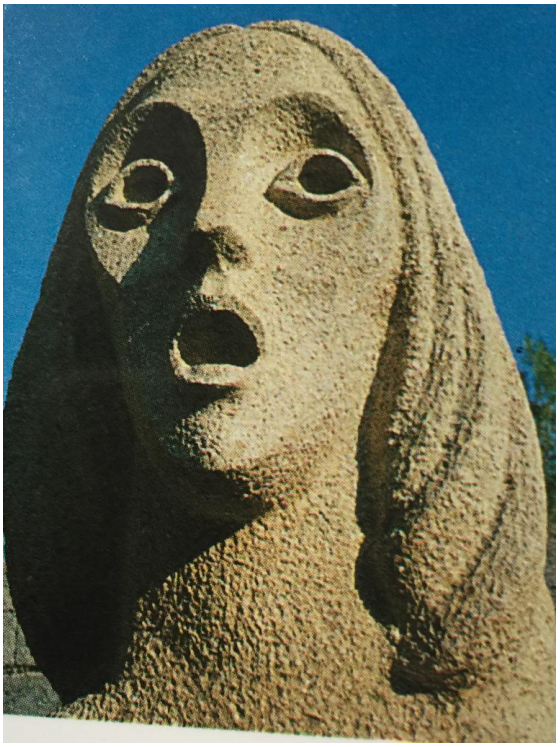
Bugünkü durumu **: -**

Tarihlendirme **:** 1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:** 70 cm**.**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Oval yüz, saçlar omuzlarda ve simetrik ortadan ikiye ayrılmıştır. Saçlar sağ ve sol tarafta üstten alta doğru uzanmıştır. Çukur gözler, ağız açık verilmiştir (Fotoğraf:148).

Fotoğraf 148. Kadın Başı (Hakkı ATAMULU)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş (Tüf Taşı).

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Yüzde şaşkın bir ifade verilmiştir. Oval yüz ve saçlar, çukur gözler saçtaki kıvrımlarla hareketlenmiştir (Fotoğraf:148).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

ESERİN ADI **:** Kadın Başı Rölyefi

Katalog No **:**65

Fotoğraf **:**149

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Esentepe Mah. Şehit Ali Güven Caddesi No:50, Derinkuyu-Nevşehir. Hakkı ATAMULU'nun Derinkuyu'daki evinin bahçe duvarının iç kısmındadır.

Bugünkü durumu **:**Ev badana yapılırken eserin üzerine boyalar sıçramıştır. Sergilenmektedir.

Tarihlendirme **:**1970 öncesi. Sanatçı 1970'e kadar figüratif çalışmalar yapmıştır.

Ölçüleri **:-**

Tanım ve özellikleri :

a. Genel Tanım: Dikdörtgen bir pano içerisine yerleştirilen kadın başı yöresel başörtüsü içerisindedir. Göz, kaş ve burun ve perçemi dikdörtgen yükseltilen başlığından gözükmektedir. Geniş kaş ve geniş burun vardır(Fotoğraf:149).

Fotoğraf 149. Kadın Başı Kabartması

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş.

- Teknik tanım: Yüksek Kabartma, Alçak Kabartma, Kazıma (Karışık Teknik) (Fotoğraf:149).

- Anlamı: Kabartmalarla hareket katılmıştır. Örtünün çene kısmına gelen yerinde sanatçı kendine has tarak izini kullanarak hareke, ışık gölge gibi kavramlardan yararlanmıştır (Fotoğraf:149).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

3.3. Anıt Heykel Örnekleri

Heykel sanatını dönemin halkına tanıtmak ve sevdirmek, Hakkı ATAMULU'nun en önemli arzusu olmuştur. Bu nedenle ilk başlarda Derinkuyu'daki Kültür Parkı'nda, daha sonra da birçok farklı şehirde heykeller yapmış ve sergilemiştir.

ESERİN ADI **:**Atatürk ve Erzurum Kongresi Anıtı

Katalog No **:**66

Fotoğraf **:**150

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:** Cumhuriyet Cad. Havuz başı Yakutiye/Erzurum.[273]

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1965

Ölçüleri **:** 2x13m. Kaide -3.5 m. eser.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Yüksek kabartma tekniğinde yapılmış kabartmalardan oluşan iki dikdörtgenden oluşan geniş açılı "v" formatında panonun kaide olarak kullanılması sonucu oluşmuştur. Kaide kısmında Erzurum Kongresi'ne katılan 56 delege ve delegelerin ortasında kürsüde Atatürk yer almaktadır.Delegelerin bir kısmı ayakta bir kısmı ise oturur şekilde verilmiştir. Anıt kısmında ise Atatürk ayakta paltosu ve general şapkası ve sol tarafında bulunan kılıcı ile verilmiştir. Sağ eli yere doğru uzanmış, sağ el parmakları ayrık vücudunun bir adım gerisinde, sol kolu ise dirsekten bükük yere paralel verilmiştir. Bakışlar ileriye yönüktür (Fotoğraf:150).

Fotoğraf 150. Atatürk ve Erzurum Kongresi Anıtı[274]

[273] Erzurum Belediyesi Zabıta Müdürlüğü 06.04.2020 saat 14.59 telefon görüşmesi.

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz (Fotoğraf:150).

- Teknik tanım: Bronz Yontu (Fotoğraf:150).

- Anlamı: Kaide kısmında kongreye katılan delegeler kürsüde Atatürk'ün Erzurum Kongresi'nde kürsüde konuşmasını dinler şekilde tasvir edilmiştir. Figürlerin yüz ifadesinde heyecan ve merak vardır. Kaide kısmındaki rölyeflerde persperktif vadrdır. Figürler kol ve bacaklarını farklı yönlere doğru uzanmasıyla hareketli bir şekilde verilmiştir.

Kaidenin üst kısmının üstüne yer alan Atatürk heykeli bir elinde Sevr antlaşmasını buruşturur şekilde kılıcı ile tasvir edilmiştir. Kendinden emin bir duruş içerisindedir. Orantılı vücut hatları, elbise kıvrımlarda anatomik vücut yapısı,ışığın yansıması vardır(Fotoğraf:150).

23 Temmuz 1965 günü birçok komutan, asker, öğrenci ve sivil halkın katılımıyla açılışı yapılmıştır.[275] Sanatçı, eseri yapmadan önce bölgesinin fiziki şartlarını ve diğer çalışılmış sanat yapıtlarını inceleyerek bu doğrultuda bir eser yapmıştır. İlk olarak yaptığı testi çamurundan beş taslak üzerinde karar verilmiştir. Farklı oranlarda yaptığı çalışmalar sonunda Derinkuyu'da bir yılda tamamladığı anıtın dökümü istanbul'da olmuştur.[276] Toplam süreç iki yıldır.[277] Sanatçı bu eserin tekniği ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

> *"İçimde bu konuyla ilgili hüznümü açığa vuracağım.Bu görevin başından sonuna değin akademik havadan kendimi kurtaramadım. Çünkü anıt yaptıranlar böyle istiyorlardı.Oysa ki XX.yüzyılın heykel anlayışına uyarak abstreye gitmek isterdim."*[278]

Sanatçı anıtını ve mekan seçimini yaparken eseri yaptıranların istekleri doğrultusunda karar vermek durumunda kalmıştır.[279] Klasik üslupta biçimlendirdiği bu anıtı bütün

---

[274] Nuray Çetin; *Hakkı Atamulu Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar*, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s.29.
[275] Elibal, 273.
[276] Elibal, 273.
[277] Atamulu, *Yontularım*, 18.
[278] Elibal, 273.
[279] Nuray Çetin; *Hakkı Atamulu Heykelleri ve bu bağlamda Uygulamalar*, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 29

müdahalelere rağmen ışık,gölge,hareket,boşluk,doluluk gibi unsurlarla sanatçının üslubunu taşmıştır.

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

Yayın: Ayşe Karataş, "Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s.30,35.

Nuray Çetin; "Hakkı ATAMULU Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015,s.29-30.

ESERİN ADI **:**İnönü Anıtı

Katalog No **:**67

Fotoğraf **:**151

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**İstiklal Mah. 15 Temmuz Millet Meydanı, Battalgazi/ Malatya[280]

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:**1946-1947

Ölçüleri **:**Kaide 2m. - Figür 6m.[281]

Tanım ve özellikleri :

a. Genel Tanım: Kaide altı kabartmadan oluşmuştur. Altı kabartmadan oluşan dikdörtgen bir kaide üstüne yerleştirilmiştir.(Fotoğraf:151).

1946 yılında başlanan anıtın yapımı bir yıl sürmüştür. Heykeltıraşı Hakkı ATAMULU'dur. Şadi Çalık heykelin yapımında sanatçıya yardımcı olmuştur.[282] Nejat Sirel ile birlikte çalışmışlardır.

Anıtın ön cephesinde Türk askeri, elinde diski ile genç sporcuyu, bir elinde kitabı, diğer elinde meşalesiyle bir öğrenciyi, erkek ve kadın figürleri buğday tarlası içinde, erkek figürleri örs ve çekiciyle bulunmaktadır.

İnönü takım elbise içerisinde üzerinde paltosu bir ayağı önde hareket halinde verilmiştir.

---

[280] Malatya Belediyesi 06.04.2020 15:39 Telefon Görüşmesi.
[281] Atamulu, *Yontularım*, 12.
[282] Atamulu, *Yontularım*, 12.

Fotoğraf 151. İnönü Anıtı

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Kaide kısmında beyaz taş. Figürde Bronz.

- Teknik tanım: Bronz Yontu, Kabartma.

- Anlamı: Elbise kıvrımları ile hareketlendirilmiştir. Kütlesellik hâkimdir. İnönü'nün bir ayağı arkada olması zıtlık ile oluşan ritim kazandırmıştır. Klasik dönem etkisi ile Belling izlerini taşımıştır(Fotoğraf: 151).

c. Üslup (biçimlendirme) : Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:151).

Yayın: Ayşe Karataş, "Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 14.

Nuray Çetin; "Hakkı ATAMULU Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 3.

ESERİN ADI **:**Atatürk ve Gençlik Anıtı

Katalog No **:**68

Fotoğraf **:**152,153,154

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Kermek Mah.,Hastane Cad., Battal Gazi Malatya[283] Ordu Evi ile İsmet Paşa Parkı arasında bulunan bulvar[284]

Bugünkü durumu **:** Sergilenmektedir.

Tarihi **:**1946[285]

Ölçüleri **:**5m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Kademeli kaide yapımında kullanılan renkli taşlar Kahramanmaraş Pazarcık ilçesinden getirilmiştir.[286] Atatürk sol yanında genç erkek figürü ile verilmiştir. Atatürk asker kıyafetleriyle pelerinli, sol ayağı ileride, yüzü yanındaki genç erkek figürüne dönük, sol eli figürün sırtında, sağ eli ile ileriyi göstermektedir. Atatürk'ün solunda çıplak olarak genç figür elinde Türk bayrağı bir ayağı önde bir ayağı geride hareket halinde tasvir edilmiştir. Bakışları yanındaki erkek figürü ile göz gözedir. Zeminde bulunan kaidede Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin son dörtlüğü yazılıdır. (Fotoğraf:152).

Genç erkek figürünün çıplak olmasından ötürü halk tarafından tahrip edilmiş sonradan bu kısım yaprakla örtülmüştür.[287]

Nejat Sirel ile birlikte çalışmışlardır.

---

[283] Malatya Belediyesi 06.04.2020 15:38 Telefon Görüşmesi

[284] http://www.malatyagezi.com/malatyadaki-ataturk-ve-yanindaki-ciplak-gencin-heykeli.html (Erişim Tarihi: 15/04/2020)

[285] http://www.malatyatecde.net/kulturel_yazilar_oku.asp?id=39(Erişim Tarihi: 23/06/2020)

[286] http://malatyahaber.com/wp-content/uploads/2017/01/atat%C3%BCrkan%C4%B1t%C4%B11.jpg(Erişim Tarihi: 23/06/2020)

[287] Çetin; *Hakkı Atamulu Heykelleri ve Bu Bağlamda Uygulamalar*, 30.

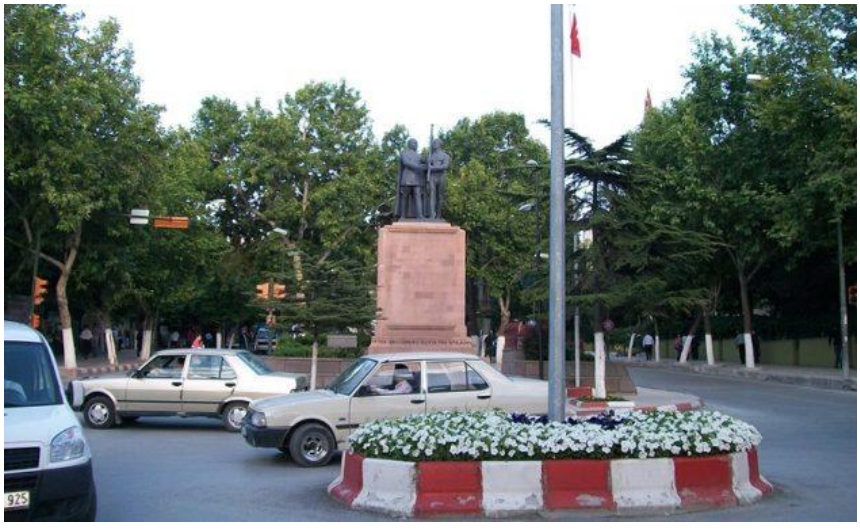
Fotoğraf 152. Atatürk ve Gençlik Anıtı

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz.

- Teknik tanım: Bronz Yontu (Fotoğraf:153).

- Anlamı: Kütlesel tok dolu figürler vardır. Anatomik hatlar verilmiştir. Devinim ve denge vardır. Diagonal duruş hareket katmıştır. Işık ve gölgeyi hâkim kılmıştır. Klasik anlayıştadır. Belling etkisi vardır. Kaidenin yüksekliği kütle sellik anlayışı ile özleşmiştir. (Fotoğraf:153).

Fotoğraf 153. Atatürk ve Gençlik Anıtı[288]

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:154).

[288] http://www.malatyagezi.com/wp-content/uploads/2016/02/100_2204-630x382.jpg(Erişim Tarihi: 15/04/2020)

Fotoğraf 154. Atatürk ve Gençlik Anıtı[289]

Yayın: Ayşe Karataş, "Türk Heykel Sanatında Hakkı Atamulu", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 16-18.

Nuray Çetin; "Hakkı Atamulu Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 30.

[289] https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/malatya/gezilecekyer/ataturk-aniti (Erişim Tarihi: 15.04. 2020)

ESERİN ADI **:**İstanbul Üniversitesi Atatürk ve Gençlik Anıtı

Katalog No **:**69

Fotoğraf **:**155

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Eminönü İlçesi, Beyazıt Semti İstanbul Üniversitesi Merkez Binası Önü

Bugünkü durumu **:** Sergilenmektedir.

Tarihi **:**1954-1955

Ölçüleri **:**4 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Atatürk ortada sol kolunu yukarıya doğru, kaldırmıştır. Atatürk'ün sağında ve solunda iki genç figür bulunmaktadır. Sağdaki kadın figürü sağ elinde meşale sol eli yere paralel bulunmaktadır. Soldaki genç erkek figürü sol omzuna dayalı Türk bayrağı taşır. Figürler birer adım önde yürür şekilde verilmiştir. Atatürk durağandır.(Fotoğraf:155).

Fotoğraf 155. İstanbul Üniversitesi Atatürk ve Gençlik Anıtı[290]

[290] http://www.istanbul.edu.tr/?p=19683 (Erişim Tarihi: 15/04/2020)

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş kaide, bronz (Fotoğraf:155).

- Teknik tanım: Bronz Yontu

- Anlamı: Kadın figürü Türk genç kızını, erkek figürü ise Türk genç erkeğini temsil edip bu iki figür birlikte Türk genç kızı ile Türk genç erkeği arasındaki dayanışmayı temsil etmektedir.[291]Meşale aydınlığı bayrak bağımsızlığı temsil etmektedir. Kütlesellik konu ile bütünleşmiştir. Elbise kıvrımları ve diyagonal duruş hareketi vermiştir. (Fotoğraf:155).

3 Mart1951'de Milli Türk Talebe Birliği Yönetim Kurulu kararı ile İstanbul Üniversitesi'nin içinde Atatürk Heykeli yapılması kararı alınmıştır. 1952'de yapılan yarışmaya 28 eser katılmıştır. Yavuz Görey ve Hakkı ATAMULU'nun eseri İstanbul Üniversitesi Atatürk ve Gençlik Anıtı kazanmıştır. Kadın figürünü 1952 yılında Avrupa ve Türkiye güzeli seçilen Günseli Başar, erkek figürü ise 1953 yılında Türkiye vücut geliştirme şampiyonu olan Reşit Örer'dir. Heykel için Millî Eğitim Bakanlığı 1000 lira bağışta bulunmuş, ayrıca çeşitli bankalar, öğretmenler, öğrenciler, çeşitli enstitü ve müdürlükler, konserleriyle destek sağlayan ses sanatçıları ve çeşitli organizasyonlar tarafından toplanan230 Bin TL üzerinde bağış ile yapılmıştır.[292]

Hakkı ATAMULU bu anıtını şöyle anlatmıştır: *"Anıtın 1/10 maketini Belling'in kontrolü ve düzenlemesi ile Yavuz Görey yapmıştır. 1/3, 1/1'lerini hepten ben yaptım. Yaparken de kendimden birçok şey kattım. 1/3 ve 1/1 de Yavuz'un bir dakikalık emeği yoktur. Bu gün yaşayan görgü tanıklarından, yontucu Hüseyin Anka Özkan, Zühtü Müritoğlu, İlhan Koman yakinen bilirler. Eskiz demek kompozisyon demektir. Bunu da Belling ayarladığına göre Yavuz bu işte yok demektedir."*[293]

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

[291] https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/iu-ataturk-ve-genclik-anitinin-kadin-modeli-gunseli-basar-vefat-etti-6C00380050007A00330034006D00350069005100630031 00 (Erişim Tarihi: 01/03/2020).

[292] https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/iu-ataturk-ve-genclik-anitinin-kadin-modeli-gunseli-basar-vefat-etti-6C00380050007A00330034006D00350069005100630031 00 (Erişim Tarihi: 01/03/2020).

[293] Hakkı Atamulu, *Derinkuyu ve Yontucu Hakkı ATAMULU*, Basım Yeri Belirsiz, Basım Tarihi 1994.

ESERİN ADI **:**Damat İbrahim Paşa Heykeli

Katalog No **:**70

Fotoğraf **:**156,157,158

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Nevşehir Necdet Ersan Parkı'na konulacağı söylenmektedir.[294]

Bugünkü durumu **:**Yakın geçmişte heykelde bulunan başak ve lale figürleri çalınarak yok olmuştur. 2019 Ekim ayında Nevşehir Belediye Başkanı Rasim Arı tarafından restorasyon çalışması tamamlanmıştır.[295]

Tarihi **:**1946

Ölçüleri **:**3m.

Tanım ve özellikleri **:** Dikdörtgen bir kaide üstüne, üzerinde dönem kıyafeti kolsuz entarisi, başında piramidal kalpağı, sol kolu dirsekten bükülü elinde, eli belinde sağ elinde zeytin dalı yanda vücudundan ayrık, sağ ayağı bir adım önde rahat bir duruş içinde sakallı bıyıklı ve heybetli bir şekilde tasvir edilmiştir(Fotoğraf:156).

Heykelin kaide kısmında "Damat İbrahim Paşa 1665/1660-1780"yazmaktadır.[296]

[294] www.fibhaber.comhttp://www.fibhaber.com/nevsehir-de-guncel/damat-ibrahim-pasa-heykeli-ilk-gunku-gorunumune-kavustu-h108396.html (Erişim Tarihi: 14/03/2020).

[295] www.fibhaber.comhttp://www.fibhaber.com/nevsehir-de-guncel/damat-ibrahim-pasa-heykeli-ilk-gunku-gorunumune-kavustu-h108396.html (Erişim Tarihi: 14/03/2020).

[296] www.fibhaber.comhttp://www.fibhaber.com/nevsehir-de-guncel/damat-ibrahim-pasa-heykeli-ilk-gunku-gorunumune-kavustu-h108396.html (Erişim Tarihi: 14/03/2020).

Fotoğraf 156. Damat İbrahim Paşa Heykeli[297]

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz.

- Teknik tanım: Bronz Yontu.

- Anlamı: Anıt, elbise kıvrımları ile hareketlendirilerek anatomik yapı verilmiştir. Damat İbrahim Paşa'nın elindeki lale sadrazamlık yaptığı dönemi simgelemektedir. Kütlesellik hâkimdir. Kendinden emin bir duruş içerisindedir (Fotoğraf:157).

Lale devri sadrazamlarından Damat İbrahim Paşa (1670-1730) III. Ahmet'in kızı Fatma ile evlenerek saraya damat olmuştur. İleri görüşlü, yenilikçi bir kişiliğe sahiptir. Bu

[297] http://www.fibhaber.com/images/upload/WhatsApp_Image_2019-05-03_at_18.16.26_1.jpeg(Erişim Tarihi: 14/03/2020).

yönüyle matbaanın Osmanlı'ya gelmesine öncülük etmiştir. Sanatçı ve ulemaları korumuş ve gözetmiştir. Sanatla yakından ilgilenmiş, özellikle hat sanatı ile uğraşmıştır. İlime ilgisi kâtip ve âlimlerin bulunduğu devrin akademisi sayılabilecek bir yapılanmayı 1725 de İstanbul'da kurmasına vesile olmuştur.[298]

Hakkı Atamulu bu heykelin yapımında para almamıştır. Rudolf Belling bu heykel için "şimdiye kadar Türkiye'de yapılan en güzel yapıt" demiştir.[299]

Heykelin yeri, şehir planlamacısı Eyüp Kömürcüoğlu tarafından belirlense de sonraki dönemlerde Nevşehir Belediye Başkanı Esat Kıratlıoğlu tarafından bir kaide üstüne yerleştirilerek şimdiki yerine yerleştirilmiştir. Nevşehir doğumludur. Buraya cami, dershane, medrese, çeşme, sebil, mektep, han ve çifte hamam yaptırması Nevşehir'de sevilmesi ve anıtının dikilmesinde etkili olmuştur. Bakım onarım çalışmaları için kaldırılırken 12 Mayıs 2019'da bakım çalışmaları için yerinden kaldırılmıştır.[300]

Fotoğraf 157. Damat İbrahim Paşa Heykeli[301]

[298] https://islamansiklopedisi.org.tr/muellif/munir-aktepe (Erişim Tarihi: 14/03/2020).
[299] Karataş, *Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU*, s. 19.
[300] http://www.fibhaber.com/images/upload/WhatsApp_Image_2019-05-03_at_18.16.26_1.jpeg (Erişim Tarihi: 14/03/2020).
[301] http://derinkuyu.orgfree.com/hakki-atamulu-kimdir.html (Erişim Tarihi: 05/03/2020).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:158).

Fotoğraf 158. Damat İbrahim Paşa Heykeli

ESERİN ADI **:**Atatürk Heykeli

Katalog No **:**71

Fotoğraf **:**159

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Niğde, Bor Eski Hükümet Meydanı

Bugünkü durumu **:**Sergilenmektedir.

Tarihi **:**1968

Ölçüleri **:** 3m.

Fotoğraf 159. Atatürk Heykeli[302]

[302] http://www.borhaber.net/bor-ilcesinde-yikilacak-ataturkheykeli-nereye-yakisir-p5-aid, 2332.html# galeri (Erişim Tarihi: 26/03/2020).

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz.

- Teknik tanım: Bronz Döküm(Fotoğraf:159).

- Anlamı: Elbise kıvrımları hareketi uygun bir şekilde verilmiştir. Anatomi hissettirilmiştir. Atatürk karalı bir ifade içerisindedir. Aslan figürü heykel sanatında gücü ve korumayı simgeleyip sıkça kullanılmıştır. Sanatçının malzemeye hâkimiyeti kendisini hissettirmektedir. Bir platform üzerinde bulunması ile kendi alanını oluşturmuştur. Heykel bulunduğu konum itibari ile anıt mekân bütünlüğünü en iyi yansıtan örneklerdendir. (Fotoğraf:159).

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:159).

Yayın: Ayşe Karataş, "Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 34-36.

Nuray Çetin; "Hakkı ATAMULU Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 36.

ESERİN ADI **:**Samsun İlk Adım Anıtı

Katalog No **:**72

Fotoğraf **:**160,161

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Samsun ilk Adım İlçesi Atatürk Bulvarı[303]

Bugünkü durumu **:**Deformasyon yoktur. Sergilenmektedir.

Tarihi **:**1981-1982[304]

Ölçüleri **:**3 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Taş blok kaide üstüne yapılmıştır. Merkezde Atatürk sağ ve sol yanında kumandanlar bulunur. Üçlü Kompozisyon şeklindedir. Askerî üniformaları ve pelerinleri içerisinde belinde kemerleri ve çizmeleri ile tasvir edilmiştir. Atatürk sol ayağı önde, sağ kolu ileride yürür şekilde başı dik ve bakışları ileriye doğru kumandanların bakışları ise etrafa yöneliktir. Üçlü kompozisyonun arka kısmında bronz zemin üstünde yükselen sağ ve sol uçlara yerleştirilen iki genç figür bulunmaktadır. Erkek olanın elinde güvercin bulunmaktadır. İki figürde bir ayakları önde hareket hâlinde verilmiştir.(Fotoğraf:160). Anıtın üzerinde "1919 senesi Mayıs'ının 19'uncu günü Samsun'a çıktım. Gazi M. Kemal" yazılıdır.[305]

[303] https://www.samsunetkinlik.com/yer/ilkadim-aniti(Erişim Tarihi: 26/03/2020).
[304] https://samsun.ktb.gov.tr/Resim/272050,dsc5226jpg.png?0 (Erişim Tarihi: 26/03/2020).
[305] https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwowturkey.com%2Fforum%2Fviewtopic.php%3Ft%3D82702&psig=AOvVaw07eIzUJq1QCxLwI3PwXtUD&ust=1583081520058000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCICl1pac9-cCFQAAAAAdAAAAABAZ (Erişim Tarihi: 26/03/2020).

Fotoğraf 160. Samsun İlk Adım Anıtı [306]

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Bronz.

- Teknik tanım: Bronz Döküm.

- Anlamı: Anıtın dikildiği yer ilk başlarda iskele iken 1959'dan sonra Samsun limanın yapılmasıyla içerde kalmıştır. Tarihi bakımdan önemini vurgulamak amacı ile bu mekân seçilmiştir. Sanatçı ilk önce maketi Derinkuyu'da yapıp, Ankara'ya taşımıştır. Büyük Millet Meclisi ilgili kişilerin onayından geçtikten sonra tır yardımıyla Budapeşte'ye gönderilerek burada dökümü yaptırılmıştır. Sanatçıda döküm aşamasında birkaç kez Macaristan'a giderek takibini yapmıştır. Döküm aşamasında sanatçının sağ figürün koluna yaptığı trük sonradan silinmiştir. Dökümü yapılan anıt yerine yerleştirilmiştir.

Atatürk'ün doğumunun 100.yılı anısına yapılmıştır. "Samsun Yüzüncü Yıl Kutlama Komitesi" tarafından yaptırılmıştır. Samsun'a ayak basmasını simgelemektedir. Arkadaki genç figürler 1982 yılında Kenan Evren'in talimatı ile çıplak olmaları

[306] https://samsunmobil.com/wp-content/uploads/2018/05/samsun-ilkadim-aniti.jpg (Erişim Tarihi: 26/03/2020).

nedeniyle Kültür Bakanlığı tarafından yerleri değiştirilmiştir.[307]1999 yılında 19 Mayıs kutlamalarında üst kıyafeti eklenerek tekrar yerlerine yerleştirilmiştir.[308]

Elbise kıvrımları ile hareketlenmiştir. Vücut anatomisi hissedilmiştir. Arkadaki figürler gençliği simgelemektedir (Fotoğraf:161).

Fotoğraf 161.Samsun İlk Adım Anıtı[309]

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama

[307] https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwowturkey.com%2Fforum%2Fviewtopic.php%3Ft%3D82702&psig=AOvVaw07eIzUJq1QCxLwI3PwXtUD&ust=1583081520058000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCICl1pac9-cCFQAAAAAdAAAAABAZ (Erişim Tarihi: 26/03/2020).

[308] Karataş, 37.

[309] https://samsunmobil.com/wp-content/uploads/2018/05/samsun-ilkadim-aniti.jpg (Erişim Tarihi: 03/04/2020).

ESERİN ADI **:** Atlı Atatürk Anıtı (Nevşehir)

Katalog No **:** 73

Fotoğraf **:** 162, 163

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Nevşehir

Bugünkü durumu **:** Deformasyon yok. Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1961

Ölçüleri **:** 4,5m. yüksekliğindedir.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen prizma üç kademeli kaide üstüne ikinci bir kaide bulunmaktadır. Anıt bu ikinci kaide üstüne yerleştirilmiştir. Atatürk'ün saçları arkaya doğru muntazam şekilde taralı, askeri kıyafetler içerisinde üzerinde pelerini ayağında çizmeleri ile verilmiştir. Sağ eli sağ dizinin üzerinde, sol eli ise atının eyerini tutmaktadır. Bakışlar ileriye doğrudur. Atatürk, at üstünde kaidede alçak kabartma tekniğinde işlenmiş güneş ve onun altında soyutlama ile oluşmuş ayakta insan figürü elleri başının üstünde daire şeklindedir. Fakat elleri birleşmemiştir (Fotoğraf:162).

Fotoğraf 162. Atlı Atatürk Anıtı

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş

- Teknik tanım: Taş yontu

- Anlamı: At üstünde verilen Atatürk'ün atının ayakları arasındaki boşluk oluşturulmadan verilmiş, detay verilmemiştir. Plastik kütle anlayışı hâkimdir. Bu yönüyle Mısır yontuları ile benzerlik göstermektedir (Fotoğraf:163).

Fotoğraf 163. Atlı Atatürk Anıtı

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama(Fotoğraf:163).

Yayın: Ayşe Karataş, "Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 28-29.

Nuray Çetin; "Hakkı ATAMULU Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 36.

Fotoğraf 164. Atlı Atatürk Anıtı

ESERİN ADI **:**Ürgüp El Sanatları Üçlemesi

Katalog No **:**74

Fotoğraf **:** 165,166,167

İnceleme Tarihi **:**2020

Yeri **:**Nevşehir, Ürgüp Halı Sanatları Çarşısı'nın giriş kısmında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu **:**Figürlerin el ve ayak parmaklarında kısmi ufalanmalar vardır. Vücut kısımları ve ortadaki figürün boyun kısmında kopmalar olup sonradan onarıldığı malzeme üstündeki sıvalardan görülmektedir. Sergilenmektedir.

Tarihi **:**1970

Ölçüleri **:**2m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Ürgüp'te halı pazarı girişinde, [310] yöre taşı kullanılarak yapılmıştır. [311] Dikdörtgen iki kademeli kaide üstünde ayakta yan yana üç figürden oluşmuştur. Sol baştaki kadın figürü saçları omuzlarını altında arkaya doğru taralıdır. Saçının sol tarafı sol omzunun üstüne doğru içe dönük olarak verilmiştir. Elinde yün yumağı, ortadaki erkek figürü ağzı açık konuşur hâlde, sağdaki kadın figürü ise saçları önde kâkül oluşturmuştur. Saçları omuzlarında içe dönük olarak elinde halı ile verilmiştir. Kaidenin orta kısmına Ürgüp Belediye Başkanlığı tarafından yerleştirilen metal kartuş üçlemeyi anlatmıştır(Fotoğraf:165).

[310] Atamulu, *Yontularım*, 18.
[311] Adem Öger,1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir.

Fotoğraf 165. Ürgüp El Sanatları Üçlemesi

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş

- Teknik tanım: Taş Yontu

- Anlamı: Bu kompozisyonda soldaki ilk figür malı üreten ortadaki satan ve sondaki figür ise alanı simgelemektedir. Anıtın konumu el sanatları çarşısının girişinde[312] olması mekânla konu açısından bütünlük göstermektedir. Figürlerde yuvarlak yüz ve badem gözlüdür. Yüzde oval boşluk oluşturulmuştur. Kollar vücuda oranla uzundur. Özellikle ortadaki figürün sol el parmakları stilize edilmiştir. Nevşehir ilinde dokumacılık önemli bir yere sahiptir. Hayvancılıkla uğraşmaları yünü kendilerinin imal edebilmesini

[312] Nuray Çetin; *Hakkı Atamulu Heykelleri ve Bu Bağlamda Uygulamalar*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 30.

sağlamıştır. 1960'da dokuma atölyelerine sahip olan Nevşehir'in aynı zamanda ticaret yolları üstünde bulunması halı ticaretinde yapmalarına olanak vermekteydi.[313]

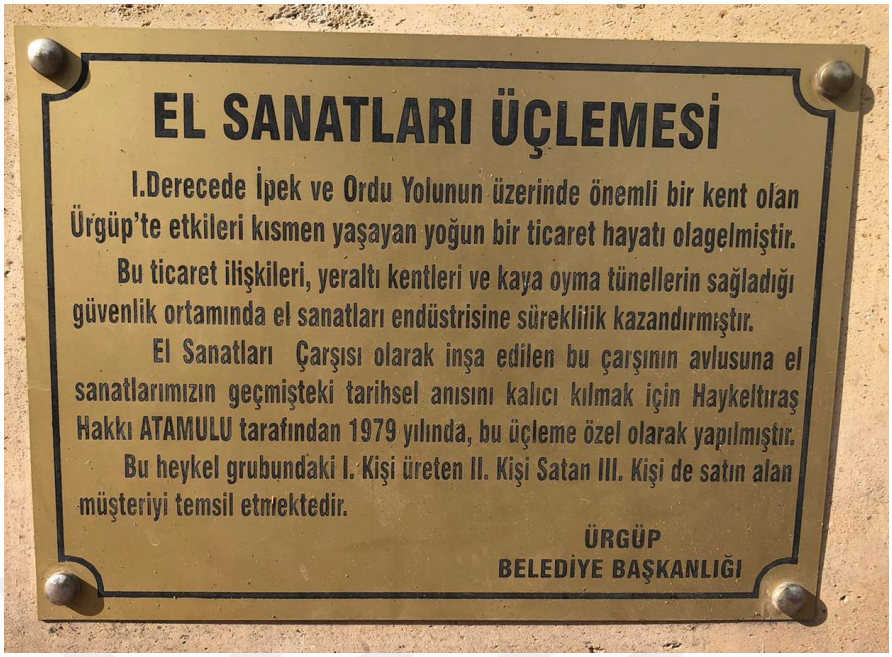
Sanatçı, kompozisyonun bütününde soyutlama yapmıştır. Oran orantı, ışık ve gölge dengeli bir şekilde kullanılarak eser üzerindeki üslup hâkimiyeti sergilenmiştir (Fotoğraf:166).

Fotoğraf 166. Ürgüp El Sanatları Üçlemesi

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama (Fotoğraf:166).

[313] Nefise Korkutmaz; "Nevşehir ili ve bazı ilçelerinde satışa sunulan korunan ve sergilenen dokumaların tespiti", Selçuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2011, s. 18.

Fotoğraf 167. Ürgüp El Sanatları Üçlemesi

Yayın: Ayşe Karataş, "Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 108-109.

Nuray Çetin; "Hakkı ATAMULU Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 38.

ESERİN ADI **:** Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı

Katalog No **:** 75

Fotoğraf **:** 168,169,170

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Nevşehir- Derinkuyu Kültür Parkı

Bugünkü durumu **:** Sergilenmektedir.

Tarihi **:** 1969-1972

Ölçüleri **:** 13.5 m.

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Dikdörtgen çift renkli taş kaide üstüne yapılıdır. Kaide kısmı beyaz taşla oluşturulan üç sıra kuşakla dört bölüme ayrılmıştır. Kaide kısmında bulunan üstten ikinci bölüm üstünde Atatürk'ün isminin baş harfleri alt satırında ise doğum ve ölüm tarihi yazılıdır. Atatürk ayakta sağ eli göğüs hizasında elinde dürbün, sol kolu yere doğru sol eli kılıcına dayalıdır. Askeri üniformalı, uzun paltosu ile tasvir edilmiştir. Paltosunda düğmeler yuvarlak formludur. Bakışlar ileriye yöneliktir (Fotoğraf:168).

Fotoğraf 168. Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

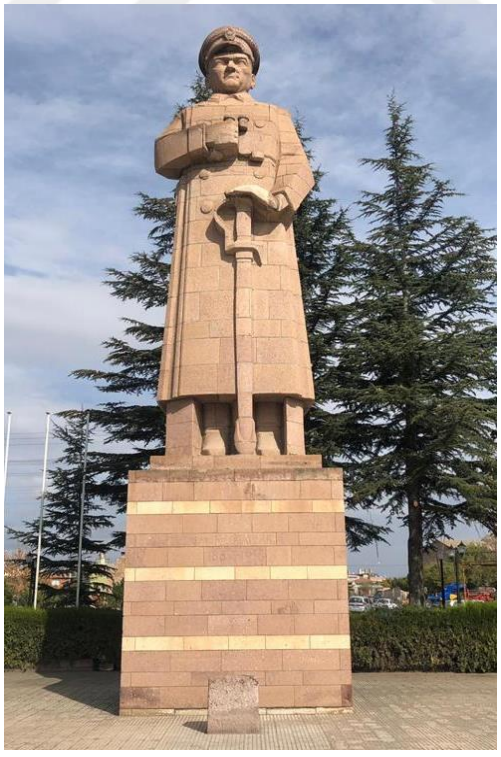
- Malzeme: Taş malzeme kaidede çift renkli olarak kullanılmıştır.

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: Taş ustası, Ahmet Yıldız'dır. Sanatçı heykeli yaparken boyun kısmının daha uzun olması gerektiğini düşünerek bir ton ağırlığında yerde yaptığı boyunu gövdeye yerleştirmek ister fakat yetersiz imkânlardan dolayı bu mümkün olmamış, bu nedenle tamamlanamamıştır.

Malzeme olarak kullanılan taş, ocaklardan dinamit kullanılarak çıkarıldığı için taşların yüzeyinde sanatçının yapım aşamasında fark edemediği gözle görülemeyecek kadar küçük olan çatlaklar vardır. Bu çatlaklar zaman içerisinde yağmur sularının etkisiyle büyümüş, Ata'nın dürbün tutan parmağının ve alttaki elin iki parmağının heykel yapımından beş yıl gibi kısa bir süre sonra kırılmasına neden olmuştur.[314]

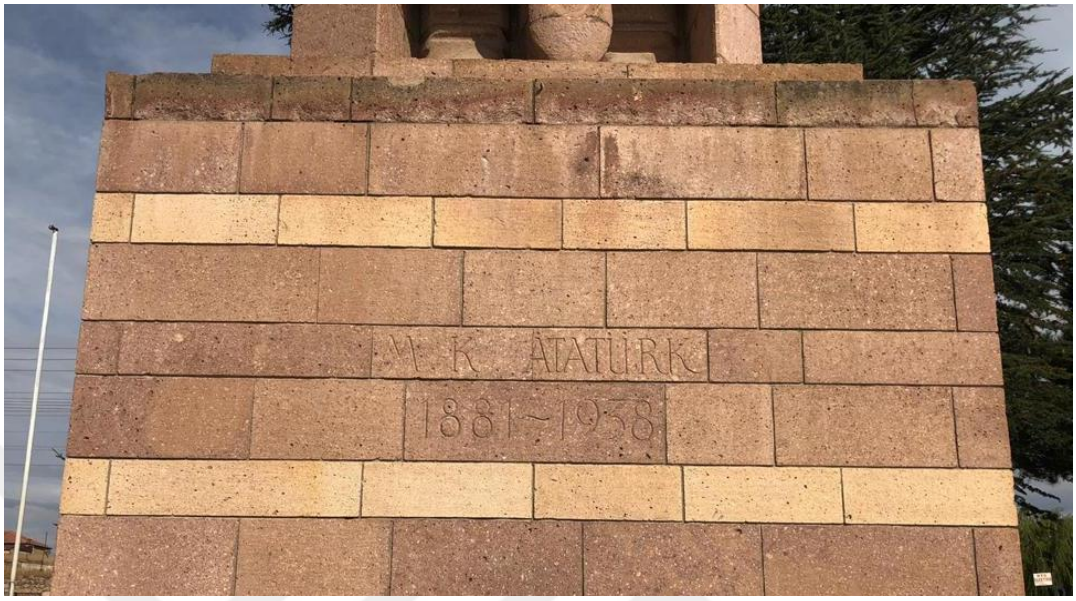
Atatürk'ün kıyafetinde geometrik soyutlama vardır. Belling etkisini taşımaktadır. Ayrıca paltosunun yaka ve düğmesinde simetri vardır. Dikey ve yatay çizgiler kullanılmıştır. Kolda diyagonal duruş hareket katmıştır (Fotoğraf:169).

Fotoğraf 169.Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı

[314] Atamulu, *Yontularım*, 18.

c. Üslup (biçimlendirme): Figüratif Yorumlama (Fotoğraf:170). Atatürk asker kimliği içerisinde verilmiştir. Kütlesel etki geometrik formla birleşmiştir.

Fotoğraf 170. Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı

Yayın: Ayşe Karataş, "Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s. 37-40.

Nuray Çetin; "Hakkı ATAMULU Heykelleri ve Bu bağlamda Uygulamalar", Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s. 35.

ESERİN ADI **:** Park Cami

Katalog No **:** 76

Fotoğraf **:** 170,171

İnceleme Tarihi **:** 2020

Yeri **:** Derinkuyu Kültür Parkı

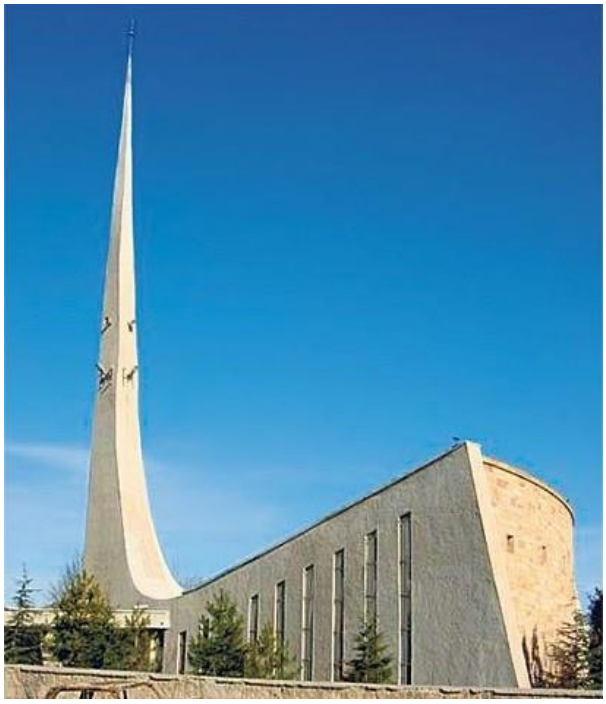
Bugünkü durumu **:** İbadete açıktır.

Tarihi **:** 1989

Ölçüleri **: -**

Tanım ve özellikleri **:**

a. Genel Tanım: Asimetrik, mihraba paralel tek şahinli ibadet mekânı ve dışa açılım sağlayan, yukarıya doğru incelerek en tepede sivri bir nokta şeklini alan üçgen prizmayı andıran bir minareden oluşmuştur. Avluda bulunan şadırvan aşağıdan yukarı doğru açılan huni şeklindedir. Güney cephesinde ışık gözleri bulunmuştur. Mihrap sonradan ilave edinilen beş sıra mukarnaslı beşgen mihrap nişinden oluşmaktadır. Malzeme olarak güney cephede çift renkli taş kullanılmıştır. Mermer kitabesinde alçak kabartma tekniğinde yapılarak iç kısmı boyanan inşa bitiş tarihi yazılıdır.(Fotoğraf:171).

Fotoğraf 171. Park Cami[315]

[315] https://www.arkitera.com/gorus/turkiyenin-en-iyi-modern-camileri/ (Erişim Tarihi:25.04.2020).

b. Plastik Özellikler/Ayrıntılı

- Malzeme: Taş.

- Teknik tanım: Taş Yontu.

- Anlamı: İlk başlarda kültür evi olarak planlanmıştır. Masrafları karşılamak ve yöre halkının desteğini sağlamak için dernek kurulmuştur.12 Eylül 1980 yılında derneklerin kapatılması ile yapımı durdurulmuştur.1982 yılında dernek faaliyetlerine tekrar izin verilmesiyle çalışmalar kalındığı yerden devam edilerek inşası tamamlanmıştır. Mimari yapısı nedeniyle halkın tepkisini çekmiştir. Minaresinin şeklinden dolayı yöre halkı tarafından "Uzay Cami" diye de adlandırılmıştır.[316]Geleneksel cami mimarisinin dışında modern bir tarzda yapılıp, minaresinde soyutlama ile sanatçı iç dünyasını aktarmaktadır.

ATAMULU, anıt kaidelerinde kullandığı çift renkli taşı bu yapısında da kullanılmıştır. Asimetrik plan aşağıdan yukarıya doğru sivrilen ve hafiflik hissi uyandıran minarede sanatçının üslubu gözlemlenmektedir (Fotoğraf:171).

c. Üslup (biçimlendirme): Geometrik Soyutlama(Fotoğraf:171).Asimetrik ibadet mekânı, üçgen prizma ve sivri hatlardan oluşan minaresi bulunmaktadır.

Fotoğraf 172. Park Cami Kitabesi

[316] *Osman Aytekin ile yapılan görüşme.*

IV. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Türk heykel sanatının varoluşunda Göktürkler'e ait "Orhun Kitabeleri", Balballar ve çeşitli heykellerin yeri oldukça fazladır. Balballar bir anıt olarak mezarlar üzerine dikilmişlerdir. Uygur sanatında da kendini gösteren heykellerin izleri Göktürk sanatına dayanmaktadır. Budizm ve Şamanizm inançları sanat eserlerini etkilemiştir. Türkler'de evlerinin önünde kabilelerine ait kutsal saydıkları totemler vardır. Bunlar yapımlarında taş ve ahşap malzeme kullanılan hayvan figürleridir. Türkler İslamiyet'i kabul edince tasvir konusundaki yasaklar ile heykel sanatı figüratif olarak gerileme göstermiştir. Türklerde heykel, İslam dini etkisinden dolayı plastik sanatlar içerisinde en az uygulama alanı bulanıdır. İslam dininde tasvirin yasaklanması ile heykel sanatı süsleme ve taş işçiliğinde yoğunlaşmış ve bu konuda zirve yapmıştır.

İslam dini ile birlikte Türkler'de sosyal, siyasi ve kültürel zenginlik, jeopolitik konumun önemi gibi nedenlerle sivil ve dini mimariye ait eserlerde kullanılan kabartma, oyma tekniği vb. gibi yapılan zarif süslemelerdeki taş işçiliğindeki ustalıklarını sergilemelerini sağlamıştır.

Anadolu Selçuklu sanatında ise, yoğun olarak mimari eserler üzerinde taş kabartma tekniğinde yapılmış taş bezemelerde bitkisel ve hayvan motifli süslemeler olarak ortaya çıkmıştır. Kimi zaman da figür sanatından örnekler verilmiştir. Taş bezemeler heykel anıtsallığında verilmiş sanat harikalarıdır.

Maden, kemik, ahşapta uygulanan eğri kesim tekniği Anadolu Selçuklu kabartmalarında görülmektedir. Orta Asya fresk ve kaya resimlerinde görülen bağdaş kurarak oturmuş stilize edilmiş insan figürleri, bir bitkiyi elinde tutma, başa oturtulmuş üç dilimden oluşan taç, uzayan saçlar, bel kısmından sarkan kuşak Avrasya göçebe kültüründen İslam dünyasına aktarılarak Anadolu'da sivil ve dini mimariyi etkilemiştir.

Osmanlıda heykel sanatı Tanzimat Dönemi ile birlikte hareketlenmiştir. Batı kültürü saray ve aydın çevre tarafından ilgi duyulmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti tarafından 1883 Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulması ile sanat bir okul olarak devlet tarafından desteklenmiştir.

Cumhuriyet'in ilanı ile heykel sanatında verilen örnekler hız kazanmıştır.1927 yılı ile Sanayi-i Nefise Mektebi akademiye dönüştürülerek heykeltıraşlar yetiştirilmiştir. Anıt heykeller özelikle Atatürk heykelleri yapılmaya başlanmıştır. İlk olarak deneyimli ve yetkin Türk sanatçıların olmaması, teknik alt yapının yetersiz olmasından dolayı yabancı sanatçılara sipariş verilmiştir. Yabancı sanatçıların Türk heykel sanatı gelişimine katkıları oldukça fazladır. Heykellerin dökümleri farklı ülkelerde yaptırılmıştır. Genellikle maliyetleri halk ve devletin işbirliği ile karşılanmıştır. İlk yabancı heykeltıraşlardan olan Rudolf Belling devlet tarafından davet edilerek akademide eğitim vermiştir. Ve ilk heykeltıraş kuşağının yetişmesinde ayrıca ilk anıt heykel örneklerinin verilmesinde öncülük etmiştir. İçlerinden başarılı olanlar devlet tarafından Avrupa'ya gönderilerek heykel sanatının gelişimine katkı sağlamıştır.

Bu çalışmada, Hakkı ATAMULU'nun 31 figüratif, 34 soyut, 10 anıt heykel ve 1 cami tasarımı olmak üzere toplamda 76 adet eseri incelenmiştir. Bu eserlerden 41 tanesi Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde, 4 tanesi Derinkuyu'da bulunan evinin bahçesinde, 14 tanesi Derinkuyu Kültür Parkı'nda, 2 tanesi Malatya'da, 5 tanesi Nevşehir'de, 1 tanesi İstanbul'da, 1 tanesi Erzurum'da, 1 tanesi Niğde'de, 1 tanesi Samsun'da bulunmakta,3 tanesinin de yeri bilinmemektedir.

1. Anıt Heykel

Sanatçının 10 adet anıt heykel çalışması incelenmiştir.

Konu: Cumhuriyet döneminde kazanılan savaşları ölümsüzleştirmek, halkı bir arada tutmak ve milli birliği güçlendirmek amacı ile kahramanlık konulu tasvirler, Damat İbrahim Paşa, özellikle Atatürk gibi devlet adamlarını konu alan anıt heykel yapılmıştır. Atatürk ve Erzurum Kongresi Anıtı'nda kaidelerin farklı cephelerinde yer alan tasvirlerde kent tarihinden sahnelenmiş, Atatürk'ün bir sözü de yer almıştır. Kimi zaman ellerinde çelenk, meşale, Atatürk rölyefi ile verilmiştir. Bu yönüyle Cumhuriyet Dönemi dinamizmini yansıtmaktadır.

Mekân: 2 tanesi Malatya'da, 5 tanesi Nevşehir'de, 3 tanesi Nevşehir-Derinkuyu Kültür Parkı'nda, 1 tanesi İstanbul'da, 1 tanesi Erzurum'da,1 tanesi Niğde'de, 1 tanesi Samsun'da bulunmaktadır. 1 cami tasarımı ise Nevşehir Derinkuyu Kültür Parkı'nda bulunmaktadır.

İnönü Anıtı, Malatya Atatürk ve Gençlik Anıtı, Niğde Atatürk Anıtı, Nevşehir Damat İbrahim Paşa Anıtı gibi kent meydanları ya da Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı, Samsun İlk Adım Anıtı, Atlı Atatürk Anıtı, Ürgüp El Sanatları Üçlemesi, İstanbul Üniversitesi Atatürk ve Gençlik Anıtı halk için simge sayılabilecek alanlar bazen oluşturulan bir komisyon bazen de Atatürk ve Erzurum Kongresi Anıtı'nda gibi talepte bulunan kişilerce belirlenmiştir.

Oluşturan unsurlar: Sanatçının çalışmaları kaide ve figür olmak üzere genellikle iki kısımdan oluşmuştur. Bazen Erzurum Kongresi Anıtı, İnönü Atatürk ve Gençlik Anıtı, Niğde Atatürk Anıtı, gibi kaide kademelendirilerek kütlesellik etkisi arttırılmıştır. Samsun İlk adım Anıtı gibi kendi alanını oluşturan ayrı bir zemin içerisinde vererek mekânı vurgulamıştır.

Malzeme: Atatürk ve Erzurum Kongre Anıtı'nda bronz malzeme, Malatya İnönü Anıtı'nda beyaz taş kaide üzerinde bronz, Malatya Atatürk Gençlik Anıtı'nda bronz, İstanbul Üniversitesi Atatürk ve Gençlik Anıtı'nda taş kaide üzerine bronz, Nevşehir Damat İbrahim Paşa Anıtı'nda, Niğde Atatürk Anıtı'nda, Samsun İlk Adım Anıtı'nda bronz, Nevşehir Atlı Atatürk Anıtı'nda taş, Ürgüp El Sanatları Üçlemesi'nde tüf taşı, Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı'nda kesme taş kullanılmıştır.

Teknik: Atatürk ve Erzurum Kongre Anıtı kaidelerin farklı cephelerinde alçak ve yüksek kabartma tekniğinde, kazıma tekniğine veya kabartma tekniği kullanılmıştır. Atatürk ve Erzurum Kongre Anıtı, Malatya İnönü Anıtı, Malatya Atatürk Gençlik Anıtı, İstanbul Üniversitesi Atatürk ve Gençlik Anıtı, Nevşehir Damat İbrahim Paşa Anıtı, Niğde Atatürk Anıtı, Samsun İlk Adım Anıtı bronz yontu, Nevşehir Atlı Atatürk Anıtı, Ürgüp El Sanatları Üçlemesi, Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk Anıtı'nda taş yontu kullanılmıştır.

Üslup: Sanatçı eserlerinde tok ve dolu kütleler kullanmıştır. Stilize edilen ve geometrik soyutlama, figüratif yorumlama ile şekillenmiştir. Yapılan ilk örneklerde klasik etki içinde figüratif yorumlama ile kendini göstermiştir. Derinkuyu Kültür Parkı Atatürk

Anıtı, Malatya İnönü Anıtı, Nevşehir Atlı Atatürk Anıtı Belling etkisinde, Arkaik Tarzda verdiği çalışmasıdır. Ürgüp El Sanatları Üçlemesi'nde stilize edilmiş figürler kendine özgü yorumlarla kullanılmıştır.

2.Figüratif Heykeller

Çalışmada sanatçının 31 figüratif çalışması incelenmiştir.

Konu: Doğadan etkilenen sanatçı kendi tarzlarıyla akademi etkisini birleştirerek eserler vermiştir. Büst, kadın ve erkek figür çalışmaları olmuştur.

Mekân: 31 figüratif eserden 21 Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde bulunmaktadır. 3 eser Derinkuyu'da bulunan evinin bahçesinde, 2 eser Ankara'da, 1 eser Nevşehir'de, 4 eserin yeri ise bilinmemektedir.

2.1. Büstler

Çalışmada 6 büst örneği incelenmiştir. Sanatçı 1 adet kendi büstü, 1 adet Atatürk Büstü, 4 adet kadın büstü çalışmıştır.

Konu: Cumhuriyetin ilanından sonra sanatçılar birçok büst örneği vermeye başlamıştır. Sanatçının çalıştığı Atatürk büstü, devlet politikasının sanata yansımasının doğal sonucudur. Bu dönemde Atatürk ve devlet adamlarının büstleri yapılmıştır. Bu büstler Derinkuyu Atatürk Rölyefi gibi halka açık mekânlara yerleştirilmiştir.

Mekân: 2 Kadın büstü, 1 Hakkı ATAMULU büstü, 1 Atatürk büstü Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde, 1 kadın büstü sanatçının Derinkuyu'daki evinin bahçesinde, 1 kadın büstünün ise yeri bilinmemektedir.

Malzeme: ATAMULU, Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde, bulunan 2 adet kadın başı büstünde tüf taşı, Derinkuyu Kadın Başı Büstü tüf taşı, yeri tespit edilmeyen kadın büstünde tüf taşı, Atatürk büstü ve kendi büstünde alçı üzerine bronz malzeme kullanılmıştır. Bronz malzeme ışığın anatomik hatlarda kırılımını sağlayarak etkiyi güçlendirmiştir.

Üslup: Özellikle sanatçının yapmış olduğu kadın büstlerinde yüzde oval boşluk badem gözler kullanmıştır. Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde bulunan kadın başı büstünde

klasik etkili çalışmasıdır. Atatürk ve kendi büstü gibi klasik etki ve Cumhuriyet Dönemi sanatçılarının da sıklıkla kullandığı orantılı yüz anatomisi kendini göstermektedir.

2.2. Kadın Figürleri

19 adet kadın figürlü çalışması incelenmiştir.

Konu: Sanatçının en sık işlediği figürdür. Sanatçı Türk kültürü ve Cumhuriyet düşüncesi içerisinde kadını Anadolu ve modern kadın olarak çalışmıştır. Kadının sosyal hayatta yer almasına verdiği önemi eserlerinde yansıtmıştır. Modern kadına zarif duruşlar içerisinde balerin ve ikili kompozisyon, Anıtkabir 23 Nisan rölyef çalışmasında yer vermiştir. Anadolu kadını konulu çalışmaları ise İplik Eğiren Kadın, Oturan Kadın, Uzanmış Kadın, Saz Çalan Kadın, Stilize Kadın eserleridir. Bunları rahat duruşlar yöresel kıyafetler içerisinde anlatmıştır.

Malzeme: 2 adet balerin çalışmasında ahşap üstü alçı, Oturan Kadın, Saz Çalan Kadın, Uzanmış Kadın, Stilize Kadın alçı, Stilize Kadın Rölyefi ahşap, Ayakta Kadın ve İplik Eğiren Kadın alçı üzerine bronz patine kullanmış, yeri bilinmeyen Kadın Başı çalışmalarında ise tüf taşı kullanmıştır.

Üslup: Soyut (kadın), Stilize Kadın, Balerin gibi stilize edilme, Ayakta Kadın, İplik Eğiren Kadın, Oturan Kadın'da soyutlamalar kendini göstermiştir. Anadolu kadını figürünü işlerken geniş kaş, geniş burun kullanmıştır. İplik Eğiren Kadın, yöresel örtü altından hissedilen yüz anatomisi, Saz Çalan Kadın, Ayakta Kadında vücut anatomisi verilmiştir. Sanatçı yüzde oval boşluk, çukur gözler, badem gözleri bütün çalışmalarında kullanmıştır. İkili kompozisyon, kadın büstü, balerin çalışmalarında saçlar toplanarak, Oturan Kadın, Saz Çalan Kadın figürlerinde saçlar taralı verilmiştir.

2.3. Erkek Figürleri

5 erkek figür çalışması incelenmiştir.

Konu: Erkek figürünü Flüt Çalan Genç, Oturan Adam, Disk Atan Adam, Erkek Figürü, Soyut (Erkek) olarak konu alınmıştır.

Mekân: Çalışılan 4 erkek figürü Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde, 1 soyut (erkek) figürü Ankara ODTÜ'de yer almaktadır.

Malzeme: Disk Atan Adam, soyut (erkek) tüf taşı, Oturan Adam bronz, Flüt Çalan Genç alçı, Erkek Figürü alçı üzerine bronz patine malzeme kullanılmıştır.

Üslup: Anatomik yapı, orantılı vücut hatları verilmiştir. Klasik etkide eserleri, soyut ve stilize edilen çalışmaları vardır. Figüratif yorumlama eserlerinde hâkimdir. Disk Atan Adam'da klasik etki var iken zamanla Oturan Adam'da soyutlama, Flüt Çalan Genç ve soyutta (erkek) stilize edilme ile genişlemiştir. Rahat duruşları Oturan Adam'da kullanmıştır. Stilize edilmiş figürler farklı teknik ve üsluplarla sanatçının kendi üslubunu oluşturmuştur.

2.4. Kompozisyon

Sanatçının 1 adet kadın ve erkek figürünü bir arada kullandığı çalışması incelenmiştir.

Konu: Proje olarak tasarlanmış Ankara Aslanlı Yol için tasarlanmıştır. Türk halkını simgelemiştir.

Mekân: Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'ndedir.

Üslup: Bitmemişlik ve kütlesellik görülmüştür. Genel üslup özeliklerine sanatçı bu eserinde de vurgulamıştır.

3.Soyut Çalışmalar

Sanatçının 34 adet soyut eseri incelenmiştir.

Konu: Çalışmaları kendi iç dünyasını dışa yansımasıdır. Son dönemlerinde çalıştığı eserlerde daha çok soyut çalışmalara yer verilmiştir.

Mekân: 34 soyut çalışmadan 20 eser Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde, 11 eser Derinkuyu Kültür Parkı'nda, 1 eser Derinkuyu'da bulunan evinin bahçesinde, 3 tanesinin ise yeri bilinmemektedir. Soyut (Devinim) adlı eser Kültür Parkı'nda, maketi ise Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde bulunmaktadır. Soyut (Denge), evinin bahçesinde maketi ise Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi'nde bulunmaktadır.

Malzeme: Soyut alçı, soyut simetri, soyut doluluk alçı, soyut denge, soyut metal bronz, dörtlü kompozisyon, soyut devinim ahşap, metal, boya, boru, tutkal vb. farklı malzeme

denemeleri olmuştur. Diğer soyut çalışmalarında ise kolay işlenebilirliği nedeni ile tüf taşı kullanmıştır.

Üslup: Sanatçı tok ve dolu kütleler şekillendirirken soyut (boşluk), soyut (doluluk) eserlerinde olduğu gibi içlerinin boşaltılması ile boşluk doluluk oluşturmuştur. Soyut (alçı) çalışmasında pürüzlü, soyut (denge), soyut (ışık-gölge) çalışmasında parlak yüzeyler ile ışık ve gölge yansımaları uygulamıştır. Soyut(ışık-gölge) çalışmasında sanatçı kendine özgü tarak izini kullanmıştır. Heykeltıraş soyut (sonsuzluk) örneğinde devinim ile kazanılan hareketi yansıtmıştır. Soyut (zıtlık) çalışmalarında hareket vardır. Soyut (hareket), soyut (simetri), soyut (metal), soyut (teklik), soyut (boşluk) çalışmalarında eser zemine doğrudan oturmuştur. Bazen de soyut (denge), soyut (hafiflik), soyut (sonsuzluk), Kâinat ve Dünya çalışmalarında olduğu gibi zeminle temas en aza indirgenerek hafiflik, hissi uyandırmıştır. Sanatçı çalışmalarında geometrik soyutlamayı sıklıkla uygulamıştır.

V. BÖLÜM

SONUÇ

Cumhuriyet Dönemi'nin yetiştirdiği en büyük ve en önemli heykeltıraşlardan birisi olan Hakkı ATAMULU, 94 yıllık hayatı boyunca tek tutkusu olan heykelleri için farklı denemeler, farklı formlar yapmıştır. Eğitim hayatının başında ülkede henüz heykel sanatı ile ilgili bilgiler ve disiplinler çok yenidir. Sanatçı Güzel Sanatlar Akademisi'nde Mahir Tomruk, Belling'in öğrencisi olmuştur. İlk olarak devlet tarafından öğrenim için gönderildiği Frankfurt'ta Garbe atölyesinde ardından Berlin'de Arno Breker'in atölyesinde çalışmıştır. II. Dünya Savaşı ile birlikte tekrar ülkeye dönmüştür. İlk çalışması Malatya İnönü anıtı olmuştur. Sanatçının sanat yaşamının ilk yıllarında Belling etkisi ile klasik tarzda eserler ayrıca kübist ve dışavurumcu akımın etkisinde eserler verse de stilize edilmiş soyut çalışmalarda kendi üslubunu oluşturmuştur.

Çalışmada sanatçının 76 adet eseri soyut, figüratif, anıt başlıkları altında incelenmiştir. Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi kısmı Derinkuyu Kültür Parkı'nda olan bir kısmı ise Derinkuyu'daki evinin bahçesinde görülmüştür. 3 adet eserinin günümüze ulaşıp ulaşmadığı hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

İncelemenin başlığını oluşturan Hakkı ATAMULU'nun 41 adet eseri bugünkü durumu, tarihlendirme, tanım, özellik ve üslup başlıkları altında incelenmiştir.

Eserin ortaya çıkmasında gelinen son yerde sanatçının düşüncülerinin hayal gücünün etkisi olduğu görülmektedir. Figüratif, özellikle Atatürk gibi devlet adamları temalı anıt heykeller, soyut heykel çalışmaları olmuştur. Farklı dönemlerde farklı heykel formlarında eserler vermesi, toplumun kültürel ve ekonomik yapısının sanat eserlerini biçimlendirmedeki rolüyle ilişkilendirilmiştir. ATAMULU, figüratif heykellerinde kadın temasını sıkça işlemiştir. Kimi zaman yöresel kıyafetler içerisinde Anadolu kadını verilirken kimi zamanda ayakta oturur, uzanır veya balerin olarak modern kadını vermiştir. Figüratif büstlerinde Atatürk, aile üyesi olarak kendi büstünü, ayrıca halktan insanlar da konu alan kadın büstlerini çalışmıştır. Figüratif çalışmalarında oval yüz,

badem gözler, yüzde boşluk tarzını oluşturmuştur. Sanatçı, hayatının son dönemlerinde soyut eserler çalışmıştır. Soyutlamaları sonucu ortaya çıkan formlar onun iç dünyasının bakış açısının bir sonucudur.

Soyutlama süreci içinde, yönelme, her zaman yerden yukarı doğru aynı açıdan genişleyen ve daha da büyüyen kütlelerin tekrar daralarak birleşmesi ile bitmiştir. Tok ve dolu kütleler kullanmıştır. Hareket, boşluk ve doluluk, diyagonal duruşlar, devinim, denge simetri gibi kavramları kullanmıştır. Kimi zaman kütle arasında oluşturulan boşluk, kimi zaman kendine has kullandığı tarak izi diye tanımlanabilecek tarzla ışık gölgeyi etkin kılarak eserlerine hareket katmıştır. Kimi eserlerinde yer verdiği bitmemişlik hissi onun biçim dili ve tarzını oluşturmuştur. Sıklıkla adının baş harfleri olan "H" ve "A" harflerini üst üste kazıyarak imzasını atmıştır.

Maket üzerinde çalışırken kullanılan malzemenin de yönlendirmesi ile daha farklı ve yeni biçimler, kendiliğinden, rastlantı sonucu ortaya çıkan biçimlerin de verdiği yeni fikirler ile çok farklı boyutlara ulaşmıştır. Ancak oluşturulan formlar hiçbir zaman, doğal hâlinden tamamen uzaklaşmamıştır.

Sanatçının yaşadığı coğrafi özellikler eserleri biçimlendirme yönteminin çeşitlenmesini sağlamıştır. Yöresel olan tüf taşı işlenmesi daha kolay bir malzeme olduğundan sıkça tercih etmiştir. Bunun yanında alçı, bronz, metal, ahşap gibi farklı malzemeleri de ustalıkla şekillendirmiştir. Malzemeye hâkimiyeti tok dolu kütlelerde ve anıtsal heykellerde kendini göstermiştir. Halka açık yerlerde yaptığı çalışmalarında malzeme ve eser dokusunda bozulmalar oluşmuştur. Bilinçsizce yapılan onarımlar ile eserler asıl hüviyetini yitirmiştir.

Hayatı boyunca yaptığı yatırımlar sadece sanata ve insana dairdir. Siyasi hayatı boyunca karşılaştığı tüm engellere rağmen en büyük arzusu, ortaya çıkardığı eserleri toplumun görmesidir. Bu amaçla büyük bir kültür parkı yapmaktan, eğitime katkı vermek amacıyla da okullar açmaktan geri durmamıştır. Hayatı boyunca sanatçı kimliğinin şekillenmesini sağlayan eserlerini, Türkiye ve Dünya'nın birçok farklı yerinden elleriyle topladığı ve biriktirdiği şahsi eşyalarını, sosyal kimliğinin biçimlenmesinde etkisi olan kütüphanesine ait kitapları gelecek kuşaklara aktarmak, kendinden sonraki nesillerin de görmesi için bağışlamış bir sanat sevdalısıdır.

Bu düşünce Cumhuriyet dönemi ilk dönem heykel sanatçısı olarak ATAMULU için son dönemlerinde en arzuladığı ideal olmuştur. Bu maksatla kendi beldesi olan Derinkuyu'da girişimlerde bulunsa da sonuçsuz kalmıştır. Son dönemlerinde farklı üniversitelerden gelen teklifleri değerlendirmiştir. Son olarak Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN, ayrıca Erciyes Üniversitesi Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu, Öğr. Gör. Recep Özer'in girişimleri neticesinde Erciyes Üniversitesi Kadir Has Merkez Kütüphanesi'ne eserleri, koleksiyonu ve kişisel kütüphanesini bağışlamıştır. Bu eserlerin kütüphane bünyesinde sergilenmesi için yer alan Hakkı ATAMULU Sanatçı Evi oluşturulmuştur.

Bu çalışma ile Hakkı ATAMULU'nun değerini yeniden anlatılarak Cumhuriyet Dönemi Türk Heykel Sanatı'na ilgi gösterecek olan araştırmacılara tanıtılmıştır. Bununla beraber diğer etkin sanatçılar üzerine yapılmış olan araştırmalarla desteklendiğinde Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatı daha net bir şekilde ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

Akdoğan, Bayram; "Sanat, Sanatçı, Sanat Eseri ve Ahlak", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 42, Sayı: 1, 2001.

Alsan, Şenay Sayın; "İslamiyet'te Tasvir Yasağı Ve Türk Mimari Süsleme Sanatında İnsan Figürünün Kullanımı", Yıl: 3, Cilt: 3, Sayı: 5, 2019.

Arseven, Celal Esad; *Türk Sanatı Tarihi: Menşeinden Bugüne Kadar Heykel ve Oyma*, Cilt 3, Fasikül 1, Maarif Basımevi, İstanbul 1971.

Aslanapa, Oktay; *Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi, 8. baskı, İstanbul 2007.

Atalay, Nevzat; "Akademik Heykel Eğitimi Geleneği Bakımından Hüseyin Gezer Atölyesi", *İdil Dergisi,* Cilt: 8, Sayı: 53, 2019.

ATAMULU, Hakkı, *Derinkuyu ve Yontucu Hakkı ATAMULU*, Basım Yeri Belirsiz, 1994.

Ataseven, Olcay; "Oluşum Süreci İçinde Türk Heykel Sanatına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme", *Türk Sanatları Araştırma Dergisi,* Cilt: 1, Sayı: 2, 2011.

Atasoy, Nurhan; *İbrahim Paşa Sarayı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2012.

Ayaydın Abdullah, Vural Didem Üstün, Tuna Serdar ve Gökay Melek; (Ed: Ali Osman Alakuş, Levent Mercin Yılmaz), *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, İstanbul 2011.

Aydın ATAMULU ile görüşmeler, Nevşehir Derinkuyu, 2019.

Aytekin, Osman; *Dünden Bugüne Derinkuyu*, 1.Baskı, Elma Ofset Matbaacılık, Niğde 2006.

Bazin, Germain; *Sanat Tarihi, Sosyal Yayınlar,* (Çev. Üzra Nural ve Selahattin Hilav), 1. baskı, İstanbul 1998.

Berk, Nurullah ve Gezer Hüseyin; *50. Yılın Türk Resim ve Heykeli,* 1. baskı, Cumhuriyetin Ellinci Yılı Dizisi: 2, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973.

Berk, Nurullah, *İstanbul Resim ve Heykel Müzesi*, Akbank Yayınevi, İstanbul 1972.

Berk, Nurullah; *Bellini'ler*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951.

Bilge, Nilgün; *Modern ve Soyut Heykelin Doğuşu*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2000.

Binzet, Gülsüm; *Heykel Sanatında Doğa Formlarının Soyutlanması,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014.

Buyurgan, Serap ve Buyurgan Ufuk; *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Pegem Kitabevi, Ankara 2012.

Cezar, Mustafa; "XIX Yüzyıl Türkiye'sinde Heykel Plâstiği Sorunu", *Ayın Dosyası, Hürriyet Gösteri Dergisi,* Sayı: 66, 1986.

Cezar, Mustafa; *Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi*, Erol Kerim Aksoy Kültür Eğitim Spor Yayınevi, İstanbul 2009.

Çam, Nusret; *İslam'da Sanat Sanatta İslam,* Akçağ Yayınları, Ankara 2008.

Çetin, Nuray; *Hakkı ATAMULU Heykelleri ve bu bağlamda Uygulamalar*, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.

Çetintaş, Vildan; *Rudolf Edwin Beeling ve Atölyesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2003.

Çetres, Ayşe Gökçen; *Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatında Pietro Canonica ve Eserleri*, Erciyes Üniversitesi, SBE Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2015.

Çoruhlu, Yaşar; *Erken Devir Türk Sanatı ABC'si,* Kabalcı Yayınları, İstanbul 1998.

Coşkun, Emel; "Cumhuriyet Dönemi Heykel Etkinlikleri (1950-1960), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2010.

Daylan, Hikmet; *Türkiye'deki Anıt Heykel Uygulamaları Işığında Yapılan Heykel Projeleri*, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2012.

Doğru, Sümeyre; *Heykelde Geometrik Soyutlama*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010.

Duman Çağdaş ve Atasoy Fahri; "Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve Mevali Meselesi", *Türk Yurdu Dergisi,* Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi, 2013.

Elibal, Gültekin; *Atatürk Resim ve Heykel*, 2.baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1973.

Ersoy, A.; *500 Türk Sanatçısı "Plastik Sanatlar"*. (Birinci Baskı). Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2004.

Erzurum Belediyesi Zabıta Müdürlüğü 06.04.2020 saat 14.59 telefon görüşmesi

Germaner, Ali; "Bazilika" maddesi, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, YEM Yayın, İstanbul,1997.

Gombrich, E.H.; *Sanatın Öyküsü*, (Çev. Bedrettin Cömert), 4. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004.

Gombrich, Ernst Hans; *Sanatın Öyküsü*, (Çev.: Bedrettin Cömert), Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009.

Gülekli, Nurettin Can; *Anıtkabir Rehberi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1973.

ATAMULU Hakkı, *Derinkuyu ve Yontucu Hakkı ATAMULU*, Basım Yeri Belirsiz, Basım Tarihi 1994.

Haseki, Metin; *Plastik Açıdan Türk Mezar Taşları*, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul 1977, s. 8.

Houser, Arnold; *Sanatın Toplumsal Çöküşü*, (Çev. Yıldız Gölönü), 2. bs., Remzi Kitapevi, İstanbul 1995.

Karamağaralı, Beyhan; *Ahlat Mezar Taşları*, Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü, Ankara 1972.

Karataş, Ayşe; *Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013.

Karataş, Ayşe; *Türk Heykel Sanatında Hakkı ATAMULU*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013.

Kasalı Katrancı, Başak; "Tanzimat Fermanı'ndan Cumhuriyet'e Kültür ve Sanat Hareketleri", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, 2017.

Kaya, Alpaslan; *Cumhuriyet Sonrası Çağdaşlaşma Sürecindeki Türk Heykeltıraşları*, T.C. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim iş Eğitimi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2000.

Koçer, Ayla; *Türk Heykel Tarihinde Rudolf Belling Kuşağı Heykeltıraşların Eserleri Arasında Anıtkabir Heykellerinin Yeri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010.

Korkutmaz, Nefise; "Nevşehir ili ve bazı ilçelerinde satışa sunulan korunan ve sergilenen dokumaların tespiti", Selçuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2011, s. 18.

Kuban, Doğan; *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul 2002.

Mutlu, İsrafil; *Kırgızistan Tokmak-Burana'daki Taş Balballar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2015.

Mülayim, Selçuk; *Sanata Giriş*, 3. baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 2008.

Okay Atılgan, Sevay; "Cumhuriyet Dönemi Türk Plastik Sanatları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,* Cilt: 7, Sayı: 14, 2009.

Osma, Kıvanç; *Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykelleri (1923-1946)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Can Yayın, Ankara 2003.

Osma, Kıvanç; *Cumhuriyet Dönemi Anıt Heykelleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2003.

Osman Aytekin ile Görüşmeler, Nevşehir, Derinkuyu, 2020.

Öger, Adem; 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir.

Öney, Gönül; "Selçuk Mimarisinde Figürlü Kabartma ve Heykel", *Sanat Dünyamız Dergis*i, İstanbul Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, Cilt: 2, Sayı: 6, 1976.

Öney, Gönül; *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1992.

Özer, Recep; "Heykeltıraş Hakkı ATAMULU" *International Fine Arts Symposium,* Konya 2011.

Özer, Recep; *Dans*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1990.

Özer, Recep; Heykeltıraş Hakkı ATAMULU, *International Fine Arts Symposium,* Konya 2011.

Özkarakoç, Özcan; "Cumhuriyet Dönemi Değişen Kültür Ortamında, Derinkuyulu Bir Heykeltıraş: Hakkı ATAMULU", *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri,* C. 6, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir.

Özmen, Seher Selim; "Anadolu'da Ana Tanrıça Kybele Kültü", *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 4, Sayı:7, 2016.

Özsezgin, K.; *Türk Plastik Sanatçıları- Ansiklopedik Sözlük*, (Birinci Baskı). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994.

Özsoy Vedat ve Ayaydın Abdullah; *Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2016.

Polat, Eyüp; *Kırgızistan Bişkek'teki Taş Balballar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2015.

Saltık, Hüseyin; *Hakkı ATAMULU, Hakkı ATAMULU-yontularım*. Derinkuyu-Malagobi, 1996.

Sözen Metin ve Tanyeli Uğur; *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, 5. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999.

Sözen, Metin; "Türklerde Anıt", *Mimarlık Dergisi*, 1973, 117.

Sülün, Ebru Nalan; "Türk Heykel Sanatı Dosyası", *Belling ve Türkiye'de Heykel Eğitimi*, Aralık-Ocak 2012.

Şen, Metin; "Türk Heykel Sanatında Figüratif ve Soyut Anlayışın Öncü Temsilcisi: Zühtü Müridoğlu", *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt: 4 Sayı: 9, 2014.

Tansuğ, Sezer; *Çağdaş Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul 1986.

Tansuğ, Sezer; *Resim Sanatının Tarihi*, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1999.

The Lion Man, 10 October 2017, The Lion Man: an Ice Age masterpiece, https://blog.britishmuseum. org/the-lion-man-an-ice-age-masterpiece (Siteye erişim tarihi: 14.12.2019).

Turani, Adnan, *Dünya Sanat Tarihi,* Remzi Kitabevi, İstanbul,1995.

Turani, Adnan; *Dünya Sanat Tarihi*, 13.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007.

Turani, Adnan; *Sanat Terimleri Sözlüğü,* 13. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007.

Uzun Aydın, Derya; "Dans veya Bale'nin, Figüratif Soyutlama Çalışan Heykeltıraşlarımızın Yapıtlarında Değerlendirilme", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 4, 2018.

Uzun Aydın, Derya; "İstanbul At Meydanı Anıtları Üzerine Bir Deneme (Dikilitaşlar, Heykeller ve Lisippos'un Atları)", *Batman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yaşam Bilimleri Dergisi,* Cilt: 3, Sayı: 1, 2013.

Uzun, Derya; *Heykel Sanatının Türk Kültürü İçindeki Yeri ve Yervant Oskan Efendi*, Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, 2012.

Ünal, Fulya; *İdeoloji Sanat İlişkisi Çerçevesinde Cumhuriyet Dönemi Heykel Sanatının İncelenmesi (1923 – 1950),* Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayımlanmış Tüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2010.

Ürekli, Fatma; "Sanayi-i Nefise Mektebi", Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, İstanbul, 2009 C: XXXVI.

Yağcı, Necmettin; "Cumhuriyet Sonrası Türk Heykel Sanatı Eğitimini Etkileyen Faktörler ve Heykel Eğitiminde Soyutlama", *İdil Dergisi,* C: 60, 2019.

Yudin P. ve Rosenthal M.; *Materyalist Felsefe Sözlüğü*, (Çev.: Enver Aytekin, Aziz Çalışlar), Sosyal Yayınevi, İstanbul 1980.

Yücel, Çağatay; "Tarih Öncesi İnsan Biçimli Figürünler Hakkında Genel Bir Değerlendirme." *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 21, 2018.

Yüksel, Hanife ve Yıldız İlden Serap, *Heykeltıraş Hakkı ATAMULU,1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri,* C. 6, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir.

İNTERNET KAYNAKLARI

Atamulu Hakkı, 18 Mayıs 2013, https://www.youtube.com/watch?v=0RVU5lqg6uA (Siteye erişim tarihi: 10.05.2020).

http://arkeopolis.com/gize-piramitleri-ve-buyuk-gize-sfenksi/ (Siteye erişim tarihi: 28.04. 2020).

http://birgunbiryerde.blogspot.com/2014/07/yunan-heykel-sanatnda-kouros.html (Siteye erişim tarihi: 20.01.2020).

http://derinkuyu.orgfree.com/hakki-atamulu-kimdir.html (Siteye erişim tarihi: 05/03/2020).

http://malatyahaber.com/wp-content/uploads/2017/01/atat%C3%BCrkan%C4%B1t%C4%B11.jpg (Siteye erişim tarihi: 23/06/2020).

http://www.artnet.com/artists/yavuz-gorey/composition (Siteye erişim tarihi: 30.03.2020).

http://www.borhaber.net/bor-ilcesinde-yikilacak-ataturkheykeli-nereye-yakisir-p5-aid, 2332.html# galeri (Siteye erişim tarihi: 26/03/2020).

http://www.fibhaber.com/images/upload/WhatsApp_Image_2019-05-03_at_18.16.26_1.jpeg (Siteye erişim tarihi: 14/03/2020).

http://www.istanbul.edu.tr/?p=19683 (Siteye erişim tarihi: 15/04/2020).

http://www.malatyagezi.com/malatyadaki-ataturk-ve-yanindaki-ciplak-gencin-heykeli.html (Siteye erişim tarihi: 15/04/2020).

http://www.malatyagezi.com/wp-content/uploads/2016/02/100_2204-630x382.jpg (Siteye erişim tarihi: 15/04/2020).

http://www.malatyatecde.net/kulturel_yazilar_oku.asp?id=39 (Siteye erişim tarihi: 23/06/ 2020).

http://www.newliturgicalmovement.org/2012/01/antependium-santa-maria-della-salute.html) (Siteye erişim tarihi: 01.02.2020).

http://www.serenti.org/wp-content/uploads/2016/12/balbal.jpg) (Siteye erişim tarihi: 06.02. 2020).

http://www.tert.am/news_images/613/1836030_3/f563b171916fcd_563b171917007.jpg (Siteye erişim tarihi: 05.02.2020).

https://alivedatoygur.wordpress.com/2018/09/01/ankaranin-yeni-yuzu-yenisehir/ (Siteye erişim tarihi: 30.04.2020).

https://blog.britishmuseum.org/the-lion-man-an-ice-age-masterpiece, (Siteye erişim tarihi: 14.12.2019).

https://edebiyatvesanatakademisi.com/turk-heykeltraslar/ilhan-koman-hayati-ve-heykelcilik-detaylari/ 2074 (Siteye erişim tarihi: 04.05.2020).

https://instela-static.info/m/hakki-atamulu--i686275-600.jpg. (Siteye erişim tarihi: 30.02.2020).

https://islamansiklopedisi.org.tr/muellif/munir-aktepe (Siteye erişim tarihi: 14/03/2020).

https://nigde.ktb.gov.tr/TR-74535/hudavend-hatun-kumbeti.html (Siteye erişim tarihi: 30.04. 2020).

https://nigde.ktb.gov.tr/TR-74535/hudavend-hatun-kumbeti.html (Siteye erişim tarihi: 29.04.2020).

https://okuryazarim.com/uygurlarda-sanat/ (Siteye erişim tarihi: 27.04.2020).

https://rota.metu.edu.tr/yer/1000/duvar-rolyefi (Siteye erişim tarihi: 22/04/2020).

https://samsun.ktb.gov.tr/Resim/272050,dsc5226jpg.png?0 (Siteye erişim tarihi: 26/03/2020).

https://samsunmobil.com/wp-content/uploads/2018/05/samsun-ilkadim-aniti.jpg (Siteye erişim tarihi: 26/03/2020).

https://samsunmobil.com/wp-content/uploads/2018/05/samsun-ilkadim-aniti.jpg (Siteye erişim tarihi: 03/04/2020).

https://tr.instela.com/hakki-atamulu--3615380 (Siteye erişim tarihi: 30.02.2020).

https://www.arkitera.com/gorus/turkiyenin-en-iyi-modern-camileri/ (Siteye erişim tarihi: 25.04.2020).

https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwowturkey.com%2Fforum%2Fviewtopic.php%3Ft%3D82702&psig=AOvVaw07eIzUJq1QCxLwI3PwXtU

D&ust=1583081520058000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCICl1pac9-cCFQAAAAAdAAAAABAZ (Siteye erişim tarihi: 26/03/2020).

https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwowturkey.com%2Fforum%2Fviewtopic.php%3Ft%3D82702&psig=AOvVaw07eIzUJq1QCxLwI3PwXtUD&ust=1583081520058000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCICl1pac9-cCFQAAAAAdAAAAABAZ (Siteye erişim tarihi: 26/03/2020).

https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/iu-ataturk-ve-genclik-anitinin-kadin-modeli-gunseli-basar-vefat-etti-6C00380050007A00330034006D00350069005100630031 00 (Siteye erişim tarihi: 01/03/2020).

https://www.ktb.gov.tr/TR-96392/anitkabir.html (Siteye erişim tarihi: 30.04.2020).

https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/malatya/gezilecekyer/ataturk-aniti (Siteye erişim tarihi: 15.04. 2020).

https://www.millisaraylar.gov.tr/blog/beylerbeyi-sarayi-ve-heykelini-yaptiran-ilk-padisah-sultan-abdulaziz (Siteye erişim tarihi: 03.05.2020).

https://www.samsunetkinlik.com/yer/ilkadim-aniti (Siteye erişim tarihi: 26/03/2020).